

»C E Ļ Š«

laikraksts reliģijai un gara dzīvei.

I gads.

Redaktors: māc. G. Šaurums.

Redakcijas kollēģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis,
prof. Dr. L. Bērziņš, doc. Dr. A. Freijs, māc.
P. Rozenbergs.

1935.

Izdevēja: E v. L u t. B a z n ģ i c a s v i r s v a l d e.

I. Vispārīgi raksti:

	Lpp.
Archibīskaps D. T. Grünbergs — „Ceļam ceļā“	1
Māc. G. Šaurums — Gaišu sākot	3
Prof. Dr. K. Kundziņš — Eros un Agape	6, 73
Prof. Dr. V. Maldonis — Reliģijas fainomenoloģija	13, 82, 158
Dr. A. Freijs — Saulieša reliģija	21, 90
A. Augstkalns — Vens stipers pils	28
Prīv. doc. E. Rumba — Kristīgās ārmisijas reliģiskais pamats	34, 119
Prāv. ēmer. D. K. Kundziņš — Lieldienās	65
Prof. V. Dāle — Dvēseles patstāvība un pastāvība	68
Novēlējums archibīskapam prof. D. T. Grünbergam gadu maiņā	88
Prof. Dr. V. Maldonis — Masariks kā filozofs	99
Cand. theol. Arn. Lūsis — Sirdsšķīstie un viņu traģēdija	106, 166
Cand. phil. Hildegarde Reinharde — Vācticība	109
Priv.-doc. F. Treijs — Evangēlija fragmentu jaunatradums	114
Prāv. A. Kundziņš — Vasaras svētkos	145
Psalmi. Tulk. doc. Dr. E. Zicāns	147, 227
Prof. Pauls Kundziņš — Mūsu baznīcu architektūra	150, 236
J. Straubergs — Latviešu pirmās dziesmu grāmatas 171, 235, 322,	402
Māc. B. Fedders — Modernais pagānisms, mūsu senči un mēs	178
Doc. Dr. G. Menšings — Kristietības savdabība	184
Prāv. J. Reinharde — Atjaunošanās	225
Prof. K. Kundziņš — Daži vārdi par dievkalpojumu dziesmām	248
Māc. E. Bergs — Divkārtīgi plaujas svētki	289
Doc. Dr. J. Rezevskis — Radikālās Jēzus ētikas prasības sa- karā ar viņa sludināšanu par Dieva valstības nākšanu	292, 357, 370
Māc. H. Biezais — Reliģiskās kultūras pesimisms	298
Dr. V. Sanders — Par liturģijas reformēšanas jautājumu	312, 383
Cand. theol. A. Krauklis — Kungu baznīcu, vai tautas baznīcu?	317
Prāv. J. Straumanis — Svētku prieks jauniešiem	353
Māc. G. Klēmanis — Kaŗa un revolūcijas sekas ticības dzīvē	395
Prof. L. Adamovičs — Pie raksta par latviešu pirmajām dzies- mu grāmatām	407
Cand. theol. Rob. Murejs — Baznīca un valsts Zviedrijā	408
Cand. theol. Kārlis Bilzēns — Kad lasa Kārlis Bārts	413

II. Skola un paldagōģija.

Cand. theol. Z. Brauere — Skolas lūgšana	39
Māc. A. Voitkus — Ticības mācības cenza komisija	43, 131, 334

Priv.-doc. F. Trejs — Prof. Dr. phil. et. Dr. theol. h. c. J. Bencingera (Benzinger) piemiņai	124
Prof. K. Kundziņš — Līdzība par strādniekiem vīna kalnā	190
Cand. phil. Edm. Šmits — Reliģijas skolotājs	196, 257
Pauls Žibeiks — Un neived mūs kārdināšanā	252
Skolotāja M. K. — „Es nemelošu“	331
Cand. theol. Milda Zīverte-Zāļīte — Jēzus un grēciniece	416
Māc. A. Birznieks — Pārdomas pie rīta lūgšanām skolā	420
Māc. J. Lapiņš — Skolotāja autoritāte	424

III. Domu izmaiņai.

Oskars Štrīters — Kristīgās sludināšanas pamats	202
Edg. Rumba — Atbilde māc. O. Štrīteram	268
Māc. G. Klēmanis — Ticēt	269
Prof. K. Kundziņš — „Ticēt Kristum“ vai „ticēt uz Kristu“	271

IV. Grāmatu apskats.

44, 133, 206, 275, 336, 427.

V. Chronika.

54, 141, 212, 282, 343, 437.

№ 6

Decembris

1935. g.

Prāv. J. Straumanis

Svētku prieks jauniešiem

Šī ir tā diena, ko tas Kungs darījis;
prieccāsimies un līksmosimies par to.

Dāv. dz. 118, 24.

Jaunieši, pa visiem Latvijas ceļiem un takiem jūs dodaties uz svētkiem. Sarkaniem vaigiem un prieka spulgām acis es garā jūs redzu steidzamiem no skolām, darbnīcām, kancelejām... uz mīļajiem Ziemassvētkiem pie savējiem. Ļaujiet jūsu gājienam pieslieties kādam, kas jau 70 gadus ir staigājis uz Ziemassvētkiem, par tiem paturēdams savā atmiņā šo un to, ko jums gribētu pastāstīt. Par visu citu divi iespaidi jo spilgti izceļas manā atmiņā vēl tagad, katreiz uz svētkiem: prieks par svētkiem un prieks par svētku dabu mežā un laukā. Tagad, vecumā, abus šos jaunatnes priekus salīdzinot, gribas allēgoriskā valodā secināt, ka abi prieki ir sakarīgi un viens no otra atkarīgi. Tīrais kā kristalls Ziemassvētku sniegs, tumšajā egles baltās sniega pārslās un baltā baznīca ar sarkano juntu eglainē, — šī Ziemassvētku ainava atgādina, ka īstu svētku prieku baudīs tikai tie, kas uz svētkiem dodas ar baltu dvēseli un nevīstošiem darba augļiem, gribēdami labprāt pacelt skatienu augšup. Bez tīras sirdsapziņas, bez sekmiņi nodarīta darba sajūtas, bez žēlīga Dieva tuvuma nojautas nekāda līksmība nebūs īsta un pilnīga. Tiem, kas svētkos

grib tīru prieku piedzīvot, vajag iepriekš iet cauri sūra darba dienām, no tām ņemot sev līdz kaut kādus reālus darba augļus somiņā, vai krietnas dzīves un labu darbu pānākumus atmiņā. Jo vieglām un naigām kājām dosies uz svētkiem skolēni, kuŗiem labas liecības kabatā; amatniecības mācekļi, kuŗi kaut kādu pašrocīgi darītu lietiņu nes savējiem uz mājām; jaunie ierēdņi, kuŗi jau ar pirmo savu algu ir sev kaut ko derīgu iegādājušies un pie seviš savai māmiņai paslēpuši, kaut arī kādu tīri niecīgu lietiņu piemiņai. Manot sevi pienākuma izpildes saldo sajūtu, redzot vecāku un citu tuvinieku prieku par to, rodas sirdī tāda labsajūta, ko nevar aizmirst līdz sirmam vecumam. Bet arī cēlajam priekam draud savas briesmas, sevišķi jaunībā: līksmais jauneklis viegli var pārkāpt pār glītā mēra robežām. Saldajā sirdsapziņā var iedurties kāds ērkšķis, ko gadiem ilgi vairs nevar izraut. Uz svētkiem tamdēļ jāņem līdz mērōgs. Kāds? To zinās katrs, kam kādreiz pašos smaidos bija jānosarkst un pēc lielas jautrības otrā rītā bija paģiras, kā fiziskas, tā morāliskas. No pilsētas uz mājām braucot mūsu jaunieši vēl arvien savā uzvedībā iet allaž pāri par pieklājības robežām. Nevaru starp citu aizmirst kādu gadījumu dzelzceļa vagonā, kur jaunas studentes domājās raujam asprātīgus jokus, par ko pašas gan ļoti smējās, bet mums citiem bija jāskumst. Tikpat nepatīkami ir izglītotam cilvēkam redzēt, ka dažreiz skolas un pilsētu jaunatne, vienkāršā lauku sētā ienākusi, visādi plātās. Jautru, bezbēdīgu, iznesīgu un līksmu jaunatni gribam arī mēs, vecie, redzēt; pats minētais Dieva vārds aicina tā Kunga dienā līksmoties un priecāties. Bet īsts prieks var būt tikai nevainīgais. Visi skaļie smieklī un asprātības, kas aizkaŗ un ievaino, nav prieki, bet ir ērkšķi. Jaunieši, ceļā uz svētkiem apņemties nevainīgi līksmoties un priecāties. Diemžēl mūsu jaunatne mēdz daudzināt un meklēt lepnas un dārgas izpriecas. Mūsu atjaunotā valsts un tās vadoņi visādos gadījumos ieteic lielāko dzīves vienkāršību. Savas dārgi atpirktās tēvijas labklājību mēs varam tikai celt ar neatlaidīgu darbu, dzīves vienkāršību un pieticību. Lepoties ir spējīgs katrs, bet vienkāršību pat vissvinīgākos gadījumos ieturēt mēdz tikai raksturi. Un vienkāršība labos materiālos apstākļos ir krietnas audzināšanas un izglītības pazīme. Ceļā

uz svētkiem un citām svinībām derētu to arvien prātā paturēt sevišķi mūsu izglītotai jaunatnei. Vienkāršiem un lētiem līdzekļiem sagādāt sev un citiem nevainīgu omulību un liksmību. Tādējādi prieki būs īsteni un derīgi.

Par ko nu jaunietim svētkos sevišķi priecāties?

Tam ir jauks, svētības nesējs prieks, kuŗš savējiem un citiem ar lepnumu var rādīt un stāstīt, ka viņam patīk tas darbs un tā darba mērķis, ko cenšas sasniegt. Bērnu darba mīlestība un noteikta mērķtieksme ir it visiem vecākiem svētku dāvana ar paliekamu vērtību. Tautas draugiem mūsu tagadējos apstākļos sevišķi patīks tāds jaunietis, kuŗš priecājas taisni par savu zemkopja un amatnieka darbu, Latvijas jaunieši, lieciet svētkos tautai manīt, ka jums ir prieks par savu darbu un stāvokli! Tad jums būs īsts svētku prieks. Lai cik liela arī būtu darba prieka vērtība, tomēr to ļoti maz mēdz daudzināt. Bet prieks par svētku drēbēm valdzina katra jaunekļa un sevišķi jaunavas sirdi. Glītā, labi šūtā tērpā staigāt pieklājas jaunietim. Bet dārgus ārzemju audumus valkā, ar zelta pulkstenķēdi pār krūtīm un mirdzošiem „bleķiem“ it kā goda zīmēm pie svārka un cepures, lai būtu jums kauns. Pārāk bieži, diemžēl, top apģērbs un mode mūsu jauniešiem par elku, ap kuŗu liksmojas un skumst. Daudziem tamdēļ vien svētku nav, ka nav modes drēbju. Ievediet modē mūsu pašu zemītes audumus, pašu māmuliņas un māsīņas adījumus. Meklējiet vairāk prieka dzimtenes skaistajā dabā, vecāku mājā un satiksmē ar brāļiem, māsām, vecākiem, tiem atveŗot bez noslēpuma savu sirdi un dzīvi. Sāpīgs zaudējums tas ir sirdij un dvēselei, ja tuvinieks paliek svešinieks. Svētki nedrīkstētu būt bez draugiem, bet tādiem, kuŗiem Jēzum nebūtu jāiet gaŗām. Meklējiet svētkos vairāk prieka nekā izpriecās, kam mēdz sekot paģiras, vairāk draugu tēva sētā nekā kaimiņos un citur. Tēva sētā ir sevišķi tiem, kas kādu laiku prom bijuši, daudz mīļu, vecu draugu: te nevien kādi mīļi cilvēki, bet arī mīļš lopīnš un kociņš, mežs, kalns, ezers un upe, par ko no jauna priecāties ar agrākās jaunības atmiņām. Darait sevim par tīkamu svētku vietu vecāku vai radu, vai kaimiņu māju arī ar to, kad tur pulcējaties ap mūziku un kopēju dziesmu un

labu grāmatu, vairāki jaunekļi un jaunavas pārmaiņus lasīdami kādu jauku mūsu rakstnieku ražojumu. Saimnieku bērni, šādā savā svētku pulciņā draudzīgi uzņemiet arī savas mājas jaunos strādniekus, kam vien prāts uz to nesas, lai svētki kļūtu par visas mājas vienotāju saiti. Protams, ka piekoptas ir mūsu vecu vecās nacionālās parašas, ciktāl tās jaukas un nevainīgas. Kam trumpošana, iedzeršana un citāda laika kavēšana pa svētku dienām un naktīm jau sen ir aiz muguras, tam tiešām ir žēl, ka mūsu jaunie un vecie priecīgos svētkus pavada gluži bez īstā un pareizā prieka, pēcsvētku dienām ņemot līdz miesai un dvēselei kaitīgas sekas! Kristīgie jaunieši, svētkiem nākot apspriediet un izlemjiet, ka jūs varētu tādu netīru svētku prieku vietā sagādāt sev un citiem aistētisku un garīgu baudu. Arī nopietni kristīgiem jauniešiem nebūt nav jāatraužas no šās pasaules lietām, bet tās ar labu gaumi jāizmanto sev un citiem par svētību un Dievam par godu. Arī sapratīgi piekopts sports var pacelt un vairot īstu svētku prieku. Viss ir jūsu, bet jūs esiet Kristus.

Beidzot, kristīgie jaunieši, ielieciet to jo dziļi sirdī un prātā, ka svētku, it īpaši Ziemassvētku, svaidis un svētība nāks visvairāk pār tiem, kuri caur Dieva namu dodas svētkos. Nepietiek ar vientuļu gājienu caur evaņģeliju, garīgām dziesmām un lūgšanām vien. Viens nevar priecīgos svētkus svinēt. Tikai daudzas ogles rada gaišo un karsto kvēli. Tā liela draudze svinīgā baznīcā, dziļi juzdama Pestītāja vajadzību, svēti priecīga par Jēzus atnākšanu pie mums, iesilda un ievēl sev līdz svētku spodrībā un priekā pat vienaldzīgos. No lielas ticīgo draudzes baznīcā plūst uz visiem viņas locekļiem kaut kas, kas ir spodrāks, siltāks, mīlāks, nekā mums visiem no pašas bērņības tik tikamā gaisma, kuŗa mirdzēdama staro caur Dievnama logiem laukā tumšajā Ziemassvētku naktī.

Jaunieši, skatieties dziļāk sevī, tad jūs nomanīsiet, cik daudz trūkumu un tumsas ir taisni jaunajam cilvēkam, no kā grēka varu nespēj aizdzīt ne skola, ne māksla. Tad jūsu sirds atvērsies tai gaismai, kas reizi atspīdēja tumšajā Betlēmes laukā. Kuŗās sirdīs tā vēl šodien atmirdz, tur ir tā Kunga diena, ko viņš Pats darījis, tur īstais svētku prieks.

Doc. J. Rezevskis

Radikālās Jēzus ētikas prasības sakarā ar viņa sludināšanu par Dieva valstības nākšanu

(Beigas.)

Jēzus radikālās prasības atrodas nenoliedzamā pretstatā pret parasto dzīves iekārtu. Izslēgta ir likumīga pašaiizstāvēšanās, tiesiska kārtības uzturēšana, īpašuma nodrošināšana. Jēzus jau saka, ka jāsniedz otrs vaigs tam, kas sit pa vienu, jāatdod arī mētelis tam, kas grib ņemt uzvalku. Jēzus arī nekūr nerunā par valsts dzīvi, par valsts mērķiem un uzdevumiem, tos atzīdams vai noteikdams. Jēzum pasaules vara ir vienaldzīga, irrelevanta Dieva valstībai pretim. Ir tāpēc saprotams apgalvojums, ka Jēzus esot apzinīgi nostājies pret toreizējo pasaules iekārtu, pret tiesībām, pret tikumību. Viss tas pieder šim aiōnam, šai pasaulē, kas ir caur caurim grēcīga, kurai jāiet bojā vai ir vajadzīga radikāla pārvēršanās un atjaunošanās. „Atgriezieties no grēkiem, jo Dieva valstība (Dieva valdība) ir tuvu klāt.“ Ar šo prasību Jēzus sāk savu darbību pēc Marka un Mateus evaņģēlijiem, un šī prasība attiecas ne tikai uz atsevišķiem cilvēkiem, uz visu tautu, bet arī uz visu līdzšinējo pasaules iekārtu, uz tikumību, uz tiesībām. Jēzus ir nācis nostādīt visu zem krīzes (tiesas). Tā bija jāsaka K. Bārta krīzes teoloģijai, kas Dievu uzskata par gluži pretēju pasaulei (Das ganz Andere) un tāpēc arī Jēzu nostāda tai pretstatā. Jēzus nav tikai bauslības gals (kā Pāvils saka), bet arī visas tikumības, tiesību, cilvēku iestādījumu gals. Dieva valstība nes tiem krīzi, tā ir pavisam kas cits, un tā vien izteic un realizē svētā Dieva gribu. Jo visa tikumība tāpat kā visa tā sauktā reliģiozitāte ir tikai cilvēcīga un grēcīga, no šīs pasaules, pieder šim laikam. Tāpēc Jēzus arī nav nācis mācīt kādu tikumību, nodibināt pasaulē kādu ideālu kārtību — ideāli jau vispār ir tikai cilvēcīgi, ne dievišķi, — bet nostādīt cilvēkus un cilvēci zem krīzes, lai tad rastos Dieva prāts. Un to viņš dara ar savām radikālajām pašaiizliegšanās un atsacīšanās prasībām. Cilvēkam jāatsakās no pasaules, jāizliedz sevi, lai Dievs varētu valdīt pār viņu.

Bet tas nu arī nav domājams tā, ka pēc tam sāktos šinī pasaulē kāda Dievam pilnīgi patikama kārtība vai tikumība. Tādas šinī pasaulē, kas arvienu vēl paliek grēcīga, un tādi ir arī tā sauktie atgrieztie, — nevar būt. Bet cilvēkiem ir arvienu no jauna jānostājas ar atgriešanos zem šās krīzes un arvienu no jauna jāsaņem dievvaldība. Tā ir saprotami Jēzus vārdi. Tikai pastāvīgi nododoties nāvē mēs iemantojam dzīvību, tikai pastāvīgi atzīdami savu netaisnību, savu grēcīgumu mēs topam taisnoti. Istā dzīvība un taisnība nāks tikai pēc nāves, kad laicīgais un cilvēcīgais zudīs.

No Bārta atšķirās L. Tolstojs ar to, ka viņš prasa Jēzus vārdu burtisku reālizēšanu šās pasaules dzīvē, lai to pārveidotu, lai radītu tādu stāvokli sabiedriskā, valsts un starptautiskajā dzīvē. Viņš, kā zināms, noliedz pretošanos uzbrucējam, pašaizstāvēšanos, karu, karu arī pašaizsardzības nolūkos. Ja nopietni izpildītu, gribētu izpildīt Jēzus vārdus, tad rastos vispārējs miers, tad savstarpīgā mīlestība vienotu cilvēkus. Viņš uzskata Jēzus prasības kā vispār saistīgus likumus. Bet nu nevar taču valsts, sabiedrība kā tāda pēc tiem rīkoties tā ļaunuma dēļ, kas ir cilvēku dzīvē un dabā, ja tās grib pastāvēt, nepieļaut savu iznīcināšanu. Tamdēļ šī Tolstoja uztvere, kas šīs Jēzus prasības pārnes burtiski uz tagadējo valsts un sabiedrības dzīvi, atzīta par ūtopisku, anarchisma veicinātāju.

Tāpēc tur, kur Jēzus prasības, arī kalnspredikī, uzskata par kultūras un valsts dzīves pamatu, dara zināmus ierobežojumus. Tā tagadējā katoļu teoloģijā. Daži radikāli Jēzus izteicieni neesot burtiski uztverami, saturot paradoksijas, teiktas zināmos gadījumos, izteicot vispārējus principus — labprātības, pakalpības parādīšanu, pacietību, dažāda ļaunuma panešanu. Šie izteicieni, tā saprasti, nenoliedzot pašaizstāvēšanās tiesību, — īpašumu, kultūras darbu, neesot pasaules noliedzēji un kultūras grāvēji.⁶⁾ Jēzus prasības tā saprastas attiecoties uz visiem, ne tikai uz izredzētajiem vai mūku kārtu. Tagadnes katoļu teologi noliedz, ka katoļu baznīca būtu kādreiz uzcēlusi divus stāvus ētikā, — vienu pilnīgajiem, otru lielajam pūlim, noliedz,

⁶⁾ Sal. J. Šmida rakstu „Bergpredigt“ Katoļu vārdnīcā „Lexikon für Theologie und Kirche“ II sēj. 1931. g.

ka viņa Jēzus prasījumus kalnsprediķī būtu darījusi par consilia evangelica.

Tomēr mēs nevaram apmierināties ar to, ka Jēzus vārdiem tā atņem visu asumu, kad tos neuzskata kā prasības, tāpat kā nebijām vienos prātos ar tiem, kas tais gribēja izlasīt tikai kādu ideālu nodomu ētiku (Gesinnungsethik).

Principā jau varam teikt — ievērojot Jēzus misiju, — ka viņš gribējis dziļi spiesties ar saviem vārdiem cilvēku sirdīs, nostādīt tos radikālās Dieva gribas priekšā. Tagadējie jūdu zinātnieki nostājas taisni uz tās senās jūdu ētikas pamata, kuŗu Jēzus gribēja apkarot, kad tie saka: Jēzus ētiskās prasības bijušas gan garīgas un ideālas, viņš novedis jūdu ētiku līdz ekstrēmam, bet tās nav nacionālā dzīvē lietojamas un tāpēc atmetamas. Kā var tautas dzīvi dibināt uz veselīgiem pamatiem, ja piem. noliedz laulības šķiršanu? saka Klausners.⁷⁾ Te redzam parastās, pasaulīgās nodevības ētikas cildināšanu. Jēzu pie tam pārprot, apgalvojot, ka viņš prasījis īpašuma atcelšanu jeb viņam bijušas kommūnistiskas tendences.

Jaunākajos laikos ir radies liels daudzums rakstu, kas grib izprast Jēzus ētikas, sevišķi kalnsprediķa, jēgu un nozīmi, tas ir, ko tā mums grib teikt, pie kā tā grib vest. Pie tam var Jēzus ētiskās prasības nostādīt izolēti, aplūkot pašas par sevi, vai vest tās sakarā ar visu Jēzus darbību, viņa nodomu, viņa personu, viņa dievišķo sūtījumu. Pēdējo aplūkošanu mēdz arī nosaukt par teoloģisko. Te un vispār Jēzus vārdu nozīmes izpratnē daudz kas atkarāsies no tā, vai viņu uzskata galvenā kārtā kā pamācītāju, augstu, cēlu domu izteicēju, vai arī tikai kā Dieva valstības sludinātāju vai kā šās valstības nesēju, realizētāju. Un vēl noteiktāk te jāizšķir, vai domā, ka viņš šo Dieva valstību (vai Dieva valdību) gribējis realizēt tikai ar savu mācību vai ar savu personu un savu nodošanu cilvēku labā ciešanās un nāvē.

Pie tam vēl ir daudz runāts par to, vai Jēzus savus ētiskos prasījumus, sevišķi radikālos, ir domājis kā cilvēkiem izpildāmus, tad tie būtu ētika par sevi, visas dzīves normētāja

⁷⁾ „Jēzus Nacarieša dzīve,“ ebrēju valodā, tad arī angļu un vācu tulkojumā. (1930. g.)

mēraukla, vai viņš tos domājis kā neizpildāmus, kas gan ir Dieva gribas izteiksme, bet iet pāri pār cilvēku spēkiem, norāda uz ko augstāku un dzen vienmēr pie kā augstāka.

Sakarā ar to var arī runāt par to, vai Jēzus ētika ir racionāla vai irracionāla, t. i. vai tā satur prasības, kas atbilst vispārējam cilvēku saprātam, ko tas varētu uzstādīt, ja tas vilktu konsekvences, jeb vai Jēzus tās devis sevišķā dievišķās atklāsmes ceļā. Kā pirmā uzskata pārstāvi ņemsim H. Vindišu ar viņa grāmatu: „Der Sinn der Bergpredigt“ (Kalnspreidīka jēga) 1929. g. Viņš domā, ka Jēzus ētiskās prasības ir cilvēka ētiskā prāta prasības, gluži racionālas. Vindišs ir pret to uzskatu, ka Jēzus vārdi negrib būt noteikti ētiski priekšraksti, bet ka no tiem jāizlopa tikai zināma, kaut arī īstā, ētiskā virziena norādīšana (Gesinnungsethik), ka viņš neesot gribējis mācīt morāli, bet ētosu. Jēzus ir patiesi gribējis būt likumdevējs kā Mozus, viņš ir pravietis, kas atklāj Dieva gribu. Bet viņš neatklāj kaut ko gluži jaunu. Mateus viņam ne visai pareizi liek runāt asās antitezēs pret Mozu un jūdaismu. Jēzus ir uz tās pašas līnijas kā Mozus un pravieši, viņš tikai noved viņu morāliskās prasības līdz galējai konsekvencei. Tas parādās sevišķi viņa t. s. radikālajos izteicienos. (Šīs domas jau agrāk bija sevišķi uzsvēris R. Bultmanis.) Bet arī šie nesatur nekā irracionāla un sevišķi jauna. Ienaidnieku mīlestība jau mācīta Vecajā derībā, piem.: “Kad tavs ienaidnieks ir izsalcis, ēdini to ar maizi” u. t. t. (Zālam. sak. vārdi 25, 21). Tāpat arī daži rabinu izteicieni līdzīgi Jēzus izteicieniem. Hillels māca pacietību pret apvainojumiem u. t. t. Un beidzot arī pagānu tautu ētikai mīlestība pret ienaidniekiem nav sveša. Platōns un stoicisms māca, ka īstā, gudrā pazīme ir atmaksāt ļaunu ar labu. Jēzus visu to izteicis tikai asāk un radikālāk. Viņa ētiskās pamācības atrodoties jūdu gudrības literatūras plāksnē. Viņš savas mācības arī pamatojot ar tīri racionāliem slēdzieniem, piem., atgādinājumu nezūdoties, ka ar to nevar nekā panākt, nedz labot (Mat. ev. 6, 27). Zināms, viņa slēdzieni ir sevišķi dievbijīgā prāta slēdzieni: tā — atmest bēdāšanos tāpēc, ka mums ir tēvs debesīs, būt pilnīgiem žēlsirdībā un mīlestībā, tāpēc ka mūsu tēvs debesīs šinī ziņā ir pilnīgs. Dzīļi dievbijīgajam saprātam tad gan atbilst arī tas, ka izvai-

rās no tiesāšanās, atdod labāk un dod vēl vairāk tam, kas ko varas ceļā grib atņemt, izrāda pilnīgu pacietību pret apvainojumiem (Vindišs par šīm gāligi radikālajām prasībām diemžēl neizteic savas domas). Bet te var iebilst, ka dievbijīgais saprāts var arī prasīt pretējo: nelaut ļaunumam izplesties, to ierobežot, ļauno pārmācīt.

Vindišs domā, ka Jēzus ētika ir aplūkojama par sevi. Viņš parādās kalnsprediķī vienīgi kā profēts. Viņš grib palīdzēt atpestīt no ļauna, ievest Dieva valstībā jeb nodibināt Dieva valdību vienīgi ar saviem vārdiem. Tiem viņš piešķir spēju ietekmēt klausītājus, radīt viņos labus nodomus, labu gribu un vest viņus pie tā, ka tie dara labus darbus, jeb darīt cilvēku par labu koku, kas nes labus augļus. Jēzus gan nedomā, ka labi darbi varētu būt bez laba rakstura, labas gribas (tamdēļ izteiciens par labo koku), bet viņa vārdi tomēr jāuzskata kā ētiski imperatīvi, arī tas par ienaidnieku mīlestību, modernais uzskats, ka mīlestība nevar rasties pēc pavēles, neietelpot Jēzus domās (!). Jēzus ētika kalnsprediķī stāvot maz sakarā ar viņa personu, izņemot vārdus, kur viņš savus mācekļus nosauc par zemes sāli un pasaules gaišumu, atgādinādam, ka viņš tiem devis šādu raksturu, bet nekādā ar viņa ciešanu un krusta nāvi, ja tai piešķir atpestītājas nozīmi. Saprotams, ka Jēzus savas ētiskās prasības arī domājis kā izpildāmas, tāpat kā Vecās derības baušļi esot tādā nolūkā doti. Prasības ir loģiskas, tādēļ arī dzīvē realizējamas. Viņu realizēšana ir arī Dieva nodomā. Jēzus griežas pie cilvēku saprāta (Einsicht) un enerģijas. Pāvila pesimistiskais uzskats par cilvēka dabu, kas sevišķi izteicas Romiešu vēstules 7. nodaļā, nav Jēzus uzskats. Jēzus mācības izplūst no viņa cēlās dvēseles dziļumiem. Viņš ir spējis atsvabināties no pasaules, no rūpēm, no naida un pilnīgi nodoties Dievam un citiem cilvēkiem. To viņš prasa arī no citiem. Arī uz grūtajām prasībām attiecas: tu vari, ja tu gribi. Tā bagātais jauneklis būtu spējis atdot visu un sekot Jēzum, bet viņš negribēja. Ka Jēzus mācekļus uzskatījis par spējīgiem izpildīt viņa prasības, apliecinot Lūk. ev. 17, 10: „Kad jūs visu, kas jums uzdots, būsit izpildījuši, sakait: mēs esam necienīgi kalpi, mēs esam darījuši, kas bija mūsu pienākums.“ Jēzus sludinājis ar optimistiskām

domām. Viņš piešķir cilvēkam spēju izpildīt viņa pavēles ar īpašu spēku. Zināms visi to nevar. To viņam mācīja piedzīvojumi. Ne visi ieies caur šaurajiem vārtiem (pēc Mateus nedaudzi). Viņš apzinās savu prasību nopietnību un grūtumu, lai gan viņš citur savu jūgu nosauc par vieglu (bet kam tas ir tāds?) Tāpēc viņš līdzībās par torņa celšanu un kara vešanu liek apdomāties, vai to varēs. Kam trūkst spēka, tas lai paliek ārpusē. Viņš no savas puses negrib sniegt palīdzību. Arī par Dieva palīdzību viņš, vismaz kalnspredikī, nav domājis.

Tā ir vēsturiskā Jēzus vārdu izpratne. Tolstojs un daži sektanti tos ir pareizi sapratuši, kad viņi grib tos burtiski reālizēt. Tomēr savā teoloģiskajā izskaidrojumā grāmatas beigās, kas grib rādīt, ko mums saka Jēzus vārdi, pie kā tie mūs ved, Vindišs neapmierinās ar šo izskaidrojumu. Mūs šie vārdi, tos pareizi lasot, ļoti ietekmē un ved mūs izmisumā. Tā tad arī Vindišs atzīst, ka nespējam tos izpildīt. Un patiesi: tas, kas ētiskam saprātam izliekas loģisks un vienkāršs, ar to vēl nereālizējas dzīvē. Stoīķi ir izteikuši un izplatījuši dažā ziņā cēlas tikumības mācības, bet ar tām vēl pasauli nav labojuši un arī paši tās nav izpildījuši. Kanta kategoriskais imperatīvs par sevi vēl nerada tikumīgus cilvēkus. Pāvils ir izjutis šo spraigumu starp ētisko loģiku un darbiem, kad viņš saka: gribēt gan gribu labu darīt, bet spēt nespēju (Rom. 7, 18). Tomēr Vindišs negrib iet Pāvila ceļu, kas izeju redz tikai Kristus nāvē, kas atpestī no grēku lāsta, pārvērš cilvēka dabu un dod tam jaunu garu, jaunus spēkus. Teoloģiskā izpratne meklējama pašā kalnspredikī, kas, kā teikts, ir uz Vecās derības līnijas. Jēzus rāda Dieva gribu, Dieva taisnību, pēc kā topam tiesāti, bet viņš rāda arī ceļu uz vienību ar Dievu, Dieva palīdzību. Kas sajūt savu nabadzību Dieva priekšā un lūdz: radi manī šķīstu sirdi, tas atrod Dieva palīdzību. Apžēlošanā viņš saņem Dieva žēlastību. Un ja viņš parāda no savas puses žēlsirdību un cenšas mieru izplatīt cilvēku starpā, ir miera radītājs — eirēnopoios (Mat. 5, 9), tad viņš var justies kā Dieva bērns, kaut viņš ir grēcinieks. Viņš ir grēcīgs un tomēr ar Dievu vienots. Pēc teoloģiskās izpratnes Jēzus radikālās prasības mūsu laikos nav burtiski uztveramas un izpildāmas. Kristīgais gan zina, ka kara ne-

drikt būt pēc Kristus domām, viņš cenšas arī, cik viņam iespējams, to novērst, miera ideju veicināt, tomēr tagadējos pasaules apstākļos zināmos gadījumos sevis aizstāvēšanās dēļ ir jākaŗo. Viņš zina, ka pēc Kristus prāta viņam ļauns jāatmaksā ar labu, nav jāpretojas, ir gadījumi, kur kristīgais izturēsies tā, kā Jēzus to burtiski prasa, bet par vispārīgu rēģulu šos prasījumus uzstādīt nevar, jo tad sabiedrība sabruktu. Tā arī Vindišs nonāk beidzot pie tā, ka konstatē savā teoloģiskajā interpretācijā ētiska virziena norādīšanu (Gesinnungsethik), ko viņš vēsturiskajā bija noraidījis.

Ir jautājums, vai mēs driktam tā šķirot starp vēsturisko un teoloģisko Jēzus vārdu izpratni. Tāpat jau arī tā saukto pneumatisko eksēģēzi, kuŗu daži zinātnieki bija ierosinājuši un kuŗai blakus filoloģiskai jākonstatē rakstu dziļākais garīgais saturs, ievērojami teologi, kā R. Zēbergs, R. Bultmanis u. c. neatzīst. Izskaidrošanai pašai jābūt reliģiskai, jo tā nodarbojas ar reliģiskiem tekstiem, un jāiztirzā zināmu vietu vēsturiskais sakars un nodoms. Tā arī pie Jēzus vārdiem, viņa ētiskiem prasījumiem. Tie mums jāapskata sakarā ar viņa darbību, viņa nodomiem, viņa uzdevumu. Nevaram tos izolēt. R. Bultmanis saka: vārdam „pneumatiskā eksēģēze“ jo drīzāk, jo labāk jāizbeidzas. Bet aplūkosim īsi, kā viņš interpretē Jēzus ētiskās prasības. Savā grāmatā „Jēzus“ (1925. g.) viņš Jēzu uzskata kā eschatoloģisku, t. i. drīzi nākošas Dieva valdības sludinātāju. Tā nav nekāda jauna, ideāla kārtība pasaulē, bet ir brīnišķīga, pārdabiska, pretstats tagadējai pasaulei „das ganz Andere“ (R. Bultmanis savos dogmatiskos uzskatos pieslejas K. Bārtam). Kas ir tās būtība, to Jēzus skaidri nav teicis. Bet tā nebūs augstākā manta, nebūs cilvēces tagadējo labo spēju un vērtību attīstīšana un izveidošana. Griēķu ideālismu, attīstības domu Jēzus nepazīst. Dieva valdība izraus cilvēkus no tagadējiem dzīves un sociālajiem apstākļiem. Jēzus grib cilvēkus tam sagatavot. To viņš dara ar to, ka uzaicina izšķirties vai nu par vai pret Dieva valdību. Vidusceļa nav. Bet izšķiršanās par Dieva valdību notiek ar radikālu paklausību Dievam. Jēzus māca paklausības ētiku tāpat kā jūdi, t. i. gribas pakļaušanu Dievam. Jeb labāk sakot Jēzus nemāca nekādu ētiku, ja to saprot griēķu

jeb modernā ideālisma nozīmē, t. i. kā kādu cilvēcīgu vērtību reālizēšanu, kā kādas sociālās iekārtas nodibināšanu. Pretim jūdaismam viņa „paklausības ētika“ ir radikāla, viņš Dieva gribas prasības izteic līdz galējai konsekvencei. Viņš prasa no cilvēka radikālu izšķiršanos, radikālu paklausību. Vienaldzībai nav vietas. Bet kamēr jūdu rabini prasa aklu paklausību formāliem bauslības likumiem, Jēzus piešķir cilvēkam pašam spēju izziņāt Dieva prātu. Kaut gan viņš arī atzīst Vecās derības autoritāti, viņš patiesībā to kritizē.

Jēzus neuzstāda ētiskas normas, kā viņš vispār nemāca ētiku, jēdzienu „tikumība“ viņš nepazīst, bet prasa paklausīnos Dieva gribai konkrētos gadījumos. Ja cilvēks to dara, tad Dievs dod viņam algu, dara viņu bagātu, grūtā nasta viņam top viegla. Jēzus radikālās prasības tad gan uzskatāmas kā uzaicinājums uz izšķiršanos konkrētos gadījumos, jo viņš jau negrib dot vispārīgas rēgulas. Jēzus neprasa atsacīšanos no mantas vispār, pašiznīcināšanos, askēzi. Zināms, viņš nedod arī noteikumus par valsts, tiesību, sociālo dzīvi. Mīlestības bauslis arī ir saprotams tikai kā atsacīšanās no savām tiesībām (Anspruch) citiem par labu, kā gribas izpausme (Haltung), Jēzus neprasa mīlestību jūtās, bet īstā mīlestība ir paklausība Dieva gribai attiecībā pret tuvāku.

Šīs Bultmaņa domas par Jēzus „ētiku“ ir ievērojamas, pirmkārt tamdēļ, ka viņš liek uzsvaru uz gribu, otrkārt tamdēļ, ka viņš Dieva valdību un Jēzu atšķir no pasaules, treškārt tamdēļ, ka viņš Jēzus prasības uzskata kā absolūtas paklausības prasības, noraida A. Šveicera „interimētiku“, jo kaut gan eschatoloģija Jēzus mācībā savienojas ar ētiskām prasībām, pēdējās tomēr ir absolūtas. Bet nu paceļas jautājums, vai Jēzus patiesi nav gribējis dot nekādas ētiskas normas, ja viņš prasa dusmu un ienaida apspiešanu, aizliedz seksuālo iekārošanu, atkārto Vecās derības tuvāku mīlestības bausli u. c. Vai viņš patiesi vairāk nekā negribēja dot cilvēkiem, kā tikai prasījumu izšķirties nākošās Dieva valdības priekšā? Vai viņš nebija nekas cits kā tāds profēts, kas gan, arī kā Bultmanis savas grāmatas beigās izteicas, sludināja grēku piedošanu? Par savu nāvi un augšāmcelšanos un to nozīmi viņš pēc Bultmaņa nav runājis.

Senākajā teoloģijā valdija saskaņā ar baznīcas mācību uzskats, ka Jēzus ir Dieva valstības (jeb Dieva valdības) nesējs un nodibinātājs un ir tāds ar savu personu, dod cilvēkiem iespēju tanī nākt ar savu krusta nāvi un augšāmcelšanos. Dieva valstība ir dāvana, kas saistīta ar viņa personu un darbu, ir transcendentā, nākdama no Dieva, bet top arī immanenta cilvēcē, ja to saņem ticībā. Jēzus sludina evaņģeliju — prieka vēsti par valstības nākšanu, bet pats ir arī šā evaņģelija objekts. Šo uzskatu satricināja jeb noraidīja modernā vēstures pētniecības teoloģija. Jēzus pēc tās bijis tikai atgriešanās sludinātājs, viscēlākās morāles mācītājs, īstās Dieva Tēva mīlestības un žēlastības atklājējs. Viņš šādā vai tādā veidā ierosinājis vai modinājis cilvēkus uzcelt Dieva valstību savā starpā. A. Harnaks izteicas savā grāmatā par kristietības būtību (*Das Wesen des Christentums*): Jēzus ar savu personu neietelp evaņģelijā.

Jaunākos laikos sāk Jēzum atkal piešķirt agrāko nozīmi, izejot arī no vēstures pētniecības viedokļa. Ļoti ievērojams šinī ziņā ir Marburgas teologa un reliģiju zinātnieka Rūdolfa Oto raksts: „Reich Gottes und Menschensohn“ (Dieva valstība un Cilvēka dēls)⁹⁾, kas iznāca 1934. gadā. R. Oto pazīstams reliģiju zinātnē ar to, ka tas reliģiskām jūtām ierāda cilvēka gara dzīvī iepatņu vietu, konstatēdams t. s. pārpasaulīgā, pārdabiskā izjūtu (*Gefühl des Überweltlichen, sensus numines*). Reliģijas objekts viņam ir noteikti pārpasaulīgs, brīnišķīgs („das ganz Andere“). R. Oto ir rakstījis sevišķi par Indijas reliģiju vēsturi, attīstīdams savus uzskatus uz šo reliģiju pamata. Viņa domas atradušas plašu ievērību un atzišanu. Pēdējā rakstā viņš piegriezies arī Jēzum, nostāda viņu reliģiski-vēsturiskā perspektīvā. Še mūs neinteresē tas, ka viņš Dieva valstības un Cilvēka dēla ideju saskata cēlušos pie indoģermāņiem — Indijā un Irānā un tad ar jūdu apokaliptiku pārnestu pie jūdiem, kur tā savienojusies ar jūdu mesijas ideju. Ar Henocha apokalipsi šī ideja ietekmējusi arī Jēzu, bet tā pie viņa izteikusies savdabiskā, oriģinālā veidā. R. Oto uzskata Dieva valstību kā Dieva dāvanu (pretim R. Bultmanim u. c.). Tā ir pār-

⁹⁾ Par viņu jau īsumā referējis prof. K. Kundziņš šā žurnāla 4. n-rā.

dabiska, brīnišķīga, stāv pretstatā pret visu, kas ir šinī pasaulē. Jēzus nav nācis cilvēku spējas attīstīt, bet dot šo dāvanu. Tā ir brīnišķs spēks, mistērija. Jēzus zina, ka viņa darbojas šis spēks — Dieva valstība pret sātānu un viņa valstību. (Oto viņu nosauc par charismatiķi, eksorcistu.) Viņa vēsts ir evaņģēlijs un viņš kā persona, ar kuŗu darbojas šās Dieva valstības nākšana, ietelp evaņģelijā. Par Dieva valstības — šīs dāvanas saturu Jēzus maz runā tamdēļ, ka to jau pazina (jūdi). Tā satur dažādus domu kompleksus — taisnošanu, svētīšanu, Dieva skatīšanu un citas Dieva mantas, ko iegūst ar pārstatīšanu dievišķā dzīvē, jaunā „aiōnā“. Taisnība, svētums nav iespējams šās zemes būtībā. To, ka Dieva valstība dos šīs mantas, to jau zināja. Jaunais, ko Jēzus sludina, ir: tās ir klāt, saņemamas (ar to viņš atšķiras no Jāņa Kristītāja), tās ir klāt viņa personā. Brīnišķīgais būs pilnībā pēc šās pasaules gala, bet viņš ir jau tagad, brīnišķīgais var darboties nākotnē un tagadnē. Jēzus grib, lai Dieva valstību saņem kā dāvanu, kā aplēptu mantu, kuŗu atrod tīrumā kā pērli, kas jau ir gatava, viņš neprasa tikai izšķiršanos (pretim Bultmanim). Bērni neizšķiras, bet saņem dāvinājumu (lassen sich schenken). „Atgriešanās“ nenotiek ar cilvēku gribu, bet ir Dieva darbs.

Jēzus ir arī savai nāvei piešķīris atpestīšanas nozīmi. Vārdi Marka ev. 10, 45 un Mat. 20, 28: „Cilvēka dēls ir nācis, lai savu dzīvību dotu kā izpirkšanas maksu (lytron) par daudziem,“ ir paša Jēzus teikti, ne vēlāks draudzes darinājums. Viņš ir sludinājis arī savu augšāmcelšanos, gan pēc Oto domām tikai savas personiskās būtības augšāmcelšanos (sīkumos te nevaram attēlot Oto domas).

Jēzus vārdi, viņa mācība, nav šķījami no viņa personas, nav uzskatāmi kā kāds par sevi esošs domu komplekss. Jēzus ētiskās pamācības tā tad jāved sakarā ar viņa personu un ar viņa uzskatiem par paša personu un nozīmi. Kristīgā draudze ir jau viņu sākumā tēlojusi kā to, ar kuŗu nāk Dieva valstība, no viņa runām atzīmējusi tikai to, kur viņš raksturoja šo nākšanu (stāstu avots ir vecāks par runu avotu), vēlāk sāka plašāk kopot viņa vārdus un runas. Plašas ētiskas pamācības gan nav lāgā savienojamas ar konsekvēnto eschatoloģiju (drī-

zāk Dieva valstības gaidām), bet tas tomēr pie viņa konstatējams tāpat kā pie Carātustras un Muchāmeda.

Ja nu velkam konsekvences no šā Oto uzskata, kas daudzā ziņā sakrīt ar senāko teoloģiju, tad būs jāsaka, ka Jēzus ar savām ētiskajām pamācībām norādījis uz Dieva valstību un uz sevi. Tās ir realizējamās tikai Dieva valstībā ar Dieva un viņa palīdzību. Patiesi, ja arī Jēzus prasības būtu tikai loģiskas un racionālas, viņu izpildīšana ir irracionāla, vai dabiskais cilvēks var ar savu prātu (ratio) pārvarēt rūpes un zūdišanos? Vai dabiskais cilvēks spēj būt sirdī šķīsts? Vai dabiskais cilvēks spēj atturēties no atreibības, no atmaksas kāres? To spēj tikai atjaunotais cilvēks, kas Dieva valstību saņēmis kā bērns dāvanu. Kā Jēzus vārdi būtu citādi saprotami nekā uzmodinājums, kā dzenulis uz šās Dieva valstības saņemšanu? Viņi uzskatāmi kā akcija, darbība tās labā. Cilvēku reakcija ir atgriešanās. Bet arī tā ir Dieva darbs. Jāņa evaņģelijā tas izteikts vārdos: Ikviens, ko Tēvs man dod, nāk pie manis. Tikai tam, kas Dieva valstību saņēmis, kas stāv Dieva brīnīkā apžēlošanā, nastā top viegla. To atzīst arī ētikas vēsturnieks Ditrichs⁹⁾ (neteologs), kas saka: Jēzus ētika ir Jēzus Kristus Dieva dēla ētika. Tā nav viegla. Viņš papriekš grib atraisīt no visām pasaulīgām saitēm, lai cilvēks dzīvotu pārdabiskā vienībā ar Kristu, t. i. ar Dievu. Bet Dievs palīdz caur Kristu. Varētu jau arī teikt: Jēzus negrib nemaz ētiku mācīt, un to viņš arī nedara šā vārda parastajā nozīmē, valsts, sociālā kultūras dzīve viņu neinteresē, bet tikai sagatavošana Dieva valstības saņemšanai. Tur viņš uzstāda visstingrākās, visradikālākās prasības. Viņš grib atraisīt no pašmīlestības, no pasaules mantas mīlestības, no visa ļauna sirdī un dzīvē. Ar to debesu valstībā nevar ieiet. Tamdēļ Jēzus prasa neatmaksāt ļaunu ar ļaunu, bet parādīt bezgalīgu labsirdību, ne tikai pasīvu vienaldzību jeb panešanu: kas tevi sit pa vienu vaigu, tam sniedz arī otru. Tamdēļ viņš noliedz tiesāšanos atņemtā dēļ, kas nav bez atdarināšanas, atmaksas, nosodīšanas domām. Velti teikt: tas nav realizējams. Īsts Dieva bērns, kas ar Dievu tāds tapis, izjutis to kā prasību, kā realizēšanas vajadzību, un ir gadījumi, kur viņš to iespēj.

⁹⁾ „Geschichte der Ethik“ 1926. g. II sēj.

Šī pacietība un labvēlība, šī bezgala mīlestība mums jāparāda personīgam ienaidniekam. Jēzus runā par attiecībām cilvēku starpā. Viņš neprasa, lai bezgala pacietību izrādām pret ļaunumu, kur taisnību, mieru, cilvēka labklājību grib iznīcināt. Tamdēļ valstij un sabiedrībai ir tiesība ar varu un sodu pret to reaģēt, un viņa to dara Dieva uzdevumā, kaut arī tur vēl kristīgā mīlestība grib glābt ļaundarja personu. Tamdēļ arī pret Jēzus vārdiem nav taisnīgs aizstāvēšanās kašs un tanī var parādīties jo spēcīga mīlestība. Tas būs arī tur, kur kāds griezīsies pie likuma aizsardzības, lai aizstāvētu savas ģimenes, savas sabiedrības eksistences pamatus. Konflikts starp mūsu rīcību un Jēzus vārdiem var rasties tikai tad, kad aizstāvam savas personīgās intereses, atbalstīdamies uz laicīgo varu. Šī rīcība jau no cilvēcīgās ētikas viedokļa ir pilnīgi pieļauta, bet mums tad gan jābūt tanī apziņā, ka te mēs rīkojamies kā pasaules pilsoņi pašuzturēšanās labā, nekā Dieva bērni, ka tas nav Dieva valstības plāksnē.

Jā, mums gan jāsaka arī tas, ja cilvēki kārtību grib uzturēt ar varu, ar ārīgiem likumiem, ar savu ētiku, tas nav Jēzus valstības plāksnē. Tai jādarbojas labprātīgi, kā tādai, kas nāk no Dieva un Jēzus pie cilvēku sirdīm, tās pārveidojot, dēstījot viņos to garu, kas nav no šīs pasaules. Savu prasību izpildīšanā tikai Jēzus pats mūs var vest ar savu personu, ar savu krusta nāvi. Isto mīlestību, sirds šķīstību, miera turēšanu, zēlsirdību, piedošanas, panešanas garu mums nevar dot nekāda ētika, ja tā arī būtu uzstādīta Jēzus vārdā. Savas ētiskās prasības Jēzus ir izteicis savas darbības laikā, lai norādītu uz nākošo Dieva valstību, uz viņas spēkiem, kas darbojas viņā. Viņš tās ir izteicis, lai vestu pie atgriešanās, pie tā, lai saņemtu šo valstību kā dāvanu. Gan viņš tos nav teicis tikai tamdēļ, kā senāk luteriskā teoloģijā uzsvēra, lai cilvēkiem rādītu viņu nepilnību un grēcīgumu. Zināms, mums rezultātā jānāk pie šīs atziņas, ja mēs savas sirdis un dzīvi salīdzinām ar Jēzus prasībām. Bet viņš ir tās teicis, lai cilvēkiem rādītu Dieva gribu visās konsekvencēs. Ir jautāts, vai Jēzus atklājis jaunu, nepazīstamu Dieva gribu, vai tikai radikāli izteicis jau senāk vispār pazīstamo. Ievērojamais jūdaisma pazinējs G. Kitels saka: Nav neviena Jēzus ētiskā izteiciena, ja to aplūko at-

sevišķi, ko nevarētu atrast rabinu literātūrā. Viņam piebalso daudzi citi pētnieki. Arī stoicismā sastopam līdzīgus izteicienus plašā mērā. Tomēr tie paši pētnieki arī saka, ka tādā asumā, tādā garā, tādā kopībā teikti tie ir kas jauns. Varēs gan teikt: Jēzus ir par tik dziļāk Dieva gribu izpratis, par cik viņš stāvēja Dievam tuvāk. Jēzus ir savas prasības arī teicis, lai cilvēks tās izpildītu. Evaņģelijos nav teikts, ka viņš uzskatījis tās kā neizpildāmas. Izpildīšana jau ir Jēzus nolūkā. Tamdēļ tās ir jāņem nopietni un jācenšas izpildīt. Uz to viņš grib modināt. Bet viņš tās domājis kā Dieva bērniem, Dieva valstības piederīgiem izpildāmas, kaut gan tās zināms attiecas uz visiem. Jēzus nemāca nekādu hēroisma ētiku. Un tamdēļ tās norāda uz to īsti jauno, kas nāk ar viņu. Jēzus nav tieši kalnspreidīķi, bet visā savā darbā norādījis uz sevi, un kalnspreidīķa ētika, sevišķi tās radikālās prasības bez Jēzus darba nav saprotamas. Sevišķi pēdējās norāda, kā jaunākos laikos teologi G. Kitels, E. Stange, zviedrs A. Runestams, pieslēdamies agrākai reformatoriskai teoloģijai, ir izteikušies, uz Jēzus krustu, ar kuŗu bezgalīgā Dieva mīlestība ir pasaulē nākusi un ar kuŗu vien tā zināmā mērā, gan nekad pilnīgi, var šinī pasaulē realizēties. Jēzus ētika ir Dieva ētika, ne cilvēcīga — saka Runestams,¹⁰⁾ viņa ir reliģiska problēma, ne ētiska, izejot vienīgi no ētikas, arī no tās, ko Kristus rada mūsos, mēs to neatrisināsim. Jo mūsu mīlestība paliks arvien nepilnīga.

Kā nu arī Kristus savas prasības būtu domājis, vai izpildāmas vai neizpildāmas, mums jāatzīst, ka mēs tās nespējam izpildīt, mums jāmeklē arvien no jauna palīdzība pie viņa. Kristus vārdi ved mūs pie atgriešanās. Uz viņu pašu un viņa krustu lūkojoties, mums jālūdz: lai nāk tava valstība. Zināms, mūsu lūgšana būs tikai tad pareiza, kad ar savu gribu pakļausimies šim Jēzus prasībām un tās uz mūsu sirdsapziņu runās kā absolūtas. Tad piedošanu un Kristus palīdzību saņemot, varēsīm tās zināmā mērā realizēt. Mums jācenšas tās arī pasaulē realizēt, bet gan arī jājautā, vai tās pilnīgi tanī varēs realizēties. Konflikts tā tad arvienu paliek, un tā izlīdzinātājs var būt galā tikai Dievs. Sevišķi uz Jēzus visradikālākajām

¹⁰⁾ Rakstā: „Das ethische Problem der Bergpredigt“ Zeitschr. f. syst. Theologie 1926. g.

prasībām lūkojoties, mums jāatgādājas Jēzus vārdi (Jāņa ev. 18, 36): „mana valstība nav no šīs pasaules“. „Esiet pilnīgi“ ar šiem vārdiem viņš liek ieskatīties Dieva mīlestības dziļumos, un savienoti ar viņa personu un krustu, tie mūs ierosina uz bezgala cenšanos pēc pilnības, bet dod arī ticību, ka reiz to sasniegsim.

Mācītājs H. Biezais

Reliģiskais kultūras pesimisms

Piezīmes par dialektisko teoloģiju.

(Beigas.)

4.

Runājot par bībeli jeb svētajiem rakstiem, ir jāizšķir divi viedokļi: bībele kā vēstures dokuments un bībele kā Dieva vārds. Pēc būtības šie viedokļi nav pretstatā, bet teoloģiskajā attīstībā par tādiem izveidojušies. Kritiskā teoloģija, sākot ar apgaismošanas laikmetu, bībelē ir saskatījusi vēstures dokumentu, kas liecina par zināmas tautas dzīvi noteiktos apstākļos. Kā vēstures dokuments tā attēlo šīs tautas reliģiskos, ētiskos, sociālos u. c. uzskatus. Tā ietver sevī veselu dzīves un pasaules uzskatu, veidotu saskaņā ar toreizējiem reliģiskiem priekšstatiem. Šis viedoklis bībeli atzīst par Dieva vārdu tiktāl, cik Dievs vispār runā katrā vēstures apstākļi, katrā tautas un atsevišķa cilvēka liktenī. Bībele tad sevī satur gan Dieva vārdu, jo tur Dievs runājis uz cilvēkiem dažādos gadījumos, bet bībele pati nav Dieva vārds. Kritiskais viedoklis turas tālu no domas, ka bībeles burts būtu saistīgs un pilns Dieva spēka. Cik bībele ir vēstures apstākļu radīts dokuments, tik tā ir pakļauta zinātniskai kritikai, bet cik tā satur Dieva atklāsmi, tik tā ir Dieva vārds.

Otrs viedoklis ir pretējs augšā uzrādītajam. Šo viedokli sevišķi pārstāvēja pēcluteriskā ortodoksija. Pēc tās domām bībelē nekas nav pakļauts laikmetam. Nekas nav laikmeta ietekmē radies, tāpēc nekas bībelē nevar būt pakļauts laikmeta kritikai. Bībele ir absolūtizēta. Tā ir pilnīgs Dieva vārds, par kuŗu cilvēks nevar nekā spriest, bet vienīgi pieņemt vai

nepieņemt. Šāds viedoklis dibināts pārliecībā, ka Dievs inspīrējis katru svēto rakstu burtu.

Bārts ir šī pēdējā viedokļa pārstāvis. Arī viņam bībele ir Dieva vārds un nav kritizējama. Nav bībelē tādu vietu, kas būtu vērtējamas augstāk vai zemāk. Tā nav vēstures dokuments, kas liecina par dievbijīgu cilvēku dzīvi un viņu reliģiskiem uzskatiem. Tāpēc ir noraidāmi uzskati, ka „bibliskie raksti ir saprotami kā vēstures liecība par cilvēku dievbijību“. Bārtam Dievs ir runājis tikai vienreiz, un tas ir noticis Jēzū Kristū.

Viņš neatzīst biblisko rakstu dažādo vērtību. Vienlīdz augstu viņš stāda Veco un Jauno derību. Pēc būtības viņš nemaz tās nešķiro, jo abas nes vienu un to pašu Dieva vārdu. Bībelē mēs dzirdam „reiz par visām reizēm teikto Dieva vārdu ar Svētā gara žēlastību divkāršā, bet viengabalainā veidā, no divām savstarpīgi noteicējam daļām sastāvošu liecību Vecajā un Jaunajā derībā. Tā ir Mozus un praviešu liecība par nākošo un evaņģelistu liecība par atnākušo Jēzu Kristu“. Tā tad svētie raksti, kā Vecajā tā Jaunajā derībā, liecina par Jēzu Kristu.

Ja M. Kēlers (Kähler) un R. Zēbergs (Seeberg) bībelē centās saskatīt dievbijīgā cilvēka reliģiskos pārdzīvojumus un tos kā nozīmīgus pārnest arī uz mūsu laikiem, tad Bārts un Brunners taisni no tā brīdina — bībelē izteiktā Dieva vārda ticamību nedibināt pārdzīvojumā.

Pret šādu bībeles izpratni ir cēlis iebildumus F. Katenbušs (Kattenbusch). Viņš to atzīst par Bārta naivumu, tāpat arī Harnaks. Būs tomēr jādomā, ka šādi uzskati nevar sakņoties tikai naīvajā bībeles uztvērumā, bet gan fanātiskā dogmatismā. Lai izņemtu zinātnei no rokām bībeli, tad atlika apgalvot, ka tā ir tikai un tikai Dieva vārds. Šāds uzskats nav līdzīgs reformātoru uzskatiem, kaut arī Bārts pats to apgalvo. M. Lutērs jau pats noteikti šķīris bībeles rakstus Vecajā un Jaunajā derībā viņu dažādās vērtības dēļ. Abas derības nav arī vienādi vērtīgas baznīcas dzīvē un individuālajā dievbijībā. Lutērs uzturēja domu, ka Vecā derība ir vērtīga, cik viņa atbilst savos uzskatos Jaunajai derībai, Lutērs nav arī atteicies no Jaunās derības kritikas. Apokalipses, Jēkaba vēstules u. c. Jaunās derības rakstu novērtējums norāda uz

stingru kritiku. Tas liecina, ka šī kritika nav palikusi tikai pie bībeles burta un valodniecisko formu noskaidrošanas un labošanas. Tā ir skārusi arī bībeles saturu. Tāpēc vietā ir tie pārmetumi, kas aizrāda, ka Bārtam nav reformātoru bībeles novērtējums. No kritiskās teoloģijas ir nākuši arī citi smagi iebildumi. Pēters apgalvo, ka nav Bārtam vēsturiskas sapratnes. Viņa bībeles izpratne esot pretrunā ar vēsturi tāpēc, ka tā izrietot no nepieņemama Dieva jēdziena. Dievs ir pilnīgi transcendentis, un tāpēc Bārts sargājoties no domas, ka viņš varētu kādā veidā iekļauties vēsturē, kaut arī bībelē. Savus iebildumus Pēters nobeidz ar vārdiem „Bārta bībeles izpratne ir pretreligijska (antireligiōs). Tā vērtējot bībeli ir saprotami tie grūtumi, kādi rodas, meklējot atbildes daudzajiem citu teologu pārmetumiem. Pamācīgs tanī ziņā ir E. Brunnera un L. Kēlera strīds par Gen. 3. Kēlers aizstāv grēkā krišanas stāsta kritisko novērtējumu, Brunners tam pretim prasa burta ticību. Par to mēs runājam jau sakarā ar cilvēka novērtējumu.

Šādam svēto rakstu novērtējumam būs grūti pieslieties katram, kas dogmatisku iemeslu dēļ nebūs gatavs atteikties no 20. g. s. pazīstamās teksta kritikas un kanona vēstures. Pret Bārta svēto rakstu tulkojumiem bez dogmatiskiem iebildumiem ir arī svarīgi eksēgētiski iebildumi. Viņa Romiešu vēstules un 1. Kor. vēst. 15. tulkojumos ir redzama pārāk liela novirzīšanās no pirmteksta. Viņš svētajiem rakstiem pieiet ar gatavu schēmu un tulko tos tā, lai tulkojums apstiprinātu to, ko Bārts tur gribējis atrast. Uz to ir aizrādījis gandrīz katrs, kas rakstījis par Bārta Romiešu vēstuli.

5.

Katram teoloģijas virzienam ir nācis līdzī savs Jēzus personas uztvērums un novērtējums. Visiem teoloģijas virzieniem, kas nopietnāk ņemami, tomēr pazīstama Jēzus vēsturiskā persona. Saprotams, ka daži uztvēruši vairāk Jēzus dievišķo dabu un it kā ēnā nostādījuši viņa cilvēcīgo personu. Tomēr paliek neapstrīdēts Jēzus vēsturiskums. Citi atkal uzsver vairāk Jēzus cilvēcīgo dabu un ne tik daudz viņa dievišķību.

Bārtam ir savs īpatnējs Jēzus novērtējums. Viņš nevar gan noliegt, ka vēsturiskos apstākļos, t. i. jūdu tautā zināmā laikā ir dzīvojis Jēzus, par kuŗu evaņģeliji zina stāstīt, ka viņš nesis jaunu mācību un darījis brīnumus, ka beidzot saniknotie jūdu rakstu mācītāji ir viņu situši krustā. Bārts atzīst šādu vēsturisku faktu patiesību, un mēs darītu lielu netaisnību, ja mēs censtos to noliegt.

Tālāk tomēr domas dalās. Mēs esam mācījušies atzīt, ka pirmkristīgā draudze šinī pravietī, kas bija liels vārdos un darbos, sadzirdēja runājam Dievu. Tā sajuta viņu, kā paša Dieva sūtītu pasaules glābēju. Kristīgā baznīca savā vēsturiskajā attīstībā nav atkāpusies no šīs pārlicības. Vēl tagad mēs apliecinām, runājot agendas valodā, ka viņš ir „no debesīm nācis un miesa tapis caur Svēto Garu no jaunavas Marijas un cilvēks tapis...“ Tā tad baznīca nešaubās par Jēzus cilvēcīgu. Tā taisni tur saskata Jēzus nozīmi, ka viņš, staidams cilvēka veidā, sevī nes Dieva pestītājus spēkus. Bārts tā nedomā. Jēzus zemes dzīve traucē viņa mācību, jo grauj tās teoloģijas sistēmas vienību. Ja Jēzū kā cilvēkā būtu atklājies Dievs, tad Bārts nevar uzturēt savu jau vairākkārt pieminēto pamata tezi, ka mūžība nevar parādīties laikā. Tas nevar arī notikt Jēzū Kristū. Ja viņš nevar noliegt vēsturiskā Jēzus eksistenci, tad viņam paliek brīvas rokas tanī ziņā, ka viņš var par to izteikt savu vērtības spriedumu. Un šeit viņš tad padara Jēzu nenozīmīgu. Jēzus kā vēsturiska persona ierindojas tanī pašā stāvoklī kā citi cilvēki un pārējā kreātūra pretim Dievam. Ar to ir pateikts tik daudz, ka Jēzus ir grēcinieks, kas pakļauts Dieva dusmām līdz ar pārējiem cilvēkiem. „Tā arī viņa bezgrēcība: patiesi tikpat viegli un tikpat taustāmi apstrīdama kā pie mums (vieglāk kā pie visiem labajiem, ievērojamajiem un dievbijīgajiem starp mums!)... un tā ir Jēzus nesaistīto laika biedru (kas vēl nezināja to, ko mēs domājam, ka zinām!) nepārprotami apstrīdēta“, saka Bārts (R. 262.). Saprotams, ka ar šādiem vārdiem Bārts grib mazināt un padarīt nenozīmīgu Jēzus cilvēcīgo dzīvi. To jau viņš pats arī pasaka. Runādams par dogmatikā pazīstamajiem trīs Jēzus amatiem, viņš saka visai asi un noraidīgi, „mācība par unus triplex ir koncentrētās Jaunās derības uztveres aptumšošana un vājināšana. Nav nekā otrā, vai trešā c i t a,

kas patstāvīgi varētu nostāties blakus šim vienīgā un pilnīgā Kristus uztvērumam (domāta Kristus krusta nāve). Ne Jēzus personība, ne Kristus ideja, ne viņa kalna runa, ne slimnieku dziedināšana, ne viņa grēku nožēlošanas sauciens, ne sludinājums par piedošanu, arī ne viņa cīņa pret pastāvošo reliģiju, ne uzaicinājums sekot nabadzībā, ne individuālā, ne sociālā, ne tiešā, ne eschatoloģiskā puse viņa evaņģelijā to nevar" (R. 136.). Jēzus sludināja Dieva valstības nākšanu. Bet par to Bārts saka: „Dieva valstība ir tā valsts (valstība), kas noteikti sākas viņpus krusta, tā tad viņpus visa...“ (R. 136.). Ar šiem vārdiem ir norādīts noteikts ceļš, pa kuŗu meklējama viņa Jēzus izpratne. Nevis Jēzus dzīve, bet vienīgi viņa nāves fakts ir nozīmīgs. Bet tā tomēr nav nāve parastā nozīmē, tā neiekļaujas laikā. Tā ir mūžības un laika pieskares punkts. Vai runājot šīs teoloģijas iemīlotā līdzībā, tas ir tas punkts, kur tangente skar riņķi. Citiem vārdiem, tas ir matematisks punkts. Šāds punkts nav dots vēsturē, bet stāv ārpus vēstures. Šiem vārdiem atrodām apstiprinājumu. „Kvalitatīva starpība Dievam un cilvēkam ir nenoliedzama... nāve vienīgā līdzība debesu valstībai. Tā ir uzskatāmā jēga „Jēzus dzīvei“... Jēzus, krustā sistais, tas nav domāts kā cilvēka iespēja, un nav kā tāda iztulkojama“ (R. 182.). Krustā sistajam Jēzum stāv pretim Jēzus, kas ir augšāmcelies un dzīvo jaunu dzīvi pie sava Tēva. Arī augšāmcelšanās Bārtam nav vēsturisks notikums. Pareizāk sakot, viņam nemaz nav krustā sišanas un augšāmcelšanās vēsturiskā fakta. Dažiem ir tendence atzīt, ka Bārts gan nepazīst Dieva atklāsmi Jēzus dzīvē, bet tā notiekot krusta nāvē un augšāmcelšanās brīdī. Bārts pats to nav domājis, jo viņš to ir noraidījis teikdams: „bet šī pārvēršanās (t. i. augšāmcelšanās) atklāsme un uzskate ir robeža cilvēcīgi uzskatāmī vesturei, arī cilvēcīgi uzskatāmī Jēzus no Nacaretas vesturei. Viņa nav „vēsturisks“ notikums blakus citiem vēstures notikumiem, bet „nevēsturiskais“ notikums, kas pārējos notikumus apņem kā viņu robeža“ (R. 183.).

Ar to mēs arī esam nonākuši pie Bārta Jēzus sajēguma. Bārts savā teoloģijā dod vietu tikai pārļauktiskajam Kristum. Jēzus kā Kristus ir vienreizējs, nevis tāpēc, ka viņš parādījies savā īpatnībā vienreiz vēsturē, bet gan tādēļ, ka viņš ir Dieva

eksistences īpatnējs veids. Jāuzsver vēlreiz, ka šim Dieva eksistences veidam nav nekāda sakara ar vēsturi. To, ko Dievs rādījis Jēzū Kristū, ir skatījuši jau Abrahāms un Platōns savā laikā (R. 260.). To pašu, ko Bārts saka par Dievu, viņš ir spiests teikt arī par Kristu. Jēzus īpatnības paliek neievērotas un neatzīmētas, jo tās vienīgi atzīstamas sakarā ar viņa zemes dzīvi. Par Jēzus īpatnējo mācību Bārtam nav nekā ko teikt, jo šaipus nāves līnijas nedz Jēzus, nedz vispār kreātūra nevar nekā iespēt, kaut vai tas būtu augstākais Jēzus mīlestības bauslis, kuŗam mēs sekojam.

Labāk viņš runā par Pāvilu. Tas arī ir saprotams, jo Pāvila un Bārta radniecīgie uzskati šeit atrod savu apstiprinājumu. Pāvilam, tāpat kā Bārtam, nebija svarīgs vēsturiskais Jēzus, bet ticības radītais Dieva dēls. Bet mēs arī zinām, ka Pāvilu nevaram uzskatīt par Jēzus mācības tālāknesēju. Viņš radīja pats savu teoloģiju, kuŗai ir tikai daži vilcieni radniecīgi Jēzus mācībai. Likst Pāvila teoloģiskos uzskatus Jēzus vietā, nozīmē ieņemt tādu pozīciju, kas nav savienojama ar kritiskās teoloģijas uzskatiem.

Ar iepriekš teikto ir saprotams, ka Bārts ir atraisījis no vēsturē pazīstamā Jēzus un tanī vietā licis Kristu, „kas nav nekāds vienreizējs kontingents, bet bezlaiciski klātesošs liels...”

Baznīcas lielākais iebildums pret Bārta teoloģiju ir tas, ka tā nevar pieslieties Jēzus nostādījumam zem grēka. Baznīca māca, ka Jēzus ir bez grēka ieņemts un piedzimis, tāpēc viņš ir valdnieks pār grēku. Baznīca atzīst Jēzus cilvēcību un uzsver, ka šīnī cilvēkā Jēzū notikusi cilvēcīgā un dievišķā pilnīga apvienība. Tā ir augstākā cilvēka un Dieva vienība, kāda vien iespējama. Baznīca šādu stāvokli ir ieņēmusi dibināti. Bārta Jēzus nostādījums ved pie visai klūmīgām konsekvencēm. Grēcīgais cilvēks sevī nes nepatiesību un melus, viņš nevar Dievu atzīt. Jēzus, nostādīts līdzīgā stāvoklī, arī, protams, nav spējīgs nest Dieva garu. To viņš varētu tikai tad, ja viņš stāvētu ar Dievu kādā sakarā. Bārts šīs konsekvences nebīstas, jo viņš nesagaida, ka Jēzus varētu būt Dieva atklāsmes nesējs. Mūs nedrīkst maldināt tas, ka Bārts daudz un labprāt runā par atklāsmi. Tā nekad nezīmējas uz vēstu-

risko Jēzu un, kā mēs jau redzējām, tad šim jēdzienam pie Bārta ir citāds saturs. Ar H. Eizenhuta (Eisenhuth) vārdiem jāsaka, ka Bārts „iet garām Kristus vēsturiskai esamībai“.

Mums jāpiesienas arī pilnā mērā tiem iebildumiem, ko cēlis T. Zigfrīds (Siegfried), aizrādīdams, ka parasti Dieva dēla sajēgumu mēs saistām ar inkarnācijas domu, bet Bārts to atvasinot teorētiskā ceļā no sava īpatnējā atklāsmes jēdziena. Šādā ceļā iegūts Dieva dēla jēdziens stāvot pretrunā ar kristietībā pazīstamo Dieva dēlu — Jēzu Kristu.

Vissmagākie iebildumi pret šādu Jēzus uztvērumu ceļas ne tik daudz no teorētiski filozofiskās pušes, kā no kristietības praktiskā lietājuma. Tā E. Pfenningdorfs ir teicis, ka kristietība nav nekāds dialektisks process, bet dievbērnības prasījums. Tas ir stāvoklis, kurā katrs atsevišķais cilvēks stāv sakaros ar personīgo Dievu, un līdz ar to šis stāvoklis ir ateorētisks, par kuŗa esamību vai neesamību nevar spriest. Mēs viltojam kristietības irracionālo saturu, ja mēs to uzskatām par paradoksu, kas runā pretim cilvēka veidam un prātam.

Tāpat arī H. Gross (Groos) aizrāda, ka tas duālisms, ko Bārts pasvītro, taisni kristietībā ir pārvarēts. „Un vārds tapa miesa un mājāja mūsu vidū, un mēs skatījām viņa godību, tādu godību kā Tēva vienpiedzimušā Dēla, pilnu žēlastības un patiesības“ (Jāņa 1, 14). Tas ir kristietības dzīvības spēks, un tādu Jēzu pazīst dievbijīgais.

Daži ir centušies Bārta uzrādīto Jēzus uztvērumu pievest tuvāk Jaunās dēriņas Jēzum. Vieni to dara Bārtu pārprazdami, tā iepriekš minētais A. Mesers, Prīgels (Priegel) u. c. Bet ir arī tādi, kas apzinīgi, sajuzdami Bārta Jēzus uztvēruma grūtumus, ir centušies to pārveidot. Tāds ir M. Strauchs savā darbā, kur viņš polemizē pret pārmetumiem Bārta Jēzum, tāds arī E. Šēders (Schaefer). Kā vienā, tā otrā gadījumā autori nevis veicina, bet jauc Bārta sistēmas skaidrību. Mēs esam spiesti atzīt, ka Bārta Jēzus uztvērums nav nedz kritisks, nedz arī biblisks.

6.

Vai ētika, tas ir mācība par cilvēku attiecību normām, atrod Bārta teoloģijā kādu vietu? Viņš atzīst gan ētiku, bet tās normām nav patstāvības. Ētika iespējama vienīgi kā dog-

matikas sastāvdaļa. „Tā saukto ētiku es saprotu kā mācību par Dieva baušļiem un neturu par pareizu to apskatīt citādi, kā dogmatikas integrējošu sastāvdaļu, vai dot kādu dogmatiku, kas to nesaturētu sevī. Dieva baušļu jēdzienam vispār šinī dogmatikā jānāk pie vārda aiz mācības par Dievu“ (D-XII). Bārtam ētikas tema ir tā pati dogmatikas: soli Deo gloria (R. 417.). Ja mēs atceramies Bārta cilvēka novērtējumu, tad mums arī saprotams, ka Dieva „dusmu trauks“ nav spējīgs realizēt nekā laba. Ja arī cilvēks tiektos pēc kādu ētisku vērtību realizēšanas, tad tas notiktu viņa paša interešu labā, un tā būtu sacelšanās pret Dievu. Ētika var būt vienīgi visu ētiku kritika (R. 413.), un tai jābūt eschatoloģiski orientētai (R. 416.). Cilvēks darbojas ētiski tikai vienā gadījumā, un tas ir tur, „kur sabrūk cilvēka pašveids, griba, spēks un tiesības, kur viņš ir ziedotais un vairāk nekā, tur viņš darbojas ētiski, jo tur ir pasaules gals un mirušo augšāmcelšanās“ (R. 420.). Tā ir jau pazīstamā doma par divām pasaulēm, kuŗas šķir nāves līnija. Šaipus nāves līnijas nav iespējams nekas labs, vienīgi viņpus tās. Ar to, protams, ir dots zināms, kaut arī nepilnīgs novērtējums kā individuālai, tā arī sociālai ētikai. Ētiskām normām ir ņemts to absolūtais raksturs. Cilvēki var gan censties realizēt kādus darbus, bet visi tie ir ar relatīvu nozīmi. No ētiskām darbībām Bārts visaugstāk vērtē domāšanu, jo tā ir primāra ētiska darbība. „Primāra ētiska darbība ir stingri noteikta domāšana. Grēku nožēlošana nozīmē p ā r d o m ā š a n u“ (R. 422.). Ar to arī ir pateikts, kas tā ir par domāšanu. Ne domāšana kā atziņas teorētisks akts, bet domāšana kā praktiska savas būtības pārorientēšana, vai kā Bārts saka, grēku nožēlošana. Tā ir cīņa ar Dievu, tā pati cīņa, kuŗu cīnījās jau V. derībā Jēkabs. Ētikas problēma nozīmē cilvēka krīzi, viņa „nāves slimību“ (Krankheit zum Tode), jo sakarā ar šo problēmu atklājas vispilnīgāk viņa nevērtība. Ja cilvēks individuāli ir nevērtīgs, tad arī tas sev līdzī veido sabiedrību, kuŗa nav spējīga radīt kādas vērtības. Tāpēc arī par ģimeni ir krituši tādi vārdi, ka ģimene ir „rijīgs elks“ un nevis kāds augsti vērtējams ētisks iestādījums. Tāpat tas ir ar valsti. Mazāk par to ir rakstījis pats Bārts (arī R. 467.), bet vairāk Brunners, gan savā ētikā un arī citos rakstos. Brunners atrod, ka valsts, arī kristīga valsts, ir baznīcas preti-

niece, jā, tā esot pretruna pati sevī. Valsts esot šī aiōna spēku manifestācija, bet kristīgais meklējot savu eksistenci dibināt citā pasaulē. To pilnā mērā atbalsta arī Bārts.

Mēs nevaram apmierināties ne ar šādu individuālo, ne sociālo ētiku. Ar Bārta ētiku neapmierinās arī Brunners pieņemtajā darbā. Viņi iet gan kādu ceļu kā sabiedrotie, bet tad šķīras. Brunners runā par Dieva iestādītām dabiskām kārtībām (Ordnungen), kas nav pamatojamas kristīgi, bet kas ir jau pamatotas pašā Dieva radīšanas aktā. Šeit piederot ģimene, kas nav „rijīgs elks“, bet Dieva iestādīta svēta nepieciešamība. Bārts, protams, negrib neko dzirdēt par šādām „dabiskām kārtībām“, jo tas nozīmē, kā jau sacīju, blakus kristīgai kārtībai atzīt vēl kādu citu.

Iebildumi ceļami pret Bārta ētiku arī tanī ziņā, ka bez darbiem, kuŗus Dievs soda, mēs pazīstam arī tādus darbus, kas ir Dieva pavēlēti un sakņojas pašā Dieva gribā. Kā lai mēs citādi saprotam pirmkristīgo pūles nest tālāk Kristus atstāto mantojumu? Kā lai citādi saprot mocekļus? Mums jāatceras arī kristīgā misija, lai gan Bārts to noliedz, jo Dievam advokātu nevajagot. Šādus pārmetumus Bārtam ir izteicis arī Ragacs, aizrādīdams, ka Dieva svētīti ir tādi darbi, kuŗus mēs darām kristīgas mīlestības pamudināti sociālajā laukā. Pret Bārtu apliecina arī Derrīss: „Mēs ticam pasaulei un ticam, ka Dievs tanī dzīvo un darbojas. Mēs ticam, ka viņš nav veltī strādājis gadu tūkstošus pasaulē un pie pasaules. Pasaule pieder Kungam un viss, kas tanī“. Turpat viņš saka, ka grēku piedošana ir Dieva atbilde uz ētisko problēmu. „Šī dzīve jums ir jādzīvo un neviena cita. Tā bija viņa svētā, viņa labā un žēlīgā griba. Ar šo un ne ar kādu citu jums ir jākalpo viņam. Nav nekas pasaulē, ar ko jūs varētu viņam kalpot labāk, bijīgāk, svētāk“.

Pēc visa iepriekš teiktā redzam, ka nav nekāda ētika, un arī nekāda nevar būt. Vai ir jāraksta ētika par to, kas mēs neesam? Tam „es“, kas mēs neesam, nevajaga nekādas ētikas. Tas „es“, kas mēs esam, var pie ētikas tikai mirt“, beidz savas pārdomas Heincelmanis (Heinzelmann). Šādām domām ir jāpievienojas arī mums.

7.

Baznīca pirmā redzēja Bārta teoloģijā sev stipru atbalstu. Kamēr zinātniskajā laukā vēl joprojām notika asas diskusijas, baznīca bija Bārta uzskatus pieņēmusi. Un tas ir arī saprotams, jo Bārts pats patiesi baznīcai ir veltījis lielu uzmanību. Tas redzams tīri ārējā ziņā: Romiešu vēstulē piektā daļa veltīta baznīcas apskatam, mazāk gan dogmatikā. Viņš savos darbos pret baznīcu ir gan kritisks, bet šī kritika ir ļoti saudzīga, salīdzinot ar spriedumiem par citām parādībām. Viņš atrod baznīcai pat labus vārdus. Baznīca no visām tām iespējām, kā cilvēks var kalpot Dievam, ir vispilnīgākā. „Jā“, bez šaubām pretim evaņģelijam baznīca stāv kā pēdējais cilvēka iespējams iemiesojums šaipus neiespējamās Dieva iespējas“ (R. 316.). „Baznīca ir tā vieta, ... kur katru acumirkli nav vairs jādomā par miršanu, lai kļūtu gudrs, bet kur ticība, mīlestība un cerība ir iespējami tieši, Dieva bērns ir iespējami tieši, uz Dieva valstību gaida iespējami tieši, un strādā it kā tās būtu lietas, kas var būt, ko var sagaidīt un sastrādāt“ (R. 316.).

Tādi vārdi varētu mūs tomēr maldināt. Bārts baznīcai ir teicis arī asus pārmetumus. Viņš baznīcu ir nosaucis par „tirgus laukumu“. Tā tomēr neesot baznīcas lielākā vaina. Tai varot katrs uzrādīt konkrētus trūkumus, jo tādi tai esot. Tas esot labi, ka tādus tai uzrādot tās pretinieki un ka tie izaugot arī no iekšējās polemikas (R. 324.). Šādi iebildumi, kas tādā ceļā radušies, ir ļoti svarīgi. Tādus būtu cēlis arī pats Dievs, „kas Dievam ir ko teikt pret baznīcu, to patiesībā saka arvien arī „pasaule“, vai nu ar, vai bez saprašanas“ (R. 385.). Svarīgākie esot tomēr tie iebildumi, kurus ceļ pret baznīcu paši evaņģeliji. Evaņģeliji baznīcu nemaz neatzīst un to atceļ. „Evaņģelijs ir baznīcas atceļšana, tāpat kā baznīca ir evaņģelija atceļšana“ (R. 317.). Tie ir vārdi, kas vēršas pret baznīcu. Mēs zinām, ka „... est autem ecclesia congregatio sanctorum in qua evangelium recte docetur“. Bārts neapstiprina šādu tradicionālu uzskatu. Līdzšinējais baznīcas uzskats ir atmetams. Viņš baznīcu formulē šā: „baznīca ir tāda sabiedrība, kas katrreiz rodas atkal par jaunu no tiem cilvēkiem, kuri Dieva vārdu dzird un izrunā“ (R. 325.).

Vai arī „bazznīca ir paša Dieva iestādīta grēcīgu cilvēku sabiedrība, kas dzīvo no viņa vārdu ticības un paklausības.“ Pie baznīcas vienmēr pieder tas cilvēks, kas klausās un kas runā. Bet viss tas, ko cilvēks izsaka patiesu par baznīcu, jau izteikšanas brīdī paliek par meliem. Tā ir baznīcas tema, ka Dievs ir patiesais, bet cilvēks arvien melo. Sakarā ar to stāv baznīcas dalīšana Ēzava un Jēkaba baznīcās. Ēzava baznīca ir mums iespējamā, tā baznīca, kurā brīnumi nenotiek, bet kurā parādās melotājs cilvēks. Jēkaba baznīca ir tā, kurai Dievs parāda savu likumu, kaut arī cilvēks melo. Abas baznīcas nav nekad šķīramas, jo tās pašas par sevi nepastāv. Mēs varam runāt tikai par Ēzava baznīcu (R. 326.). Baznīca ir slima tādēļ, ka Dievs ir Dievs, un viņš ir Jēkaba Dievs. Ar to ir teikts tikdaudz, ka baznīca, kā „runājošo un klausošo cilvēku sabiedrība“, nevar sevī uzņemt Dievu, jo arī tā stāv līdzās pārējai pasaulei. Mūsu baznīcai jāmirst, lai tiktu redzams dzīvā Dieva gods un īstā baznīca. Bārts saka, „baznīca nevar izvairīties no šīs miršanas, taisni tā ne. Tikai mirstošā baznīca patiesi dzīvo... Katra kaut kā triumfējoša „dzīvā“ baznīca ir tāda baznīca, kurai ir vārds, ka tā dzīvo, un redzi, tā ir mirusi“ (R. 329.). Baznīca dažreiz ir centusies piemēroties laikmetam. Liela starpība ir starp to dzīves un pasaules uzskatu, kāds valdīja vecluteriskās ortodoksijas, piētisma, apgaismošanas un tagadējā laikā. Uzskatu maiņa manāmi ietekmē arī baznīcu. Mēs nevaram pēdējā gadu simta darbu teoloģijas laukā padarīt par neesošu. Baznīcai tas jāņem vērā, tai jāpiemērojas laikmeta zinātniskiem uzskatiem un praktiskai dzīvei. Bārts, protams, to noraida. Viņš neredz nekādu labu izeju no grūtībām, ja baznīcu pārveidotu laikmetam piemērotā virzienā. „Triumfējošai baznīcai, laikam — piemērotai, tautiskai, modernai, kas apmierina visas cilvēku prasības (izņemot vienu), kas, neskatoties uz visām neveiksmēm (Blamagen), tomēr pašapzinīga..., nekad neizdosies, kaut arī tā to darītu ar visuzticīgāko dedzību, kļūt brīvai no pieminētām kļūdām un pārkāpumiem“ (R. 355.). Tautas un laikmeta prasības baznīcai nav Bārta prasības. „Tā (t. i. baznīca) ar vai bez kļūdām nekad un nekad nebūs Dieva baznīca, jo tā nezina, kas ir grēku nožēlošana“ (R. 355.). Baznīcas stāvoklis esot pašas baznīcas radīts, un tāpēc tā esot pa-

šas baznīcas vaina. Baznīca esot „Ahaba un Izabellas baznīca. Ko Elija esot par to sūdzējies (1. Kĕn. 19, 10, 14), esot tas, kas, izejot no evaņģelija, esot jāsaka par to“ (R. 379.).

Mums kļūst saprotams, ka Bārts pastāvošo baznīcu tomēr vērtē zemu. Kā visā viņa teoloģijā, tā arī šoreiz viņš ir orientēts viņpus cilvēcīgi iespējamā. Tur pamatojas arī cilvēcīgi iespējamās baznīcas noliegšana. „Kur baznīca ir izbeigta (ne cilvēku prasību, bet Dieva sprieduma dēļ), tur tā sākas“ (R. 401.). Ja mēs Bārtā gribētu saskatīt baznīcas ienaidnieku, tad tas būtu nepareizi. Kā jau sacīju, baznīca stāv viņam vistuvāk. Viņa pēdējā laika cīņa nav nekas cits, kā cīņa par baznīcu. Naidīgā izturēšanās pret baznīcu meklējama visā viņa sistēmas kopsatvarā.

Diskusija ap baznīcu bijusi visklusāka. Baznīca nav uzstājusies pret Bārta izteikumiem, bet centusies tos pieņemt. Garāmejojot Pēters un Gīrgensons ir norādījuši, ka Bārts novērtējot baznīcu pārāk zemu, apzīmēdams to par Dievam pretim strādājošu iestādījumu. Bet viņi neņemas arī aizstāvēt baznīcu pret tiem pārmetumiem, ko Bārts ir teicis par to.

Frankens ir jautājis, vai baznīca ir kāds transcendentis un eschatoloģisks lielums. Viņš pats atbildi nav devis. Tā arī nav vajadzīga, jo mēs zinām, kāda šī atbilde varēja būt. Credo ecclesiam! Šinīs vārdos mēs izteicam apliecību, ka mēs ticam baznīcai, tai baznīcai, kurā mēs dzīvojam. Nav nemaz jāizšķir, vai Mat. 16, 18 vieta, uz kuŗas dibinās baznīcas iestādījums, ir interpolācija, vai ne. Nav arī mums jāizšķir, vai Jēzus dibinājis draudzi resp. baznīcu. Skats baznīcas vēsturē liek vislielākam skeptiķim atzīt tās pozitīvo nozīmi. Bez šaubām, varēs uzrādīt baznīcai daudz trūkumu, bet tie nekavē redzēt, ka baznīcā plūst daudz pozitīvu spēku. Par tiem nevarēs teikt, ka tie visi strādā pret Dieva gribu. Bārta baznīcas novērtējums lielā mērā ir pareizs, bet tas mūs neapmierina, jo ir vienpusīgs. Nevaram pieslieties tādām uzskatam, ka baznīca ir transcendentā un eschatoloģiska.

Bārta teoloģiju esam apzīmējuši par reliģisko kultūras pesimismu. Paši tomēr zinām, ka reliģiskais kultūras pesimisms ir neiespējams jēdziens. Tas ir paradokss. Reliģija pēc Šleiermachera ir atkarības jūtas no ūniversa, vai pēc

Oto — kādas mistērijas pārdzīvojums. Abos gadījumos cilvēks jūtas sakaros ar ko „lielāku“, „varenāku“, kam pretim viņš ir niecīgs un nespēcīgs. Pār viņu stāvošais „spēks“ dod visai viņa dzīvei kādu jēgu.

Pesimisms turpretim ir dzīves uzskats, kas neatrod cilvēka dzīvei nekādu attaisnojumu. Cilvēka eksistence ir saistīta ar neveiksmēm un ciešanām, tāpēc tā ir bezjēdzīga. Līdz ar cilvēka dzīves bezjēdzību ir atzīta arī visas pārējās kultūras nevērtība. Mums ir pazīstams tā tad ētiskais, resp. kultūras pesimisms. Radīt no jēdzieniem reliģija un kultūras pesimisms jaunu jēdzienu — reliģiskais kultūras pesimisms, pats par sevi ir *contradictio in adiecto*. Bet kā gan lai citādi varam apzīmēt Bārta teoloģiju? Cilvēka dzīve patiesībā ir zaudējusi katru vērtību un jēgu. Ģimene, sabiedrība, valsts, baznīca ir lielumi, kuŗos vienīgi var parādīties šīs pasaules ne-jēdzība. Ne cilvēkam, ne arī viņu kopībām nav iespējams atrast kādu apmierinošu attaisnojumu. To nedod arī Jēzus Kristus. Viņa nozīme sākas viņpus nāves līnijas. Šī pār-iešana pār nāves līniju nav domāta reliģiskas vai ētiskas krīzes nozīmē, Šaipus nāves līnijas ir bezjēdzība. Šādu dzīves parādību novērtējumu mēs esam spiesti apzīmēt par pesimismu, kaut arī Bārts pats to nevēlas. Tomēr šāds apgalvojums izsmel tikai pusi patiesības. Viņa svarīgākās domas (labāk būtu teikt ticība) saistās ar pasauli viņpus nāves līnijas. Īsti tai tikai ir nozīme. Tā ir Bārta nesatricināmā ticība. Tai pasaulē viss nepilnīgais ir pagājis, tur valda pats Dievs. Mums nāk atmiņā Jāņa apokalipse. Šī pasaule redzama tumšās krāsās, bet viņpasaule mirdz jaunā gaismā. Uz bojā ejošās pasaules drupām paceļas jaunā Jeruzaleme. Dialektiskās teoloģijas neatņemama sastāvdaļa ir šis 4. Ezras un Jāņa apokalipses gars. Ja tur tomēr ir kāda dažādība, tad tas izskaidrojams ar laika apstākļiem. Citādi ir jābūt 20. g. s. apokalipsei nekā 2. g. s. Reliģiski motīvi un reliģiska izjūta izmisumā grimušajam cilvēkam liek skatīt jaunu pasauli. Reliģiskais elements Bārta kultūras pesimismā ir nenoliedzams. Tāpēc arī šī paradoksā patiesība — reliģiskais kultūras pesimisms.

Katolis Glincs (Glinz) ir uzrādījis arī šī reliģiskā kultūras pesimisma sekas, jo „no liķa smakas apņemtā absolūtā ētiskā,

religiskā un kultūras pesimisma nevar nākt spēcīgs ētiskās un religiskās atjaunošanās vilnis“.

Pēc augšā teiktā rodas jautājums, jā, kādēļ tad Bārts radikāli nošķir Dievu no pasaules? Mēs redzējam, ka šāda teoloģiska sistēma līdz galam izdomāta ir neiespējama. Praktiskā lietājumā tā ved pesimismā. Vai tad Bārts šīs konsekvences neredzēja? Viņš ir gan visas tās apzinājies un redzējis. Izskaidrojums var rasties vienīgi atceroties Tertuliāna vārdus *credo, quia absurdum est*. Bārts nav gribējis radīt, un nav arī radījis, racionāli aizstāvamam teoloģisku sistēmu. Viņš gribējis apliecināt savu ticību. Bet ticība spēj saistīties ar racionāli neiespējamo. Cik viņa teoloģija teorētiski neat taisnojama, tik tā kļūst simpātiska, redzot, viņa smago cīņu savas ticības aizstāvēšanā. Tā ir spēcīga ticības sacelšanās pret prāta hēgemoniju.

R e d a k c i j a s p i e z ī m e. Augšējam rakstam bija vairākas piezīmes, bet tās telpu trūkuma dēļ nevarējām iespiest.

Dr. V. Sanders

Par liturģijas reformēšanas jautājumu

(Beigas.)

Līdzšinējā dievkalpojumā, kā jau minēju, iemaisītas svešu reliģiju idejas, kā piem. upura vai kalpošanas ideja. Orientāliskā baznīcā izceļas tēlošanas ideja. Nav šinī vietā vairāk jāiztirzā šīs idejas. Ar kristietību tām nav nekā kopēja.

Kristīgās dievkalpošanas ideja meklējama Kristus lūgšanā. Pēdējā visnotaļ pieder pie dievkalpošanas, kas nemaz nav domājama bez lūgšanas. Var teikt, ka lūgšana ir dievkalpošana. Lūgšanā mēs nākam pie Dieva un piedzīvojam Viņa klātbūti. Jēzus mācīja Dievu lūgt tā, ka mēs nākam pie Dieva kā pie sava tēva. Tā tad dievkalpojumu var apzīmēt kā nā k š a n u pie Dieva. Sanākot kopā un Dievu lūdzot — mūsu Tēvu, mēs esam ar Viņu un Viņš ar mums.

Šī ideja pēc mana uzskata vairāk jāizceļ un jānostāda centrālā vietā. Tagadējā liturģijā tā tikai pa daļai parādās un ir sajaukta ar citām dievkalpošanas idejām. Tā piem. uzrunā liturģs gan atgādina draudzei „mīlie iekš tā Kunga! Še

sanākuši Dievu pielūgt garā un patiesībā“, bet neuzsver, ka Dievs ir arī klāt šinī sanāksmē. Iznāk, ka lūgšana ir kā kāds sauciens pēc tā, kas nemaz nav klāt, t. i. it kā Dievs būtu in absentia. Šķiet, še ir atlicies vēl vecais ieskats, ka Dievs ir augšā, un mēs apakšā gaidām viņa nākšanu. Luters lūgšanu izskaidrojumā gan viscaur runā par Dievu kā par tēvu, bet par maz ievēro lūgšanas īsto nozīmi, proti, nākšanu pie tēva vai vienošanos ar viņu. Tādā veidā lūgšana pieņem vairāk izlūgšanās nokrāsu, jo viņš saka, piem., aber wir bitten in diesem Gebet u. t. t.

Jāaizrāda, ka pēdējā laikā ideja par sanāksmi pie Dieva tiek vienmēr vairāk atzīta un ievērota kulta izveidošanā. Tā F. Rendtorff's formulē dievkalpojumu kā kindlicher Verkehr mit Gott.¹¹⁾ Šians apzīmē to par svētstundu Dieva tuvumā.¹²⁾ Sanders dievkalpojumam dod jaunu nosaukumu „sēr sība“. Ar to ir uzsverts, ka dievkalpojums nav tikai Dieva lūgšana, bet arī Dieva bērnu sapulcēšanās viņa klātbūtē. Autors to sevišķi izceļ beigu liturģijas lūgšanā: „mēs Tev no sirds pateicamies, ka Tu mums esi vēlējies pie Tevis sanākt un Tavā tuvumā svētus, laimīgus brīžus pavadīt.“¹³⁾ Tā dievkalpojums top par vienošanos ar debesu Tēvu, kas ar savu garu mums pieskaņas, un mēs jūtam to savā garā.

Ja nu mēs liekam minēto ideju par pamatu kristīgajam dievkalpojumam, tad jājautā, kā tālāk konstruēt liturģiju? Vispirms jāatsvabinās no domām, it kā liturģiskās formulas varētu būt vienīgi no bībeles vārdiem. Ja tā, tad ar to būtu laupīta iespēja vispāri sekmēt kaut kādu attīstību garīgā ziņā. Nevien Vecās un Jaunās derības izteicieni, bet tāpat arī citi vārdi, vai no baznīcas tēviem, vai Dieva vārda sludinātājiem, kurjiem reliģisks saturs, pielaižami. Tāpat kā sacerē jaunas dziesmas, var radīt arī jaunus vārdus ar dievišķu patiesību. Dieva gars nav vien parādījies tikai vecos laikos, bet tāpat arī ir dzīvs mūsu laikmetā. Mēs nevaram ticēt, ka Dieva atklāšana būtu aprobežojusies tikai ar to, kas mums zināms no pagātnes. Pavisam otrādi, mums jāatzīst,

¹¹⁾ F. Rendtorff, Die Geschichte des christl. Gottesdienstes I p. 6.

¹²⁾ Schian, Praktische Theologie.

¹³⁾ J. Sanders, Mūsu kulta reforma.

ka mūsu laikā notiek daudz brīnišķīgākas lietas, kuŗās izpaužas Dieva gars. Tā piepildās Jēzus vārdi Jān. 14, 12. Ja iespējamās brīvas lūgšanas un kollektes, tad ir iespējamās brīvas liturģiskas formulas. Šinī virzienā nāk klajā visādi priekšlikumi. Es atrodu arī piem. Smenda krājumā brīvākas dievkalpojuma formas.¹⁴⁾

Mēdz iebilst, ka, turoties pie tāda uzskata, mēs atveram durvis par daudz plašam subjektīvismam. Tādā kārtā katrs garīdznieks varēs rīkoties kā gribēs, — sacerēs savas dziesmas un sludinās savai draudzei to, ko atzīs par patiesu. Līdz ar to būs izārdīta mūsu baznīcas vienības saite un kārtība.

Uz tādu iebildumu jānorāda, ka dziesmas un lūgšanas vēl nesastāda dievkalpošanas kārtību. Šinī ziņā jau katram liturgam ir savs ieskats. Citādi ir ar vispārīgu dievkalpošanas kārtību, kuŗa sakarā ar laika prasībām un apstākļiem vienmēr ir labota un papildināta,¹⁵⁾ ko noteic likums vai sinode, vai baznīcas virsvalde, vai mācītāju konference. Tamdēļ nav jābīstas no subjektīvisma.

Apskatot tuvāk kristīgās dievkalpošanas izveidošanu, man vispirms jāpasvītro tie liturģiskie elementi, kas nepieciešami jebkuŗā dievkalpošanas kārtībā. Tie ir četri: lūgšana, dziedāšana, Dieva vārdu lasīšana un runa. Tie jāuzskata kā katras dievkalpošanas ģindenis, bez kuŗa neviens dievkalpojums nevar iztikt. Pārējie elementi, kas sastopami parastās dievkalpošanās, nav nepieciešami. Tie tikai lielākā jeb mazākā mērā papildina dievkalpojumu. Bet lai taisni padarītu dievkalpojumu kuplāku, vajaga to papildināt ar citiem liturģiskiem elementiem. Tie nepietiek ar kuŗa dziedāšanu vispāri, t. i. ka koris vienkārši piedalās, atskaņojot iestudētās dziesmas, bet jāizstrādā īpašas dievkalpošanas kārtība ar zināmām dievkalpošanas daļām, kuŗai par pamatu likta augšējā kristīgā kulta ideja.

Man nākuši rokās vairāki projekti, kā reformēt mūsu tagadējo kultu, bet, diemžēl, daudziem no tiem trūkst kristīgās dievkalpošanas idejas. Tā Strēve¹⁶⁾ atrod, ka turpmāk dievkal-

¹⁴⁾ J. Smend, Kirchenbuch für evang. Gemeinden. 1929. sal. Ott, Liturgische Feiern, kur autors min dzejas no pazīstamiem dzejniekiem.

¹⁵⁾ Duhm, Gottesdienst im ältesten Christentum.

¹⁶⁾ Strewe, Die Liturgie als Handeln und Schauen.

pošanai jābūt skatīšanai un darbībai (Schauen und Handeln). To varot panākt, ievēdot dievkalpošanā dažādus tēlotājus priekšnesumus, kā piem., Ziemassvētku spēles un gaismas ainu uzvedumus. Ar to dievkalpošanai tiek piešķirts izrikojuma raksturs. Strēve savā grāmatā dod vairākus piemērus, kā dažādos svētku gadījumos iespējams izveidot garīgus izrikojumus. Skaidra lieta, ka tādā ceļā dievkalpošana top vairāk sapulcēšanās kaut kādā izrādē, nekā sapulcēšanās Dieva namā, piedzīvot Viņa klātbūti. Tomēr jāatzīst, ka daži Strēves priekšlikumi ir pieņemami un var tikt izlietoti dievkalpošanā.

Nebūs lieki minēt O. Mēlu, kas tagadējo lit. kārtību mēģina pārveidot.¹⁷⁾ Turēdamies pie u p u r a idejas, viņš atrod, ka neviena dievkalpošana nevar būt bez sv. mielasta. Viņa dievkalpošanas projektā kā jauni elementi sastopami: pauze kā svēts klusums un klusa lūgšana. Pašai liturģiskai daļai dievkalpošanā viņš liek iesākties ar salutatio un nevis ar introitu, kā tas ir tagad. Tomēr vispār ņemot viņa lit. formulas ir tās pašas, kādas sastopamas parastā dievkalpošanā.

Attiecībā uz svēto klusumu nevar paiet garām Rūd. Oto, kas ar savu rakstu „Das Heilige“ ir vispār kļuvis pazīstams. Viņa pamatdoma ir, ka reliģijā dominējot irracionālais moments. Tamdēļ dievkalpošanai jāatstāj mistisks iespaids. To Oto domā panākt, ievēdot liturģijā pēc kvēkeru parauga „schweigender Dienst“, tā piešķirot dievkalpošanai lielāku svētumu. Viņš iedala dievkalpošanu 2 daļās, pirmā sprediķa un otrā sakrāmētālā daļa, kurā tiek piedzīvota Dieva klātbūte svētā klusuciešanā. Mūs te var interesēt otrā daļa. Oto patur līdzšinējās formulas kā Praefatio Sanctus, Salutatio, Benedicamus, svētišanas vārdus un Vecās derības izteicienus. Sarindojojot minētās formulas citādā kārtībā, kā arī sacerējot jaunas kollektes, viņam izdodas radīt vēlamo mistisko iespaidu, proti, ka Dievs top piedzīvots savā nāksnā. Piesaucot Dieva vārdu, at-

¹⁷⁾ O. Mehl; Vom Bau und Ausbau der Liturgie. 1925., arī Linderholm, Neues Evangelienbuch.

skan viņa atbilde: „nāciet tuvu pie manis, tad es nākšu tuvu pie jums.“ Tad draudzes gans svētsvinīgi pasludina Dieva klātbūti, sacīdams: „Kungs ir savā svētā templī; viņa priekšā lai ir klusa visa pasaule.“ Draudze metas ceļos. Iestājas dziļš klusums, kamēr lūgšanas zvans liek piecelties. Tad pilnīgā apziņā, ka Dievs nu ir klāt, draudze nes savu vissvētāko upuri, saka kopīgā lūgšanā „Mūsu Tēvs debesīs.¹⁸⁾“

Novērtējot Oto priekšlikumus dievkalpošanas izveidošanā, jāsaka, ka otrā daļa ir parafrāzētā līdzšinējā dievgalda liturģija ar katolisku nokrāsu. Kā dievgalda liturģijā, dziedot Sanctus, tiek piedzīvota Kristus nākšana, tā še, atkrītot comunio, tiek sagaidīta Dieva nākšana. Jājautā, vai tā ir kristīgā ideja? Jau augstāk mums nācās aprādīt, ka Dieva klātbūte nav jāpiedzīvo ar mistisku gaidīšanu, ka Dievs, kas ir kaut kur tālu, uzreiz tuvosies dievkalpošanā. Ir jautājums, vai misticismam ir kaut kāds kristīgs pamats. Grieķu teurģijā un filozofijā ir gan atrodami mistiski elementi, bet Jēzus mācībā tādu nav. Vienīgi runa var būt par sv. vakarēdienu, kuram ir lielākā vai mazākā mērā mistiska nokrāsa, bet nav jāaizmirst, ka sv. vakarēdiena nozīmi mēdz tulkot dažādi, pat arī bez kāda misticisma.

Tad attiecībā uz „Schweigender Dienst“ jāpiezīmē, ka tas nemaz nav nekas kristīgs. Es jau minēju, ka „kalpošana“ (Dienst) nav piemērots izteiciens un atgādina ātrāk vergu stāvokli, nekā Dieva bērnu pielūgšanu.

Oto uzskatiem tuvu pieslienās Heilers, kas guvis lielu piekrišanu ar savu darbu „Das Gebet“. Tomēr, šķiet, ka viņš atturas no katolisku formu pieņemšanas liturģijā. Cik no vienas puses viņš kritizē tagadējo liturģiju un sajūt tanī dažādus trūkumus, tik no otras puses viņš cenšas izsargāties no liturģijas katolizēšanas un sajaukšanas.¹⁹⁾

Sakarā ar līdz šim minētajiem priekšlikumiem un uzskatiem nevaru neminēt tā saukto „Hochkirchliche Bewegung“, kas beidzamā laikā pieņem plašākus apmērus.²⁰⁾ Izejot no tā

¹⁸⁾ Rud. Otto, Aufsätze das Numinose betreffend § 20, sal. viņa Zur Erkennung und Ausgestaltung des Gottesdienstes 1925.

¹⁹⁾ Heiler, Katholischer und evangelischer Gottesdienst. 1921.

²⁰⁾ V. Lüttichau, Die Hochkirche 1921.

pareizā viedokļa, ka draudzei vajag dievkalpošanā vairāk piedalīties un darboties līdz vārdā, skaņās un mākslā, Hochkirche, diemžēl, neko citu jaunu nespēj radīt, kā vien pārņemt liturģiskās formas no katoļiem. Tā atkal nekas jauns netiek panākts. Jo vai tad, piem., psalmodijas un ritmiskās lūgšanas būtu Kristus garā? Jeb upura ieviešana, kā, piem., vīraka kvēpināšana? Šķiet, ka visi Hochkirches mēģinājumi atdzīvināt evaņģ. liturģiju nesasniedz savu mērķi un, proti, tamdēļ ka tie neizriet no kristīgās idejas. Hochkirche sajūsminās par katoļu mesu un bez kādas kritikas uzskata katoļu kultu kā vienīgi pareizu, no kuŗa var smelt kaut kādas vērtības evaņģ. liturģijai.

Diemžēl, arī citos priekšlikumos — un tādu ir pēdējā laikā daudz — nevaru saskatīt nekā derīga evaņģ. liturģijas izveidošanai.

Tā, piem., no dažādām pusēm daudzīnātā „reine Anbetung“ (tīra pielūgšana) nekā neizsaka. Pats par sevi saprotams, ka dievkalpošanā ir ieslēgta pielūgšana. Bet vai liturģijai būtu vienīgi pielūgšanas nozīme? Man šķiet, ka uzsverot par daudz pielūgšanu, tiek radīts nekristīgs priekšstats par dievkalpošanu. Ja ar tīro pielūgšanu arī gribētu saprast pielūgšanu „garā un patiesībā“, tad tā nebūt nav kaut kāda zemošanās Dieva priekšā, bet gan garīgais bērns sakars ar mūžīgo Tēvu.

Še, beidzot, gribu pieminēt, kā par evaņģ. dievkalpošanas reformu izteicies arī Šians. Viņš visnotaļ aizstāv kristīgo kulta ideju. Kas ir pēc viņa dievkalpošanas būtība? Uz to viņš atbild: „Ewangelischer Gottesdienst ist Verkehr der Gemeinde mit Gott und Gottes mit der Gemeinde.“²¹⁾

Tā noraidījuši augstāk pārrunātos priekšlikumus, lūkosim uzstādīt pamatlīnijas dievkalpošanas kārtībai.

Līdzšinējā iedalīšana trijās daļās nav jāatmet. Protams, ka var būt arī vairāk daļas, kā to mēdz pielaut tā saucamās liturģiskās dievkalpošanās, bet tās negroza dievkalpo-

²¹⁾ M. Schian, Die Reform des Gottesdienstes und die hochkirchl. Bewegung 1922.

šanas raksturu. Šīs trīs daļas ir ievads jeb ievada liturģija, sprediķis un beigas jeb beigu liturģija.

Tā kā attiecībā uz sprediķi šinī apcerējumā nav vietas plašākai pārrunai, tad gribu tikai tik daudz pieminēt, ka sprediķa un runas pamatdomai jāliek spīdēt cauri liturģijā. Kā piemērotām dziesmām, tā atsevišķām liturģijas formulām jābūt visnotaļ saistītām ar to ideju jeb Dieva vārdu, ko grib apcerēt dievkalpošanā. Sakarā ar to jāstāv kā ievada, tā beigu liturģijai. Tamdēļ mācītājam ir jāpārdomā, ko viņš katrā dievkalpošanā cels priekšā, jo viņam kā vadītājam ir jāsakārto liturģija. Nevar darīt tā, kā, piem., to esmu piedzīvojis, ka ķesteris sameklē dziesmas un ērģelnieks sagatavo liturģisko dievkalpošanas kārtību. Tāpat neder, ka iespīež lapiņās dziesmas un sastāda programmu bez kādas idejas. Kā dievkalpošanai, tā liturģijai jāatstāj viengabalains iespaids, proti, ka visai darbībai, vai tā ir runa, vai mūzika, vai māksla, ir viens un tas pats mērķis, t. i. vest pie debesu Tēva un piedzīvot viņa klātbūti.

Apskatīsim, kādas nu būtu liturģijas sastāvdaļas jeb elementi. Ievērojot to, ka dievkalpojuma jānorisinās tā, lai rastos Dieva klātbūtnes apziņa, tad liturģiskām formulām, kurās izpaužas uzruna vai lūgšana, jābūt sastādītām otrā personā. Tamdēļ Dieva godināšana nevar notikt ar parasto dziesmu „Gods Dievam vien ar pateikšan“, nemaz tuvāk nerunājot par šā panta dogmatisko saturu. Bet gan būtu pareizi izteikt Dieva slavu, apm.: „Tevi godinām, Tevi slavējam, Dievs augstībā“ u. t. t.

Kā lit. elementi ievadā bez draudzes kopīgas dziesmas svarīgi liturģija ievada vārdi. Tais izskan sveiciens saņākušiem, uzaicinājums uz lūgšanu un, ja seko sv. vakarēdiens, pamudinājums uz grēku sūdzēšanu.

Ja grib, var paturēt pēc lekcijas ticības apliecību; bet var arī tā vietā, ja grib, pieņemt kaut kādu citu apliecību,²²⁾ jeb to sastādīt antifonijās, piem., Kristus ir ceļš — patiesība un dzīvība jeb Kristus ir pasaules gaišums — kas viņam seko, nestaigās tumsībā. Tādas anti-

²²⁾ Sal. Smend, min. r. XXVI Zeugnisse der Väter.

fonijas ir piemērotas dievkalpojuma beigās.²³⁾ Aizejot mācītājs ar draudzi lūdz, lai Dievs svētītu un vadītu tālākā dzīvē. Jeb, noslēdzot dievkalpojumu, visi vienojas svinīgā solījumā turēt svētu ticību un ar jaunām sirdīm Dievam dzīvot.

Svarīgs faktors ir koris un dažādi priekšnesumi. Lai paceltu aistētisko gaumi, jāpiegriež nopietnāka vērība skaņdarbu un priekšnesumu izlasei. Pēdējā laikā mūsu dievkalpojumos ieplūst visādas sektantu dziesmas, kas nāk no pestīšanas armijas. Tām ir banāls deju raksturs. Pa lielākai daļai tās ir ņemtas no operetēm, vai no krogus dziesmām. Tās ir izskaužamas. Arī mums jānorobežojas no jaunākā laikā ieteiktām tautas dziesmām, kas pazīstamas kā viegla satūra dziesmas. No tautas dziesmām mēs varam izlietot vienīgi tās, kuŗu meldijas vai nu pavisam nepazīstamas, vai kuŗas ar savu tekstu atstāj garīgu iespaidu un varbūt pēc sava rakstura bijušas reliģiskas dziesmas. Kā piemēram minu:

- 1) Mīļa man šī saulīte
Vēl mīļāka viņa saule.
Šī saulīte ciemošana,
Viņa saule dzīvošana.
- 2) Ej, Dieviņi, tu pa priekšu,
Es tavās pēdīnās,
Lai neeju to celiņu,
Kur aizgāja nelaime.
- 3) Ej, bāliņi, taisnu ceļu,
Runā taisnu valodiņu.
Tad Dieviņš palīdzēs
Taisnu dzīvi nodzīvot.²⁴⁾

Kā mācītājam, tā ērgelniekam, kuŗu rokās stāv mūzikālo priekšnesumu sastādīšana, jābūt cilvēkam ar mūzikālu gaumi

²³⁾ Linderholm, Neues Evangelienbuch ieteic tic. apliecības dziesmas un antifonijas, sal. Kölln u. Altmann, Erhebet eure Herzen lp. 158. tic. apl. vietā bibliķums.

²⁴⁾ Šīs dziesmas ir dziedātas vairākas reizes manā draudzē. Bez tām es esmu atlāvis baznīcas korim atskanot baznīcās un kapsētās: Maza biju neredzēju, Saulīt tecēj' tecēdama, Jūdziet bērūs, jūdziet raudus un citas tamlīdzīgas.

un izpratni. Izvēloties sölō skandarus vai balsij, vai vijo-
lei, vai arfei, vai citam kādam instrumentam, jāpieiet ar vaja-
dzīgo kritiku, kas katrā vietā un laikā derīgs un piemērots.
Tas pats attiecas arī uz deklamācijām. Ne katrs viens
var uzstāties baznīcā. Bieži man nācies dzirdēt, ka kori,
mūzikas kori un sōlisti ir nesagatavoti un nespēj pienācīgi
veikt savu uzdevumu. Tādi trūkumi ienes lielā mērā dvēse-
lisku traucējumu dievlūdžēju starpā. Ja ir slikti priekšnesumi,
tad labāk lai to nav.

Jauki ir arī bērnu priekšnesumi; sevišķi bērnu
koris, ja tas piedalās nevien parastos bērnu dievkalpojumos,
bet arī visādos svētku gadījumos, kā piem. Ziemassvētkos,
Liieldienās, Ticības atjaunošanas dienā.

Lai izkoptu draudzes dziedāšanu, jāizdara at-
sevišķi mēģinājumi, vislabāk pēc dievkalpojuma, kā es to
savā draudzē esmu praktizējis. Tā var iemācīties un ievest
jaunas dziesmas. Bez tam var panākt ritmisku dziedāšanu,
kuŗa ir daudz skaistāka, nekā garā, vienmuļīgā korāļu vilk-
šana.

Dievkalpojumu kuplina ērģeļu opusi, improvizācijas,
prelūdijas, postlūdijas. Korā vietā var dažreiz ērģelnieki iz-
pildīt kādu mūzikas gabalu.

Vispār jāmēģina saistīt pie dievkalpošanas mākslu.
Ja vecos laikos katoļu baznīcā gleznotāju mākslinieki ir strā-
dājuši visu savu mūžu un atstājuši tur savus labākos darbus,
tad jājautā, kamdēļ arī mūsu baznīcās nevar būt vairāk sim-
bolu, tēlu, gleznu un ģimietņu? Nav mums šeit svarīgs kulta
— pielūgšanas jeb cildināšanas — princips, bet gan skaistums
un svinīgums. Arī rokas darbi ir izlietojami kulta va-
jadzībām, tā izgreznojot dievnamu. Draudzes locekles, kuŗas
gribētu kaut kā kalpot dievkalpošanas labā, var te atrast svē-
tīgu darbu.

Beidzot atliekas vēl piemetināt kādu vārdu par Lekci-
jām resp. perikopēm dažādos dievkalpojumos, svētkos un
lit. svētvakaros. Nav teikts, ka lekcijas ņemamas vienīgi no
Vecās un Jaunās derības. Tādas var zināmos gadījumos sa-
stādīt no baznīcas tēvu rakstiem, reliģiskām dzejām un ievē-

rojamu cilvēku izteicieniem.²⁵⁾ Var pat kādreiz sarīkot ārmisijas lit. dievkalpojumu un tanī iepazīstināt draudzi ar jaukiem domu graudiņiem no indiešu reliģijas jeb ēģiptiešu un persiešu himnām.²⁶⁾

Noslēgdams principiālus aizrādījumus, kā pēc manām domām izveidojama resp. sastādāma liturģija vai dievkalpošanas kārtība, es atļaujos celt priekšā liturģijas paraugu bez dievgalda, bez noteiktiem tekstiem, draudzes dziedājumiem un mūzikāliem priekšnesumiem.

I e v a d s.

Draudzes dziesma.

Mācītājs sveicina klātesošus un uzaicina uz lūgšanu.

Koris: Lai visi lūdzam debesu Tēvu!

Mācītājs: Pie Tevis, debestēvs,
Mēs nākam, zemes bērni,
Tevi pielūgt, Tevi slavēt,
Just Tavu tuvumu,
Dzirdēt Tavus vārdus,
Mantot Tavu svētību.

Draudze: Tēvs, pieņem mūs!
Tēvs svētī mūs!

Mācītājs: Dievs pieņem mūs kā Tēvs savus bērnus un ļauj mums baudīt Viņa tuvumu un Viņa mīlestību.

Koris dzied pateicības dziesmu. Ja nav koŗa, tad draudze nodzied kopīgu dziesmu, piem., Tev, Dieviņ, pateicam u. t. t.

Mācītājs lasa, ko Dievs šodien uz mums runā un ko Viņš mums liek mācīties.

Koris vai draudze: Tevi slavējam, Tevi augsti teicam,
Tevi godinām, debesu tēvs!

Mācītājs vienojas ar draudzi Kristus lūgšanā.

²⁵⁾ Smend, min. r. lp. 82.—98.

²⁶⁾ Das Jahr der Kirchen. v. Rud. Otto lp. 37, kur atrodams lasījums no Rigvedas.

Koris vai draudze: Jo Tava ir valstība,
 Vara un godība
 Mūžos. Tiešām.

Koris, sōlō un deklamācija.
 Draudzes dziesma.

S p r e d i ķ i s.

Koris vai sōlō vai draudzes dziesma.

L ū g š a n a u n d r a u d z e s z i ņ a s.

Koris vai sōlō vai draudzes dziesma.

B e i g a s.

Koris: Lai aizejot, pateicam Dievam.

Mācītājs: Tev, Tēvs, pateicam par pavadītiem
 Klusiem svētbrīžiem Tavā namā.
 Par Tavu gaismu, par patiesību.
 Par Tavu lielo Tēva mīlestību.
 Solām turēt svētu ticību,
 Solām dzīvot pēc Taviem vārdiem.

Draudze: Tiešām, solām Tev, debestēvs!

Mācītājs svētī: Dievs tevi svētī, Dievs tevi vada,
 Lai saule vienmēr pār tevi staro,
 Lai tava dvēsele top prieka pilna!

Draudze: Dievs svētī! Tiešām!

Koris.

Draudzes dziesma.

Piezīme: Koņa vietu var izpildīt ķesteris resp. dia-
 kons, draudze, vai mācītājs.

Pēdīgi vēl gribu aizkustināt jautājumu, vai maniem priekš-
 likumiem varētu būt praktiski lielāki panākumi, t. i. vai tādā
 kārtā varētu vairāk saistīt draudzes locekļus pie dievkalpo-
 šanas. Jo pa lielākai daļai visām tā saucamām dievkalpoša-
 nas reformām ir viens un tas pats mērķis, padarīt diev-
 kalpojumu pievilcīgāku. Jāsaka, ka tas arī pilnīgi
 pareizi: ja dievkalpojums būs sauss, vienmuļīgs, svešs un ne-
 saprotams un vienmēr būs iespiests šauros rāmjos, tad tas
 zaudēs savu pievilcības spēku.

Mana apcerējuma nolūks, pirmkārt, tīrīt tagadējo liturģiju no svešiem elementiem, kas nesaietas ar Kristus garu; jo jāatzīst, ka līdz šim mums vēl nemaz nav izstrādājies īsti kristīgs kults. Mūsu laikos, kur daudz kristīgāk mēdz raudzīties uz visām reliģiskām lietām nekā agrāk, arī tagadējo kultu apsver un dažkārt piedauzās pie vienas otras liturģiskās formulas, ticības apliecības u. t. t. Tādēļ atmetot vienu otru mūsu uzskatiem neatbilstošu lit. daļu, mēs tikai atsvabināties no liekās nastas un veltīgiem pārmetumiem.

Otrkārt, es domāju, ka pati kristīgā dievkalpošana šīs idejas ir tik dziļa, bagāta un tamdēļ dzīves spējīga, ka tā vienmēr un visos laikos varēs saistīt. Tā paceļas pāri visām citām dievkalpošanas idejām, nostādot draudzi pareizā attiecībā pret Dievu.

Treškārt, pēc manas pārlicības, jāizlieto visādi līdzekļi, lai dotu dievnama apmeklētājiem lielāku garīgu baudu un ticības stiprinājumu. Ja dievkalpošanu uzskatām kā Dieva bērnu sapulcēšanās Viņa klātbūtē, tad jādara viss iespējamais, lai šāda sapulcēšanās būtu patīkama un apmierinātu cilvēka dvēseli un viņa garīgo izsalkumu, ņemot vērā Jēzus vārdus: „Svētīgi ir izsalkušie, un kam slāpst pēc taisnības, tie top piepildīti.“ Mat. 5, 6. Kā laicīgās sapulces un izrikojumi ir tikai tad apmeklēti, kad labs un interesants saturs, tāpat arī dievkalpojums kā garīgs izrikojums, jo dzīvāks un kuplāks, spēs pulcināt vairāk dalībnieku.

Kas attiecas uz nacionālu momentu kultā, tad gan to īpaši neizcēlu, bet minēju tautas dziesmas, mākslu, ciktālu tās piemērojas dievkalpošanas vajadzībām. Protams, ka pret nacionālu elementu ieviešanu liturģijā un vispār dievkalpojumā resp. latviskošanu nekādu iebildumu nevarētu būt.²⁷⁾ Tādā ceļā tikai tuvinās kristīgu kultu tautas dvēselei. Arī savā liturģijas projektā es to centos ievērot.

Ja uzstādīju jautājumu, vai manis minētiem slēdzieniem un priekšlikumiem varētu būt kaut kādi panākumi garīgā ziņā, tad es atbildētu šādi: praktiskā darbā svarīgi ir mēģinājumi. Tā tad jāizmēģina. Baznīcas dzīvē labi domāti mēģinājumi lai nevienu mācītāju neatbaida.

Nesolidārizēdamies ar Dr. V. Sandera uzskatiem ievietojam viņa rakstu pārrunas kārtībā.

Redakcija.

²⁷⁾ Sal. J. Sanders, Mūsu kulta reforma lp. 46.

Māc. G. Klēmanis

Kaŗa un revolūcijas sekas ticības dzīvē

Runājot vai rakstot par kādu mūsu sabiedriskās dzīves parādību, bieži nākas dzirdēt vai lasīt, ka tās ir „kaŗa sekas“. Par novērojamām kaŗa un revolūcijas sekām gribu arī es runāt. Nerunāšu par kaŗa sekām, piem. tagadējā tikumā, bet gan vienīgi — ticības dzīvē.

Būtu lieki pakavēties pie jautājuma, vai kaŗa un revolūcijas sekas ticības dzīvē pavisam ir novērojamas: taču kaŗš un revolūcija laiduši jo dziļas saknes visās dzīves nozarēs, katrā ziņā arī ticības dzīvē; varbūt taņi pat visvairāk.

Lai būtu iespējams precīzāk noteikt kaŗa un revolūcijas seku kompleksu ticības dzīvē, — sākšu ar pašas ticības dzīves analīzi, ar ticības psiholoģiju:*)

Katrā ziņā ticība ir neatvairāmi saistīta ar cilvēka personību — ir paša personīgā nodošanās savam Dievam. Bet cilvēks kā personība atrodas nemitīgās attīstības stadijā no šūpuļa līdz kapam. Tādēļ katrā ziņā arī ticība nevar būt kaut kas gatavs, noslēgts, bet ir pakļauta attīstības procesam, kādēļ jārunā arī par ticības atsevišķām attīstības fazēm jeb pakāpēm.

1. Pirmā ticības pakāpe ir tā sauktā akla ticība. Bērns, lai arī vēl nav spējīgs saprātīgi tuvoties Dievam, tomēr var jau pielūgt Dievu, nodoties Dievam, paklausīt Dievam. Citiem vārdiem: bērns satiekas ar Dievu, pirms vēl pazīst Viņu. Jo nav jāaizmirst, ka Dievs nav kāda tikai prātam aptverama ideja, bet ir dzīva būte. Bērna ticība ir akla ticība. Bērns akli tic, ko māte stāsta viņam par mīļo Dievu, Jēzus bērniņu, labiem eņģeļiem. Bērns arī akli klausās māti un katru vakaru vai rītu kopā ar māti pielūdz Dievu. Protams, neviens neapgalvos, ka šī ticība ir vairāk nekā tikai pirmie sākumi, pirmā pakāpe.

*) Salīdz. Lorenz „Der Konfirmandenunterricht“ 1911. g., 217. l. p. un turpm.

2. Otrā ticības pakāpe ir zināšanas ticība. Atmiņa attīstās bērnam ievērojami ātri pamatskolas gados. Bērns piesavinās ticības mācības atmiņas vielu — bībeles stāstus, katķisma gabalus, dziesmas u. t. t. Bērns zina kristīgo ticību no galvas, zina, ka jācenšas izpildīt tās prasības, ka jāizturas tā, kā kristīgās parašas to prasa.

3. Trešā ticības pakāpe ir prāta ticība. Kritizētājs prāts pamostas un darbojas parasti vidusskolas un augstskolas gados. Prāts prasa pēc viengabalaina pasaules un dzīves uzskata; prāto par Dievu, pasauli, cilvēku, paša „es“; un izmet no savas ticības visu, kas šķiet pretrunā esam ar veselīgo cilvēka prātu. Pēc sava apjoma šinī pakāpē ticība ir visšaurākā, ja pavisam ir vēl kas atlicies no ticības. — Dažs visu savu mūžu tālāk par šo ticības pakāpi netiek. — Lai cik lielā mērā apžilbinātu un pašlepna būtu šī prāta ticība, — visaugstākā ticības pakāpe tā tomēr nav.

4. Ceturtā un augstākā ticības pakāpe ir piedzīvojumu ticība. Jo nu, lūk, nāk pati dzīves skola un piespiež mūs pamazām revidēt savus prāta slēdzienus. Izrādās, ka „starp debesi un zemi ir daudz kas, ko ir sapnī nevarējām iedomāties“, kam, mērijot ar prāta mērogu, paliek tomēr katru reizi kāds irracionāls, prātam vairs neizmērījams atlikums. Gadas viens pēc otra samērā niecīgi, bet tomēr zīmīgi, brīnišķīgi piedzīvojumi, un — jūtamies spiesti dot priekšroku šiem piedzīvojumiem un nevis saviem vai citu teorētiskiem prāta slēdzieniem. Sāk arī atkal skaļāk runāt mūsu krūtīs — reliģijas nojauta, ticības izjūta, kuŗu prāta ticības laikmetā bijām ļāvuši nobīdīt pie malas. Bet tie taču arī ir piedzīvojumi, dvēseles piedzīvojumi. Tā pamazām atjaunojam atkal savu agrāko ticību, ko prāta ticības laikmetā bijām jau vai pazaudējuši pavisam; bet atjaunojam to vēl daudz gaišāku, un pie tam tā mūs dziļi aplaimo. Jo nav mums vairs darišana ar kādu zināšanu kompleksu vai prāta slēdzieniem, bet ar dzīvu ticību, ar pozitīvu reliģisku dzīvību. Cilvēks piedzīvo ko viņš tic; piedzīvo Dievu katru dienu, katru stundu; piedzīvo savu Kungu; piedzīvo, ka Dieva Gars strādā gar viņu. Bet tad arī nekādi prāta slēdzieni vairs ne novērsīs viņu no šīs ticības. Jo vairāk ticības piedzīvojumu,

jo vairāk tuvojamies atkal pirmatnējai aklai ticībai, gan ar to starpību, ka tā nu nav pirmā, bet gan augstākā ticības pakāpe — „Lauj acis slēdzot klusēt Un ticēt tev!“ Tā saslēdzas abi gali kopā un kļūst saprotami, kā varējām neauglīgos prāta ticības gados sajūsmināties un sērot pēc pirmās, un taču zemākās, ticības pakāpes — pēc laimīgiem bērna ticības laikiem.

Pakavējos ilgāk pie ticības dzīves analīzes, lai tālāk sakāmais būtu saprotamāks. Jo ko teicu par atsevišķu individu ticības dzīvi, tas ir sakāms arī par veselu tautu. Arī tauta ir savi bērnības gadi, savi augšanas un savi brieduma laikmeti. Arī zīmējoties uz ticības dzīvi.

1. Līdz revolūcijas 1905. gadam tautas ticības dzīve bija pielīdzināma ticības 1. un 2. pakāpēm — aklai un zināšanas ticībai. Baznīca tautai bija garīgā māte, kuŗas autoritātei tad arī aklī uzticējās un no sirds ticēja. Gluži tāpat kā bērns savai istai mātei. Baznīca bija arī nešķīrāmi saistīta ar skolu: mācītāju uzraudzībā ticības mācība skolās bija labi nostādīta; un sakarā ar to draudzēs kā vecie, tā jaunie ticības vielu zināja labi, sevišķi salīdzinot ar mūsu dienām — ļaudis zināja no galvas daudz garīgu dziesmu, baušļus, katķismu, bībeles stāstus, bībeles pantus; un to zināšana deva viņiem bagātu dievišķās gudrības krājumu dvēseles dzīvei, no kuŗa tie varēja smelt visās dzīves likstās un bēdās. Un šie piedzīvojumi savukārt stiprināja viņiem baznīcas ticības autoritāti. Protams, te jāuzsver arī ieradumu, kristīgo paražu spēks.

2. Revolūcija un karš un atkal revolūcija radikāli grozīja aprakstītos apstākļus. Samērā agri jau (jau no konversijas — pareizticības iespiešanās laikiem) sākās baznīcas kritizēšana un viņas autoritātes satricināšana. Pamazām pamošanās tautā kritizētājs prāts. Revolūcijas centieni darīja šo kritiku sev pakalpīgu. Un sākās neatlaidīgs ārdīšanas darbs, kas laida savas saknes dziļāk un dziļāk un pārņēma arvienu plašākas un plašākas tautas aprindas. Šis laikmets pielīdzināms tautas dzīvē prāta ticības pakāpei. Ticības atlikās tik, cik prāts tās atlicināja. Daudzi pazaudēja savu agrāko ticību. Jāejot līdz jauniem laikiem. Un radikālisms šinī ziņā auga.

Arī no baznīcas draudzes cienījamām ārējām paražām daudz atmeta. Ticības mācības pārraudzību skolās mācītājiem atņēma. Revolūcija visumā uzstājās kā pretkristīga.

Arī karš ar savu dzelzs arklu dziļi, jo dziļi uzara draudžu ticības dzīves tūrumus un vēl kārtu kārtām uzraka un saecēja. Pirmais kara sauciens gan pildīja dievnamus dievlīdzējiem, karotāju piederīgiem. Un pirmās dienas pozīcijās piespieda salikt rokas un pacelt trīcošās sirdis uz Dievu. Bet visumā nežēlīgais karš izvirzīja daudz grūti atrisināmu ticības problēmu, sacēla šaubas par cilvēku morālistu pārākumu pār citiem radījumiem un — sacēla šaubas par Dieva esamību vispāri. Karš, kam ārdīšana bija dzīvības jautājums, ārdīja dažam labam arī ticību; par tikumību jau nemaz nerunājot.

Ar vārdu sakot: kara un revolūcijas laikmets pielīdzināms tautas dzīvē prāta ticības pakāpei.

3. Bet nu esam nonākuši līdz pēckara un pēcrevolūcijas laikmetam — līdz mūsu dienām. Mūsu dienās ir jau iegūta zināma distance, zināms attālums un — līdz ar to iespēja jau zināmā mērā spriest par minētā laikmeta tagad novērojamām sekām un ietekmi uz ticības dzīvi. Te nu esmu optimists un uzstādu apgalvojumu — tezi, ka kara un revolūcijas sekas tautas ticības dzīvē ir tādas pašas, kādas ir prāta ticības pakāpei — proti, seko piedzīvojumu ticības pakāpei! Lūk, kara un revolūcijas ideoloģijai atslābstot un daudziem reklāmētiem plākssteriem dzīves dziedināšanai izrādoties par nederīgiem, sevišķi tikumībai bīstami slīdot uz leju, daudzi sāka revidēt arī ieviesušos uzskatus par atmestā, agrāk pastāvošā nederīgumu: un iznākums — atgriešanās pie tēvu tēvu ticības un pieķeršanās tai; bet tagad stāvot aiz tās nu ne vairs autoritātei vai paradumam, bet paša pārlicībai un gatavībai, aizstāvēt savu piedzīvojumu ticību ar visu savu personību. Nesaku, ka visi tik tālu tikuši; pat nesaku, ka daudzi pie tā tikuši, — bet šis process nenoliedzami iesācies; gan sākoties reizē ar to zināmam izlases procesam, jo sevišķi piedzīvojumu ticības pakāpe ir iespējama tikai pie atsevišķiem nobriedušiem indivīdiem, ne tik daudz pie visas tautas: — tā arī mūsu dienās spilgtāk atšķīras te ticīgie, te neticīgie.

Te ierindojami arī jau kara laukā atgrieztie, kuŗi Dieva tuvumu un brīnišķīgo glābšanu piedzīvojuši it kā rokām tautāmi, bet kuŗu balsis, atgriežoties no pozīcijām, drīz vien pārklieguši revolūcijas skaļie saucieni. Taču tie pieskaitāmi piedzīvojumu ticības pakāpei, kuŗas iestāšanās ir nenoliedzamas kara sekas. Piemēra dēļ minēšu te mūsu rakstnieka Ed. Virzas vārdus: „Visas valstis lielajā karā ir cietušas zaudējumus; tikai baznīca vienīgā ir ieguvusi daudz. Šis ieguvums ir: tautu piegriešanās reliģijai. Ļaudis redzēja sagrūstam valstis, redzēja izgērbtas kailas uz komerciāliem aplēsumiem dibinātās politiskās pārliecības un visa satricinātāju reālismu, kas slēpjas aiz aukaino revolūcionāru melīgā ideālisma. Visi tagad saprot, ka tās ir bijušas nepareizas bākas, uzstādītas ar visādiem nolūkiem, bet tikai ne tam, lai ievadītu ostās izmocītus kuģus. Moderna cilvēka reliģija, salīmēta no dažām zinātniskām un sabiedriskām pārliecībām, ir bijusi uz smilts dibināta: lielas straumes, kas pirms dažiem gadiem un vēl tagad pārskrej pasauli, ir pilnīgi izskalojušas viņu pamatus. Bet šai vispārējā pārliecību sagurumā baznīca ir palikusi nesatricināta.“

Atliek vēl pieskarties atsevišķām spilgtākām pēckara parādībām un pārbaudīt tās pēc to ietekmes uz tagadējo tautas ticības dzīvi. Pie tam nedomāju dot pilnīgu visu šo parādību apskati.

1. Spilgtākais, ko devis mums pasaules karš un revolūcija, ir — nacionālās valstis, ir brīvā Latvija. Dabiski, ka pirmā nacionālisma uzplūdumā tauta vispirms ķērās pie tuvākā uzdevuma — izveidot savu valsti, veicot par visām lietām viņas ārīgo uzbūvi. Tas sakāms arī par Latvijas ev.-lut. baznīcu: baznīcas un draudžu vadība un pārvaldīšana nostādīta uz nacionāliem demokrātiskiem pamatiem, tautas vēlētiem pārvaldes orgāniem. Bet tad pamazām piegriezās arī ticības saturam un tās izteiksmei. Un te nu cīnījās un cīnās vairāk strāvu: Pirmā atklātībā parādījās politisko partiju aksioma, apgalvojums, ka ticība jāmodernizē, un ar to tās centās attaisnot savu novēršanos no baznīcas; bet galvenais iemesls bija, ka tās toreiz vēl neuzlūkoja baznīcu kā politisku faktoru. Turpretim baznīcas aprindas, sa-

mērā viegli vienojušās, nostājās uz noteikti luteriska pamata, pie kam ticīgās tautas konservatīvisms toreiz vēl sacēlās pret nobriedušu pārlabojumu, piem. pārlabotās aģendas atraidīšanā sinodē. Līdztekus tam iet strāva, kas mēģina latviskot ticību un ar to atdzīvināt to; tomēr šīs domas pirmdzimtību tā sev nevar pieprasīt, jo tamlīdzīga nacionālisma ienešana reliģijā novērojama arī pie citām tautām. Man šķiet, ka katram nacionālismam gan nepieciešams kristīgās ticības pozitīvais spēks, bet ne kristīgai ticībai nacionālisma korrektūra. Jaunākā laikā noskārstama baznīcas autoritātes atjaunošanās — kas vērojama nevien tautas prasībās pēc baznīcas svētības saviem nacionāliem pasākumiem, pēc garīgiem aktiem un iesvētīšanām, bet arī frontes maiņā politiskās ap-rindās.

2. Blakus nacionālam jautājumam jāapgaismo konfe-sionālais jautājums, lai gan ne visur Latvijā tas tik spilgts kā mūsu Madonas apriņķī. Pareizticība, pazaudējusi carisma atspaidu, redz savu glābiņu konfesionālo izšķirību mazinā-šanā, censdamās saprasties ar mums, atmezdama daudz īpat-nēja un stiprinādama uzskatu tautā, ka taču visiem ir tas pats Dievs. Šādu akonfesionālismu, t. i. konfesiju izšķirības at-mešanu, tad arī bieži sastopam tautā, tomēr, šķiet, neapzinīgi dominējot luterānisma nokrāsai.

3. Tālāk ētiskais jautājums savās attiecībās pret reli-ģiju. Ir nenoliedzami pašķirusies plaīsa starp, šķiet, tik radnieciskām mūsu garīgās dzīves parādībām, kādas savā starpā ir ticība un tikumība, reliģija un ētika: Ir cilvēki, kuŗi gan grib dzīvot tikumīgi, bet neatzīst ticības. Bet ir arī cil-vēki (un tā, lūk, ir pēckaŗa parādība), — kas atzīst ticību, skaita sevi par ticīgiem, bet neredz tur nekā pretrunīga, ja tai pašā laikā atklāti dzīvo netikli — dzīvo bez laulības, pārkāpj laulību, prasa abortu legalizāciju u. t. t.

4. Vēl, šķiet, pelna ievērību viens īpatnējs noskaņojums pēckaŗa un pēcrevolūcijas ticības dzīvē — proti, lielā jūtēlība: kaut kas nav pa prātam, jau esi gatavs atmest ar roku ir draudzei, ir ticībai. Tādi cilvēki iedomājas savā pārspīlētā individuālismā, ka tā ir sevišķas laipnības parādīšana no viņu puses, ja atzīst Dievu un pievienojas draudzei. Lūk, kaŗš un

revolūcija ir pamatīgi ārdījuši vecos pamatus; un jaunie, tikko veidojušies, nav vēl pietiekoši stipri, lai turētos pretim kaut cik nopietnākiem satricinājumiem.

Nobeigšu ar šķērsgriezumu caur plūstošās ticības dzīves gultni, t. i. apskatot atsevišķi — tagadējo v e c o ļaužu ticības dzīvi, v a dītāja s paaudzes un j a u n a t n e s ticības dzīvi.

1. Veco ļaužu ticības dzīve. Te vispirms konstatējams, pārpratuma novēršanai, ka dzīve nav ietilpināma disciplīnās un sistēmās; kādēļ pa daļai nu būs atkal jāsaļauc tie atsevišķu labības šķiru graudi, kas nule tik rūpīgi atšķirti un izlasīti. Domāju par ticības p a k ā p ē m teikto. Tas pieņemams tikai vispārējos vilcienos. Taču būtu aplami, atvēlēt veciem ļaudīm tikai aklās un zināšanas ticības pakāpes, bet piedzīvojumu ticību ne. Tie savā ticībā jau bija tik nostiprinājušies, ka šaubu un prātu ticības laikmets nav varējis tos satricināt, kādēļ arī izglābuši savu ticību visām vētrām cauri un arī tagad vēl stāv un krīt ar to. Tie ir mūsu sirmie ozoli, no kuŗu koka pagatavotas draudzes ēkas galvenās sijas un balsti. Tie ir uzticamākie baznīcēni un biežākie viesi pie tā Kunga mie-lasta.

2. Vadītāja paaudze. Tā ir iznesusi visas aprakstītās vētras un cīņas uz saviem pleciem. Tai nebija lemta mierīga, taisnās līnijas dzīve. Tā ir meklējusi un maldījusies. Tai ir sava pagātne, ko ne labprāt piemin — proti, kad atradās ticības pretinieku rindās. Bet nu tā atgriežas pie mūsu dvēseļu Gana un Bīskapa. Sapratisim, pārdzīvoto ievērodami, ka viņai vēl trūkst ticības pašdisciplīnas, jo tā iegūstama tikai atrodoties audzināšanas skolā no mazām dienām. Un, lūk, tās trūka. Ar to arī izskaidrojama šīs paaudzes vājā baznīcas apmeklēšana. Jo kārtējai baznīcas apmeklēšanai vajaga stingra rakstura, jāpiespiežas. Bet tagad vadītāja paaudze ir tikai s v ē t k u draudze. Arī iedama pie dievgalda, viņa neseko agrākām kristīgām ierašām (vienu vai divi reizes gadā), bet — rīkojas individuāli.

3. Beidzot mūsu jaunatnes ticības dzīve. Ko teiksim par to? Tā vēl nākotnes miglā tīta. Varam izsacīt vairāk tikai cerību. Jaunatnes labā izkaŗota Latvija; viņai jaun-saimnieks līdis savus līdumus, viņai arī celta mūsu Latvijas

ev.-lut. baznīcas ēka. Vecāku nostrādājušās rokas trīcošām sirdīm pasniedz to gatavu, dārgu, asinīm izcinātu: valkājiet godam! Vai ir labi bērnam iegūt visu bez pūlēm? Tomēr „vecāku svētība ceļ bērniem namus“; un — „Dievs neļaus savai laivai grimt“! Šķiet, mūsu cerība ir pamatota: jaunatnē mostas ticība!

Ir pagājuši vairāki gadi no šī darba sarakstīšanas. Beidzamo gadu notikumi ir tikai attaisnojuši izteikto optimismu. Sevišķi 15. maija lūzums arī tautas g a r ī g a j ā dzīvē liek ar jo lielāku optimismu raudzīties nākotnē.

J. Straubergs

Latviešu pirmās dziesmu grāmatas

(Beigas.)

Pērļu rota vispārīgi ienesa latviešu literātūrā daudz svešu dziesmu, kas pretēji tradīcijai nebija ņemtas no Rīgas vācu dziesmu grāmatas, jo šai izdevumā bez Rīgas tulkotām dziesmām tulkotas vēl lielāks skaits dziesmu no Pērļu rotas vācu izdevuma. Kopā ar to Dīcs Pērļu rotā devis veselu rindu, apm. 80, garīgo dziesmiņu, rīmētu lūgšanu, nopūšanu, kur priekš viņa bija praktizējušies Fūrekers un Dreselis. Dīca dziesmas no Pērļu rotas un 1708. gada pazudušā izdevuma pārspiestas 1712. gada dziesmu grāmatā. Dīcs pirmajā darba posmā no 1706. līdz 1712. g. uzrakstījis pavisam 87 dziesmas, no šīm dziesmām 28 tulkotas no zviedru valodas, 35 ņemtas no Kundsija, no Rīgas vācu dziesmu grāmatas 18 un no nezināmiem avotiem četras, kas var būt Dīca oriģināli. Šīs dziesmas ir: Mans Dievs es tevi teikšu, Vai kādi vaidi šinī laikā, Cian priecājies arvienu un 110. Dāv. dziesmas pārstrādājums Dievs sacīja visaugstākais. Dažas Dīca dziesmas no šī laikmeta ir palikušas anōnimas, kā: Nu visi varat priecāties, Tev debess Tēvs mēs teicam, Apdziedam vīru bagātu un Paldies tev, tētīt mīļākais.

Dīca darbības otrais periods no 1720. līdz 1723. gadam, kad viņš redīgē jauno rokas grāmatu un pārstrādā dziesmu grāmatu. Šai darbā viņš bez Depkina sakopotām dziesmu grāmatām balstās uz Bīnemaņa 1714. g. izdoto dziesmu grā-

matu. Šai grāmatiņā Bīnemanis sakopojis kā savas, tā arī Višmaņa dziesmas. Višmanis ar savu Nevācu Opicu ir atstājis lielu ietekmi uz garīgo dziesmu tulkotājiem 18. gadusimteņa sākumā. Ja Fūrekers tiešām bija dzejnieka talants, tad tālākiem tulkojumiem lielā mērā talanta trūkumu izlīdzēja skola. Ne par velti J. Višmanis tik daudz uzmanības savā Nevācu Opicā ir veltījis Fūredera dziesmām. Kopā ar vispārīgu rakstniecības teōriju viņš dod receptes, kā ražot dziesmas, un analizējot atklāj Fūredera paņēmienu, pat rāda kā var parafrazēt šīs dziesmas, ko vēlākie dziesmu rakstītāji nemaz nekaitrējās izlietot. Un arī trīs lielākie 18. gadusimteņa sākuma garīgo dziesmu tulkotāji Dīcs, Bīnemanis un Grēvens šīs Nevācu Opica pamācības labprāt izlietoja. Arī citādi šiem trīs vīriem, kas 15 gadu laikā saražoja milzīgu vairumu dziesmu: Dīcs 211, Bīnemanis 102, Grēvens 154, t. i. kopā 467 dziesmas, kur parastā dziesmu grāmatā to skaits bija ap 650, bija daudz kopējs. Viņi visi ir jau Gerharda skolas piekritēji. Gerhards ir tas autors, no kura visvairāk dziesmu tulkojis kā Bīnemanis, tā arī Dīcs savas darbības otrā posmā, un arī Grēvens. Daži no viņiem, kā Dīcs, ar stipru piētisma noskaņu. Visi trīs savas dziesmas ņem no viena avota Brēvera vācu dziesmu grāmatas un visiem arī kopējs mērķis tuvināt latviešu dziesmu grāmatu pēc iespējas Rīgas vācu Brēvera rediģētai dziesmu grāmatai.

Pirmais parādījās iespaidumā Bīnemaņa dziesmu krājums. Vai šai izdevumā bez Bīnemaņa un Višmaņa dziesmām bija arī citu autoru dziesmas? Tā kā pats izdevums nav uzglabājies, tad par to grūti spriest, bet ir Dīcam norādījums, ka Bīnemaņa grāmatiņā iespiesta dziesma „Celiet kūmi svētas rokas“, kas ir vai nu E. Glūka Celiet ļaudis svētas rokas, jeb arī jauna Bīnemaņa dziesma. Tāpat arī Dīca dziesmu grāmatā ir iespiesti divi vienas dziesmas varianti: Kopā esam Jēzulīt un Mīlais Jēzu, mēs nākam, un abus Dīcs apzīmē kā Bīnemaņa, Grēvens turpretim tikai pirmo apzīmē kā Bīnemaņa — un otro atstāj anōnīmu. Nav arī zināms, vai ir uzglabājušās visas Bīnemaņa dziesmas. Katrs atsevišķi ne Dīcs, ne Grēvens nav savos izdevumos ņēmis pilnīgi visas Bīnemaņa dziesmas, dažas dziesmas trūkst vienam, dažas otram, iespējams arī, ka dažas dziesmas nav iespiedis ne viens, ne otrs, bet tādu pa-

zudušu dziesmu nevar būt sevišķi daudz, jo uzglabājušās ap 102 dziesmas. Oriģinālu dziesmu starp Bīnemaņa dziesmām nav, vienīga dziesma, kas var būt Bīnemaņa oriģināls, ir dziesma par nelāgu pildīšanu un dzeršanu „Tev sūdzam, visu valdīgs Dievs“. Visas dziesmas ņemtas no Brēvera dziesmu grāmatas, izņemot iepriekš minēto un P. Odeborna dziesmu „Šo dienu arī beidzam“, kas tulkota no citas redakcijas.

Bīnemaņa dziesmu grāmatiņa bija spēcīgs ierosinājums tālākam darbam latviešu dziesmu grāmatas izveidošanā. Pēc Fūreķera tas bija bagātākais ieguvums rīvēto dziesmu laukā, kas kopā ar Dīca iepriekš publicētām dziesmām radīja solidus pamatus darbam, par kuŗa realizēšanu jau sapņoja savā laikā Fūreķers, t. i. realizēt tādu rīvētu latviešu dziesmu grāmatu, kas cīnīgi varētu nostāties blakus Rīgas vācu dziesmu grāmatai. Un nebija ilgi jāgaida, kad pie šī darba neatkarīgi viens no otra ķērās divi spēcīgi vīri, maģistrs Svante Gustavs Dīcs un superintendents Aleksandrs Grēvens.

Ģen.-superintendenta Bruīniga uzdevumā Dīcs ķērās pie dziesmu grāmatas pārstrādāšanas un jauno nepieciešamo dziesmu uzrakstīšanas 1720. g. Pirmā jauna dziesma pārtulkota 1720. gada 6. jūl., pēdējās 1721. g. 17./XI., vēlāk šis krājums papildināts ar 15 dziesmām, un 1722. gada 12./IX jau ģen.-superintendents Bruīnings uzaicina Rīgas konsistorijas sēdē, lai kāds mācītājs pieteiktos, kas varētu labot iespējamās grāmatas korektūru, kuŗu Dīcs no jauna pārstrādājis un revidējis. To apņemas izdarīt Jāņa baznīcas mācītājs N. Skoņeiskis. Dziesmu grāmata iznāk Frōlīcha izdevumā 1723. gada maijā. Tai pašā gadā iznāk arī Dīca pārstrādātas pārējās latviešu rokas grāmatas daļas.

Dīcs šim izdevumam pārtulkojis 124 jaunas dziesmas, oriģinālu to starpā nav. Dziesmas ar maziem izņēmumiem ņemtas no Brēvera dziesmu grāmatas, no pārējiem avotiem Dīcs izmantojis Halles un Mengdena dziesmu grāmatas.

Pie pašas grāmatas revīzijas Dīcs tomēr ķeras uzmanīgi. Nevajaga aizmirst, ka arī šī grāmata tika iespiesta konservatīvās Rīgas pilsētas konsistorijas uzdevumā un uzraudzībā, un Rīgas Jāņa draudze cieti turējās pie savām vecām tradīcijām un tekstiem, kā to jau redzējam Depkina strīdā ar Glūku. Tādēļ šeit domāt par radikālu veco dziesmu izsvie-

šanu nevarēja, bija vecie teksti jāatstāj, un tikai daļu no tiem varēja izslēgt, bet pati grāmata uzbūvēta ir tikai no rīmētām dziesmām, un nerīmētās dziesmas grāmatā iespraustas kā lieks ķermenis. Jau iepriekš iespiestās latviešu dziesmas Dīcs ņem no sekojošām grāmatām: Bīnemaņa, Pērļu rotas un divām Rīgas dziesmu grāmatām; pirmo viņš apzīmē kā Depkina, un tas ir tas pazudušais Depkina pēdējais izdevums, kas iznāca ap 1708. gadu, otro viņš apzīmē Rig., un tas ir 1712. g. izdevums, pie kam Dīca korrigētais eksemplārs ir arī uzglabājies. Interesanti ir tas, ka divas dziesmas Dīca grāmatā ņemtas no Elgera katoļu dziesmu grāmatas. Tāpat Dīca rīcībā ir bijis Fūrekera dziesmu manuskripts. Kā no Dīca korrigētā 1712. g. izdevuma eksemplāra redzams, Dīcs nosvītrotis vispirms ap 50 Manceļa dziesmu, tad pusi no J. O. un J. A. dziesmām, Depkina, Lauterbacha un Baumaņa dziesmas ir stipri korrigētas un dažas nosvītrotas, grozītas arī dažas Remlinga dziesmas un nedaudz pat dažas Fūrekera dziesmas. Arī dažas Bīnemaņa dziesmas ir pārstrādātas, kā „Kungs Dievs mēs teicam tev“, kuŗas pēdējie panti nesaskanēja ar Rīgas tekstu. No citu autoru neiespiestām dziesmām Dīcs uzņēmis divas C. H. S. dziesmas, kas zem šiem burtiem slēpjas, nav zināms (vai nav C. H. W?).

Ja Dīcu aizmirsa kā dziesmu grāmatas sastādītāju un minēja tikai kā autoru, tad Grēvenu aizmirsa kā autoru un pazina tikai kā dziesmu grāmatas sastādītāju. Grēvena sastādītā dziesmu grāmatā ir daudz, ap 160, anōnīmu dziesmu, par kuŗu autoru nekas nav zināms. Daži literātūras vēsturnieki gan min, ka lielu daļu no šīm anōnīmām dziesmām esot uzrakstījis jaunākais J. Višmanis, Baldones mācītājs, bet tas ir minējums, kas nebalstās uz noteiktiem datiem. Arī pats Grēvens priekšvārdos nosauc J. Višmani kā vienu no tiem avotiem, no kā viņš savas dziesmas smēlis, bet te ir runa par veco J. Višmani un viņa Nevācu Opicu. Tāpat Grēvens rūpīgi min visus citus avotus, no kurienes ņemtas viņa dziesmu grāmatas dziesmas, atzīmējot kā tādus arī Bīnemaņa dziesmu grāmatīņu un Rīgas dziesmu grāmatu, tāpat arī viņš savā dziesmu grāmatā ļoti rūpīgi apzīmē dziesmu tulkotāju iniciālus, kā arī to, kuŗu dziesmas jau iepriekš iespiestas, kā C. F., M. G. R., N. F. H., B. W. B., M. S. G. D., L. D., C. L., J. W. P. D.

etc., tā arī to līdzstrādnieku vārdus, kas savus darbus iespie-
duši pirmoreiz viņa dziesmu grāmatā, kā V. St. (Steineks), C.
D. B. (Brīskorns), L. D. P. B. (Dörpers). Kā gluži neticams
būtu tas, ka viņš tikai vienam līdzstrādniekam J. Višmanim
būtu darījis pāri un viņa vārdu noslēpis un šī slēpšana nebūtu
nākusi gaismā. Drīzāk saprotama ir cita lieta, ka redaktors
savas dziesmas atstāj bez iniciāliem, tā to darījis Dīcs savā
Pērļu rotā un arī Adolfs savā dziesmu grāmatā. Ir arī citi
norādījumi par to, ka šo dziesmu tulkotājs ir pats Grēvens.
Dziesmu grāmata sastādīta jau 1722. gadā, t. i. vienā laikā ar
Dīca dziesmu grāmatu, bet dažādu tehnisku iemeslu dēļ to
varēja iespiest tikai 1727. gadā. Grēvens dziesmu grāmatas
sastādīšanā varēja brīvāk rīkoties kā Dīcs un novecojušos
materiālu izmest ārā no dziesmu grāmatas. No šīs dziesmu
grāmatas izmestas visas nerīmētas dziesmas (dažas atstātas
nelielā pielikumā), nav uzņemtas nevienas J. O. un J. A. dzies-
mas, arī no Depkina, Lauterbacha un Baumaņa dziesmām uz-
ņemtas tikai dažas. Dīca līdz 1712. g. publicētās dziesmas
Grēvens izmantojis lielā mērā. Grēvena dziesmu grāmatā ir
pat trīs dziesmas, kuŗas pats Dīcs savā dziesmu grāmatā nav
ievietojis. Tās ir Dīca dziesma: Tev mēs no sirds pateicam
un divas nopūšanās: Nu tavā namā es, ak augstais Dievs, at-
nāku, Ak mīļais Tēvs, tev teicu es. Paša Grēvena dziesmas
šai izdevumā ir 154, šis skaits par 30 dziesmām ir lielāks kā
Dīca savai dziesmu grāmatai rakstīto dziesmu skaits, arī Grē-
vena jauno līdzstrādnieku Steineka, Brīskorna, Dörpera un
M. G. P. (M. Grupeniusa?) dziesmu skaits ir pāri par divdes-
mit, tā ka Grēvena Kurzemes dziesmu grāmata iznāca kup-
lāka kā Dīca dziesmu grāmata. Grēvens savu dziesmu tul-
kojumus ņēmis tikai no Brēvera dziesmu grāmatas, izņemot
vienu dziesmu „Kur nabadziņš es savu galvu likšu“, kuŗai
trūkst vācu virsraksta un kuŗa var būt Grēvena oriģināls. Arī
pašas dziesmas Grēvena grāmatā sakārtotas nevis pēc alfa-
bēta, bet pēc tās kārtības, kādā tās atrodas Brēvera dziesmu
grāmatā. Strādājot parallēli ar Dīcu, abiem tulkotājiem ro-
das diezgan daudz parallēlu vienu un to pašu dziesmu tulko-
jumu. Tādu dziesmu ir 41, un šīs četrdesmit dziesmas, kam
Kurzemes un Vidzemes dziesmu grāmatās bija dažādi teksti,
bija arī tās, kas vairs neatļāva atgriezties pie vienotas dzies-

mu grāmatas. Lai gan dziesmu grāmatu pārstrādātāji nākošos izdevumos centās šo plaisu starp Dīca un Grēvena dziesmu grāmatām mazināt, pievienojot 1762. gada Dīca grāmatai pielikumu, kurā uzņemtas daudz Grēvena dziesmu, tāpat Hūns 1754. g. jaunajā Kurzemes dziesmu grāmatā ievēda daudz Dīca dziesmu, tomēr vagas, ko ierāvuši abi lielie vīri Dīcs un Grēvens vairs nesaplūst kopā un abas dziesmu grāmatas: Kurzemes un Vidzemes, turpina iet savus patstāvīgus ceļus.

Prof. L. Adamovičs

Pie raksta par latviešu pirmajām dziesmu grāmatām

J. Strauberga raksts „Latviešu pirmās dziesmu grāmatas“, kas sākās „Ceļa“ 3. burtnīcā un beigsies tikai sestajā, ir vērtīgs ieguvums latviešu senās garīgās rakstniecības vēsturē un tāpēc teologiem sirsnīgi apsveicams. Bet nevaru atstāt neatzīmētus pāris uz pārpratuma pamatotus misējumus tekstā un gribu izteikt dažus iebildumus pret autora tekstu. 171. lp. lasām par „katķismu, kas bez Lutera mazā katķisma ar jautājumiem un atbildēm saturēja vēl galvas gabalus u. t. t.“ Bet galvas gabali taču nav nekas ārpus Lutera katķisma; tā latvieši iesaukuši 5 Lutera katķisma nodalījumus, kas vāciski nosaukti par „Hauptstück“. Še es gribu arī atbildēt uz kāda cita raksta aizrādījumu, ka pirmajam latviešu luteriskā katķisma iekārtojuma (papriekš katķisma teksts „vienkārši“ bez Lutera izskaidrojumiem, tad otrreiz ar izskaidrojumiem) neesot paraugu. Es tādu redzu Lutera lielajā katķismā, kas papriekš dod tekstu „vienkārši“ un tad mazā katķisma paskaidrojumu vietā plašākus teoloģiskus iztirzājumus. Plašākām lasītāju apmindām un dažam labam teologam nesaprotama atsaukšanās uz Kurzemes 1570. g. dievkalpošanas kārtību, dēvējot to vienkārši par „Einhornu“, tā 176. s., 238. s. lp. u. c. Šais gadījums būtu bijis vietā pilnīgāks un pareizāks norādījums. 241. lp. autors runā par „katķisma dziedāšanu“. Vai tur nav domātas katķisma dziesmas? kā Ramma No sirds duben būs tev ticēt?

Tālāk tai pašā lapas pusē autors izskaidro vācu no grieķu valodas aizņemto vārdu „Psalmen“ par Dāvida dziesmām. Bet tāda ir tikai šā vārda viena šaurākā nozīme. Plašākā nozīmē par psalmu sauc arī citas garīgās dziesmas, un „Undeutsche psalmen“ tāpēc ir nevis „tulkotās Dāvida dziesmas“, bet vispār „tulkotās garīgās dziesmas“. Par latviešu literārā valodā nepielaižamu paviršību uzskatu svešvārdu lietošanu pa pusei latīņu, pa pusei latviešu rakstībā, kā „collektes“ (pareizi „kollektes“) 238. lp., „Magnificatu“ un „Magnificats“ 175. un 238. lp. (šis vārds vispār neder latviskai locīšanai, jo nav oriģinālvalodā lietas vārds). Nevaru atzīt par pareizu arī to, ka baznīcas dziesmu atskaņošanu dēvē par „rīmēšanu“ un runā par rīmētām un nerīmētām dziesmām. Vārdam rīmēšana ir tagad nicināšanas nokrāsa, un ja viens otrs no vecajiem baznīcas dzejniekiem un dažs labs no tagadējiem patiesībā tikai „rīmē“, bet ne dzejo, tad toties jo vairāk nevar Fürekeru un citus viņam līdzvērtīgus nosaukt par rīmētājiem jeb rīmniekiem. No atsevišķām iespieduma kļūdām visnepatīkamākā ir vienas rindas izkrišana 330. lp. un otras ievietošana divreiz (sk. 6. un 14. no augšas) un gada skaitļi ar nepareizi saliktiem gadsimteņu apzīmējumiem 174. un 176. lp.

Cand. theol. Roberts Murejs (Murrey).

Baznīca un valsts Zviedrijā

1571. g. iznāca pirmā oficiālā baznīcas kārtība pēc reformācijas. Sastādītājs bija Laurencijs Petri, Zviedrijas reformatora Olava Petri brālis. Laurencijs Petri bija pirmais ev.-luterāņu baznīcas archibīskaps Upsalā. Baznīcas kārtības sastādīšanā viņam bieži kā paraugs noderēja vācu baznīca. Sevišķi par tādiem var uzskatīt 1553. gada Virtembergas K. O. un 1552. gada Nechlenburgas K. O.

Šai lietā tomēr vēl atzīmējams, ka Vācijā laicīgās varas ietekme pār baznīcu bija arvien vairāk un vairāk palielinājusies. Tas arī skaidri saredzams šā laika Vācijas baznīcas kārtībā. Bet ir tipiski, ka Laurencijs Petri, ņemot vācu baznīcas likumus par paraugiem, izlaidis vietas, kur ir runa par

valsts varu pār baznīcu. Laurencijs Petri, kā Zviedrijas baznīcas galva, uzskatīja par savu lielāko pienākumu atbrīvot baznīcu no valsts virskundzības un iegūt tās brīvību un patstāvību. Tā nebija vienkārša lieta. Tas, ko Laurencijs Petri gribēja panākt, bija ļoti svarīgs turpmākajā Zviedrijas baznīcas izveidošanā.

No vidus laikiem Zviedrija mantoja tautas baznīcu. Kristietība bija kultūrāls dzīves pamats, un vecā baznīca netika aizstāta ar jaunu. Zviedrijas baznīca joprojām pastāvēja kā neatkarīga rietumu zemju baznīcas daļa. Jaunā baznīca nebija likumīgs vecās kārtības pārveidojums. Tas bija galvenā kārtā jaunā ķēniņa Gustava Vasas darbs, jo tam bija vajadzīga nauda. Tikai vēlāk pati reliģija viņam kļuva sirds lieta. Faktiskā, kaut gan vēl ne pilnīgi formālā reformācijas ieviešana tika nolemta 1527. gadā reičtīgā Västerås, kur ķēniņš ar saviem piekritējiem parādīja savu varu. Baznīcas tiesiskais stāvoklis te netiek teorētiski noskaidrots. Tomēr izskan domas, ka baznīca ir patstāvīga vienība. Atlikušās baznīcas institūciju īpašumu tiesības arī netika noliegtas — arī mūsu dienās tās ir saimnieciskā ziņā galvenais ienākumu avots. Tāpat joprojām eksistē episkopāts un provinču koncils. Bīskapa garīgā autoritāte un saites ar pagājušajiem laikiem bija bruņas, kas neļāva ķēniņam uzstāties kā vienīgajam noteicējam baznīcas lietās. Un tieši šī ir viena no lielākajām Zviedrijas baznīcas īpatnībām, ja to salīdzina, piem., ar Dānijas vai Vācijas baznīcu. Summepiskopāts Zviedrijā nekad nav bijis. Tiesību un konstitūcijas jautājumos pāvesta vietā nāca ķēniņš. Bet bīskapa amats kā garīgs amats bija brīvs, un tam bija vēl lielāka nozīme kā pirms reformācijas. Velti Georgs Formans (Georg Vorman), ko ķēniņš bija ataicinājis no Vācijas, mēģināja baznīcu pakļaut laicīgajai varai. 1593. gadā baznīcas koncilu lēmumi Upsalā nodrošināja evaņģeliskās ticības nākotni Zviedrijā. Valsts robežās vairs nevarēja jautāt, vai romiešu katoļu vai ev.-luterāņu. Atlika tikai problēma — baznīca vai valsts.

Mēs arvien vairāk tuvojamies pareizticības laikmetam. 30 gadu karš savienoja reliģisko pašapziņu ar nacionālo. Zviedru studenti bieži studēja Vācijas universitātēs, kur ieguva svarīgus iespaidus. Pat Aksels Oksenstjernas (Axel Oxen-

stierna) bija ļoti centīgs students Vitenbergas universitātē, un kad viņš atgriezās Zviedrijā kā mācīts vīrs, sākumā domāja, ka tam baznīcas lietās karjēra nodrošināta. Bet Zviedrijas ortodoksija nezaudēja spēkus dogmatiskos strīdos. Daudzu spēcīgu bīskapu vadībā un ar lielu valstsvīru un ķēniņu palīdzību tika veikti lieli kultūras un organizācijas darbi, piem., skolas, baznīcas audzināšana. Šai sakarā sevišķi jāpiemin Västerås bīskaps Johans Rudbekijs (Johannes Rudbeckius † 1646.). Viņš kā īsts ev.-luterāņu baznīcas piekritējs un aizstāvis sargāja ar nelokāmu gribu un enerģiju baznīcas autonomiju bīskapu vadībā. Viņa „Privilegia quaedam doctorum“ (1636.) valsts vara konfiscēja, un baznīca neiedrošinājās atzīt viņu par archibīskapu. Viņam Zviedrijas baznīcai jāpateicas par Doma kapitula organizēšanu. Tā tika nodibināta Zviedrijai un Somijai īpatnēja baznīcas valdība, kas bija neatkarīga no valsts varas. Kad galvenie patriarchālās bīskapu varas reprezentanti 17. gadsimtenā vidū bija miruši, baznīcas vadību uzņēmās reičtāga garīgo lietu pārvalde (it kā turpinājums agrākajai baznīcas sapulcei). Bet tā kā priesteru kārta baznīcas organizēšanā nevarēja ievest kārtību, baznīcas lietās iejaucās ķēniņš Kārlis XI († 1697.). Viņš atjaunoja 1686. gada baznīcas likumus — no kuriem vēl tagad spēkā dažas piemērotākās daļas. Tagad nāk laiks, ko var nosaukt par ekstrēmu valsts baznīcas laiku. 18. g. s. bija pietātes un apgaismotāju laikmets. Neierobežoto ķēniņa varu aizstāja brīvības laikmets (1718.—72.). Šā laika baznīcas darbībā vairāk vērojamas garīgas nekā organizatoriskas intereses. Pagājušā gadsimtenā sākumā un vidū garīgajai atmodai bija likti lieli šķēršļi ceļā. Aizliedza ārpus baznīcām noturēt reliģiskas sapulces — izņemot lūgšanas mājā; daudzu garīdznieku neuzticība radīja baznīcas dzīvē strīdus un šķelšanos. Beidzot 1858. gadā atcēla „konventikelpakat“, un no 1860. līdz 1873. gadam visi Zviedrijas pavalstnieki ieguva reliģijas brīvību un varēja piederēt pie kuŗas draudzes gribēja. Līdz ar to esam stipri tuvinājušies mūsu šā laika baznīcai.

Tālāk apskatīsim mūsdienu baznīcas un valsts attiecības. Kā palīgs šai jautājumā man noderējis kāds darba „Ekklesia“ II daļas raksts, kur aprakstīta Zviedrijas baznīca. Šo

grāmatu varu ieteikt visiem, kas interesējas par zviedru baznīcu.

Zviedrijas baznīca sastāv no 12 bīskapīstēm, kuŗām katrai savs bīskaps. Bīskapu vēlēšanās balso mācītāji, kas strādā attiecīgajā bīskapīstē, un domkapitula locekļi, pie kam katrs balso par 3 vārdiem. No 3 kandidātiem, kam vēlēšanās bija lielākais balsu skaits, ķēniņš izrauga bīskapu. Archibīskapa vēlēšanās balso arī citi bīskapi un domkapitula locekļi. Domkapitula locekļi ir ūniversitāšu pilsētās Upsalā un Lundā — teoloģijas fakultāšu profesori (praktiskās teoloģijas profesors ir arī Doma prāvests), bet citās bīskapīstēs bez Doma prāvesta vēl augstākās mācības istādes lektori. Domkapitula sastādīšana gan visus neapmierina, un tanī drīzumā gaidāmas pārmaiņas. Baznīcas vara atrodas galvenā kārtā bīskapu un domkapitula rokās. Tikai tad, ja baznīcas lēmumi saistīti ar sūdībām, ķēniņš saka savu izšķirēju vārdu. Pārvaldes organi visu laiku bija (pārmaiņas tikai pirms dažiem gadiem) baznīcas valde (Kirchenrat) un draudzes sapulce, kuŗas likumīgais priekšsēdis ir mācītājs. Lielākajās draudzēs (vairāk kā 1500 locekļu) tagad draudzes sapulci aizstāj vēlēta baznīcas pārstāvju sapulce, kas pati izvēl priekšsēdi. Mācītājam, ja tas nav ievēlēts par delegātu, tomēr tiesības apspriedēs (bet ne lēmumos) piedalīties. Baznīcas padomē mācītājs vienmēr ir priekšsēdis, bet draudzes sapulce priekšsēdi vēlē (saprotais parasti mācītāju). Jānožēlo tikai, ka šīs vēlēšanas bieži, sevišķi pilsētās un lielākos miestos, ir ar politisku raksturu. Tā tagad dažreiz baznīcas padomē un baznīcas pārstāvju sapulcē ievēlēti komūnisti, kas, saprotams, neko pozitīvu baznīcai nevar dot. Bet sadarbība ar sociāldemokrātiem bieži vien apmierina. (Mums ir arī garīdznieki sociāldemokrāti, pie kam daži ievēlēti reichstāgā.) Ja jādod speciālas naudas summas, piem., bērnu dievvārdiem vai koŗiem, viņi tomēr ir pret to. Baznīcas muižu (mācītāja muižu) pārvalda draudze — baznīcas padome (izņemot bīskapu zemes), bet galvenā kontrole piešķirta „Stiftkommission“. Tas ir jauns baznīcas organs, kas atrodas katrā bīskapīstē un sastāv no 5 locekļiem: 3 sūta ķēniņš, bet 2 domkapituls izvēl no sava vidus. Priekšsēdis ir bīskaps. Šie pamata noteikumi nodrošina patstāvīgu Zviedrijas baznīcu. Tas ir tā sauktais b a z n ī c a s

koncils — sapulce, kas rūpējas par Zviedrijas tautas baznīcas sakaru ar valsti, bet no otras puses par tās neatkarību. Viņa locekļi sastādās no 30 garīdzniekiem un 30 lajiem. Locekļi bez vēlēšanām ir bīskapi un mācītāju primārijs no Stokholmas. Vēl nāk klāt divi pārstāvji no Upsalas un 2 no Lundas universitātes, bez tam 1 pārstāvis no katras bīskapištes un 1 no Stokholmas. Šos pēdējos izvēl garīdznieki. Laju locekļi arī tiek vēlēti un tiek sadalīti pēc bīskapiņu liekuma. Baznīcas koncilam vispirms jāinteresējas par lietām, ko ierosinājis ķēniņš. Bez tam tam jāierosina jautājumi, kas attiecas uz baznīcu. Lēmumus paziņo ķēniņam kā priekšlikumus un vēlēšanās.

Zviedrijas baznīca ir plašs jēdziens. Katrs, kas jau no dzimšanas nepieder pie kādas citas ticības vai nav izstājies no tās, pieder pie Zviedrijas baznīcas. Ķēniņam un valdībai jātic „tīrai evaņģeliskai mācībai“. Tāpat arī ticības mācības skolotājiem. Sākumā izstāšanās no baznīcas bija liberāla vēlēšanās. Tagad arvien vairāk un vairāk tā ir baznīcas vēlēšanās.

Jēdzienu „baznīcas valsts“ var dažādi definēt. Bet ja tas nozīmē, ka baznīca ir valsts institūcija, tad Zviedrijas baznīcu nevar saukt par valsts baznīcu. Gars arī te ir vairāk nekā burts. Mūsu baznīca ir tautas baznīca — Zviedrijas tautas baznīca. Kopā ar tautu un valsti tā ir karojusi un cietusi. Vēl tagad pastāv cieša sadarbība. Valsts stāvoklis un gars noteiks, vai tas arī nākotnē tā būs.

Zviedrijas baznīca uzskata par vienu no galvenajiem pienākumiem dot valstij un tautai kristīgus un labus darbiniekus. Un šo centienu sekas rādīs baznīcas un valsts attiecības nākotnē. Kāds vecs zemes likums iesākas ar vārdiem: „Kristus ir vispirms mūsu likumā“. Par to strādā vēl „tēvu baznīca zviedru zemē“, kā iesākas jaunās zviedru baznīcas kaujas dziesma. Un mūsu 2 lozungi ir:

„Zviedru tauta — Dieva tauta“ un

„Tā tad strādāsim tālāk“

Cand. theol. Kārlis Bilzēns

Kad lasa Kārlis Bārts . . .

(Speciālraksts „Ceļam“.)

Ja ne pats centrs, tad vismaz viena no izcilākām universitātēm¹⁾ sistēmatisks teoloģijā ar šīgada ziemassemestri kļuvusi Bāzeles universitāte. Kādēļ gan? — To, šķiet, sapratīs ikviens, kam nav svešs „sistēmatisks teoloģijas“ jēdziens, līdz ar to vispār būtiskais teoloģijas („kā tādas“!) jēdziens un ar to saistīties prof. Dr. theol. Kārļa Bārta vārds.

Dievs Bārtam lēmis, ja tā driestētu Bārta garā izteikties, no savas pēdējās darba vietas Bonas (Bonn, Vācijā), „cīnoties pret Reinas straumi“, nonākt dzimtenē — Bāzelē; it kā līdzīgi šai „pretstraumes cīņai“ tālākcīnīties „Dieva vārdā“ pret visu, kas apdraud kristīgās baznīcas vājos cilvēcīgos spēkus, lai šo cīņu izcīnījis, nepazemojoties „pasaules“ priekšā, vēl jo dedzīgāki „Dieva vārdu“ liecinātu.

22. oktobris ir diena, kad Bārts Bāzelē uzsāka savas lekcijas dogmatikā. Šī diena ir ziemassemestra otrā diena; daudzi studenti vēl nav atbraukuši²⁾, bet jau labu laiku pirms Bārta pirmās lekcijas sākumā parastā klausītava pārpildīta — jādodas uz „Auditorium maximum“, arī tā uz vietas ir pilna. Prof. Bārtu auditorija saņem ar lielu sajūsmu, kas nerimst, kamēr viņš pats pazemīgi un laipni māj ar roku: izbeigt suminājumu. Ar vieglu smīnu Bārts izteic varbūtību, ka arī šē nav izslēgta V. D. notikuma atkārtšanās, proti atgadījumu ar Gideonu pirms midiāniešu kaujas, kur tūkstoši no izraēliešiem atstāja soģi, un tomēr viņš ar maz karavīriem uzvarēja ienaidnieku . . . Tad sākās lekcija.

Savās dogmatikas lekcijās Bārts domā turpināt 1932. g. izdoto darbu „Prolegomena“, kas savkārt ir tikai veselās sējumus rindas sākums. Tā tad klausītājiem ir izdevība sekot līdz topošam grandiozajam darbam, kas citiem atklātībā nāks tikai vēlāk. Cik ilgi nepārtraukti Bārts lasīs savu dogmatiku,

¹⁾ Šē būtu minamas: Göttingena, Cūriche, Upsala u. c.

²⁾ Vienā lekcijā es biju tikai viens klausītājs, pie kam ar profesoru vienojāmies lekciju atlikt, kaut arī viņš bija ar mieru lekciju lasīt! Citā lekcijā bijām 2 klausītāji.

nav iespējams viņam pateikt — viņš tikai piebilst — „agrākos laikos kāds profesors Bāzeles universitātē 28 gadus no vietas docējis par pravieti Jesaju, pie kam nonācis tikai tīdz 18. no-
daļai... , varot jau atgadīties tagad kas līdzīgs!“

Darbs Prolegomena (ko varētu saukt arī par apologē-
tiku). noslēdzas ar Trīnitātes mācību. Tema, kurai Bārts ta-
gad pieiet, ir „Vārds tapa miesa“, — „Jēzus Kristus ir Dieva
atklāsmes objektīvā īstenība“ („Ko dara Dievs priekš
mums?“), lai pēc šīs temas pieietu Dieva atklāsmes subjek-
tīvā īstenībai „Svētā Gara izliešanai“ („Ko dara Dievs iekš
mums?“).

Ko sniegs Bārts visā savā projektētā plašajā grā-
matu rindā? — To zina jau ikviens, kas kaut cik pazīst viņa
darbus, it sevišķi 1927. g. iznākušo dogmatiku un 1932. g. iz-
nākušo „Prolegomena“, to izjuta arī ikviens, kas viņa pirmo
lekciju izprata. Viss cerībā paredzētais darbs būs ne vairāk
kā tikai „Dieva vārda — Dieva atklāsmes“ apliecināšana.
Varētu vienīgi jautāt: Kā sniegs viņš „Dieva vārdu“
savos cilvēcīgi tvertajos vārdos — savā dogmatikā? — Bet
arī te jau viņa subjektīvo ierobežo „metode“! Tā ir metode
Ko Svētie raksti sen sniedz! Šīs Sv. rakstu metodes izjūtā
ar „Dieva vārdu“ liecināt par Dievu un Dieva vārdu — ir
Bārta metode dogmatikā, proti, kā sniegt! Saprotams, cilvēks
paliek cilvēks, un arī Bārts nebūtu tikai Bārts, ja viņš spētu
izvairīties no savām cilvēcīgām īpatnībām „Dieva vārda“
liecībā — dogmatikā³⁾. Savu īpatnību Bārts apzinās, bet viņš
ar to nav iedomīgs, jo pēc Bārta dziļākās pārlicības, ko viņš
atkārtoti uzsver, katram reiz par visu būs atbildība jādod
Dieva priekšā.

Vēl nav iespējams un nedomāju K. Bārtu novērtēt, bet
skaidri vērojams: viņš grib pāri stāvēt un arī jūtas pāri mūsu
laikmetam. Jau dažas reizes ar viņu personīgās sarunās tiekoties
(mājās, kā arī fakultātes darbības atklāšanas vakarā), vēroju
viņu viņa tagadnes situācijā. Ne kā par viņu starp citu biju
dzirdējis runājam, „drūms, noslēgts, nervozs“, bet laipns, at-
klāts, dzīvei priecīgs, veselīgs cilvēks, dziļu intelliģenci, kas

³⁾ Tas parādīsies viņa metodē, viņa izejas punktā, viņa tech-
niskajā dalījumā, subjektīvismos, kļūdās, aplamībās u. t. t.

labi pārzina pagājušo, kas redz visu, kas arī tagad notiek viņa apkārtnē, redz cilvēces tagadējo mainīgo seju un jūt viņas nemierīgo sirdi, pats tomēr neiekarsdams, mierīgā „Dieva vārda“ liecībā iet savu sākto ceļu: vienīgi „Dieva vārda“ patiesībā liecību nest — tas ir dogmatikas trešais uzdevums (netieši dogmatikā varētu arī skaidrot atsevišķas dzīves situācijas „Dieva vārda“ gaismā u. taml.)!

Tādā kārtā Bārts, savu un arī citu dogmatiku subjektīvo elementu izslēdzis, nav savās lekcijās daiļrunātājs, kas aizrauj klausītājus — viņš vispār nav dedzīgs runātājs — rētors, viņš runā lēni, dažkārt pat pārteicoties it kā klusi, nevarīgi, — bet katru vārdu ļoti noteikti apsvēris, nopietns, iespaidīgs un objektīvs „Dieva vārda“ apliecinātājs: „Dieva vārds“ runā caur viņu! Tamdēļ, kaut arī sevī vismaz tikai kā trešā pakāpē — instancē⁴⁾ par „Dieva vārdu“ liecinot, kur Dievs arī viņam (kā tas visā dialektiskajā teoloģijā!) arvien ir un paliek kā subjekts, paša Bārta personīgi-subjektīvās domas neredzam un viņš visā savā personā ir objektīvs Dieva (vārda) liecinieks, pāri visam cilvēcīgi „teoloģiskajam“ stāvošs, kuŗu klausās⁵⁾ gan pozitīvais, gan ortodoksaiss, gan liberālais teologs — reformāts, luterānis, pat katoļu garīdznieks!⁶⁾

⁴⁾ Lai lasītājs to saprastu, jāzina Bārta „dialektika“: 1) Dievs (Dieva vārds), 2) Dieva vārda „atbilde“ (Antwort) bībelē praviešu un apustuļu apliecināta, 3) Dieva vārda „atbildes atbilde“ — piem. Svēto rakstu liecinieki — dogmatiski tagadnē! Dialektika nav dialogs!

⁵⁾ Skatoties sarakstā, kuŗā pierakstījušies klausītāji, redzami: vācietis, francūzis, dānis, ungārs, polis, anglis u. t. t.

⁶⁾ Tas izklausās gandrīz neticami, bet tas man no autoritātīvas puses teikts; šeit katoļu garīdzniekus gan vēl redzējis neesmu.

Skola un paidagōģija

Cand. theol. Milda Zīverte-Zālite

Jēzus un grēciniece

Pamatskolas V. klasei.

Grēks, vaina, atzīšanās, grēku nožēlošana, sods vai piedošana ir dziļākie vārdi katrā ētikā, katrā reliģijā. Bet izjust tos spēj arī bērns; jau dažkārt mazā sirds sāpīgi izjutusi nedarba, nepaklausības seku smagumu: nemieru un pārmetumus sevī, tā pazīst arī atzīšanās atvieglinājumu, līksmo prieku par piedošanu un skaidrības laimi. Pamatskolas vecākajās klasēs, kad bērns sāk jau nopietnāk pārdomāt, apcerēt visu redzēto, dzirdēto, lasīto, tēlojumiem jāvirza uz dziļāku uztveri, pārdzivojumu, pārrunām un pārspriešanām uz īstāku izpratni, slēdzieniem.

Atsevišķās stundas temats: Jēzus un lielā grēciniece. Brīvi pārveidota Jāņa ev. 8. nod. perikope, tēlojumu tuvinot bērnu uztverei, papildinot ar literatūras un dzīves piemēriem, saistot ar iepriekšējās stundās apskatītiem Jēzus dzīves notikumiem un līdzībām (Pazudušais dēls).

Tēlojums.

Jēzus sēdēja uz liela akmens ceļa malā, kupla ozola pavēnī. Tas bija ārpus pilsētiņas vārtiem. Lejā mirdzēja ezers, apkārt tam plētās pļavas, tālāk vēl drivas un dārzi. Bija agrs rīts, saule bija tikko uzlēkusi. Nakti bija lijis lietus, atspirdzinājis laukus, pļavas. Maigs rīta vējš nesa no pļavām šurp brīnišķīgu ziedu smaržu. Tās bija lilijas, Jēzus mīlās puķes, ar tām viņš bija tik daudz rotaļājies bērībā. Zelta, sārtas kā uguns un baltas kā sniegs tās vējā viegli locījās, it kā sveicinātu savu labo draugu.

Visapkārt bija klusu, tikai šad, tad ierējās kāds suns, gani sasaucās, un pār Jēzus galvu pārlidoja jautrs putnu bars. Jēzus sēdēja, skatījās jaukajā dabas skatā un savā sirdī klusu pateicās Dievam.

Cik labs ir Dievs! kādu krāšņumu, kādu daiļumu Viņš

dāvā cilvēkiem. Kā Viņš gādā par visiem, neprasīdams, vai pelnījuši to vai ne. „Viņš lietum liek līt un saulei spīdēt pār labiem un pār ļauniem“, domāja Jēzus, „kaut cilvēki varētu tādi kļūt, kas cits citu mīlo un žēlo!“ Lūgšanā nogrimis Jēzus nebija pamanījis ļaužu pulciņu, kas iznāca pa pilsētas vārtiem un nāca uz Jēzu. Troksni sadzirdējis, nācējiem vēl tālumā esot, Jēzus nodomāja, ka tie viņa mācekļi. Viņš bija pametis tos guļam ciemā, kur viņi visi pārnakšņoja. Bet pagriezis galvu Jēzus ieraudzīja svešus ļaudis, kas lamādamies vilka līdzī kādu sievieti. Sieviete pretojās, kļiedza, bet viņu sita un grūda tikai uz priekšu. Tas bija neglīts skats! Citiem pa priekšu soļoja daži cienīgāka izskata vīri, jūdu vecākie. Vieni no tiem, ar gaŗo balto bārdu, Jēzus pazina, vēl vakar viņš ar to bija saticies ciemos pie kāda drauga. Tas bija godīgs un taisnīgs cilvēks, gudrs rakstu pētītājs un zinātājs, kas prāta visus jūdu likumus izskaidrot un lietā likt. Pilsētiņā viņu visur sauca strīdus izšķirt un tiesāt. Pienācis klāt vecais sveicināja, pamāja vedējiem, lai sievieti nostāda Jēzum pretī, bet paši lai sastājas visapkārt. „Lūk, mācītāj“, viņš uzrunāja Jēzu, „tavā priekšā stāv sieva, palaidne, grēciniece. Mēs zinām, tu māci, lai esam saudzīgi, lēnīgi. Bet vēl vakar tu arī sacīji, ka vēlies, lai cilvēki dzīvo godīgi, stingri tikumīgi, un taisnība lai būtu zemes virsū. Šī sieviete ir visai mūsu pilsētiņai par kaunu un negodu. Viņa ir rupja, bezkaunīga, viņa lamājas ar visiem, nevienu likumu neievēro, melo, krāpj savu vīru, krāpj visus mūs. Ko mēs neesam darījuši lai viņu izmācītu: kaimiņi viņu uzmana, novēro katru viņas soli, katreiz pasaka visu viņas vīram; vīrs viņu pārmāca, sit, bet — viss veltīgi! Šī sieviete top vēl nejaukāka, vēl ļaunāka. Visi no viņas novēršas, neviens ar viņu nesasveicinās, nerunā. Un ko domā, ko viņa? Viņa sāk slepus draudzēties ar kādu palaidni, dzērāju, nešķīstu samarieti! Kaimiņienes to rūpīgi uzmanījušas, izsekojušas un pieķērušas to krogū dzeram kopā ar šo nešķīsto svešinieku! Vai tu vari iedomāties tādu bezkaunību, tādu negodu un tādu krāpšanu?! Visi ir sašutuši, visi prasa bargu sodu. Saki nu arī tu, mācītāj, ko darīt?“ Klusēdams Jēzus vēro klātesošo sejas, tās ir dusmīgas, cietas sejas, bez līdzjūtības; viņš pievēršas apsūdzētai grēciniecei; netīra, novārgusi tā stāv un bailēs trīc, bet acis tai ļaunas, spītīgas. Ilgi Jēzus raugās viņā,

līdz vecais to iztraucē: „Kam tu neatbildi, kam tu nesaki savu padomu?“ — „Ko pavēl darīt jums Mozus vecais likums, bauslība, tas taču jūsu padoms?“ atjautā Jēzus. Visi ir pārsteigti, jo tas ir tik negaidīti, ka Jēzus prasītu rīkoties pēc likuma, pēc bauslības priekšraksta. „Nu, ja pēc bauslības, tad likums pavēl tādas sievietes akmeņiem nomētāt!“ izsaucas vecais. Pūlis tam skaļi piebalso: „Akmeņiem nomētāt, akmeņiem nomētāt!“, un rokas savelkas dūrēs, it kā jau akmeni turētu. Grēciniece saraujas, gandrīz pavisam noliekst pie zemes, galvu ar rokām aplājusi. Bet Jēzus pie zemes noliecies raksta smiltīs. Kad troksnis aprimst, vecais tiesnesis atkal uzrunā Jēzus: „Bet tu taču vienmēr zini arī savu padomu, tu patiesību meklē un atrod arī jaunu gudrību, saki mums savas pašas domas, ko tu ieteiktu darīt!“ Visi paliek klusu. Gaida. Kā uzvarētājs jūtas jau vecais: — nu reiz Jēzus iekritīs slazdā! Svētos likumus aiztikt, teikt, ka tie pārāk bargi viņš neuzdrošināsies, bet teikt, ka šī grēciniece nav sodāma, to arī viņš nedrīkstēs, jo kas tad citādi vairs ticētu tādām mācītājam! Ziņkārīgi viņš vēro Jēzu un klusībā priecājas. Un tad noskan Jēzus balss, mierīga un laipna: „Kas ir bez grēka jūsu vidū, tas lai met pirmo akmeni!“ noskan šie vārdi, un visi paliek kā sastinguši, tikai rokas nolaižas un galvas noliecas. Ilgi, ilgi viņi klusē. Ir tāds klusums, ka dzird putnu spārnus nošvīkstam pār galvu. Pirmais sakustas vecais tiesnesis, tas pagriežas, pūlis pašķiras, viņš aiziet — lēniem soļiem, noliektu galvu. Aiz viņa dodas tikpat klusi abi vecākie. Tā viens aiz otra aiziet arī pārējie. Bet Jēzus visu laiku sēd un raksta smiltīs. Kad viņš pēc ilga brīža paceļ galvu, tā priekšā tāpat stāv grēciniece, tā pati sieva, bet kā viņa ir pārvērtusies! tās acis pilnas asaru, lūpas dreb, bet rokas tā stiepj pretī kā lūgšanā, ne vēsts vairs no spītības un ļaunas nekaunības.

„Sieva, kur ir tavi apsūdzētāji?“ jautā Jēzus. „Kungs, viņi ir aizgājuši, visi ir prom! Kungs, tiesā tu mani, sodi, dari ko gribi!“ un sieviete nokrīt ceļos Jēzus priekšā. Ilgi un nopietni Jēzus to uzlūko un tad saka: „Nē, arī es tevi negribu vairāk tiesāt. Celies, ej! bet vairs negrēko, vairs negrēko!“

Izteicieni: Neviena nav labs kā vien Dievs debesīs.

Netiesājiet, lai pašus jūs netiesā.

Ļaunu ar ļaunu neizdzēsīsi.
Skabargu sava brāļa acī tu redzi, bet baļķi
savā nesaredzi!

Jautājumi: Kāpēc aizgāja sievas apsūdzētāji?

Kāpēc vecais tiesnesis papriekšu? Kādi bija šie ļaudis?
Pamodusies sirdsapziņa. Labais katrā cilvēkā.
Kā tas modināms.

Nākošajās stundās: — Atstāstīšana, pārrunas; papildinājumi, paskaidrojumi. Pārrunās kopīgi iztēlojama sievietes nožēlojamā dzīve. (Kā toreiz vispār, bet sevišķi austrumos vērtēja sievieti, bērnu.) Dzīve mazpilsētā. Ļaunas mēles, aprunas. Salīdzināt ar mūsdienu dzīvi mazpilsētā. Ļaunas aizdomas, apsūdzības. Nicināšana, pārmetumi, bardzība. Kā top ļauna. Rūgtums, spītība. Kā pagrimst. Visi novēršas, neviens nerunā. Neviena drauga, padomdevēja; kaut gribētu laboties, neviens nepalīdz, neviens netic. Jēzus līdzjūtība. Kā viņš saprot cilvēka dvēseli, grib to glābt. Jēzus un tiesnesis. Tālākā sievas dzīve pēc šā notikuma. Kā ļaunais cilvēks var laboties. (Atgādināma Pazudušā dēla līdzība.) Īstā nožēlošana, patiesa sirds vēlēšanās laboties. Piedošana. Jaunā labā dzīve.

Sniegtā viela papildināma ar literatūras un dzīves piemēriem. Žans Valžans, tā noziegums, ciešanas, labošanās. (Izvilks no Igo „Nožēlojamie“ latv. tulkojumā). Bargais sods. Kā cietumā kļūst ļauns, naidīgs uz sabiedrību. Kā cilvēki izturas pret bijušo cietumnieku. Cietsirdība. Bīskaps — Jēzus īstais māceklis. Kā viena cilvēka labā sirds, mīlestība uzvar ļaunumu, dara labu. Valžana atgriešanās. — Kā mūsu dienās cilvēki izturas cits pret citu. Citu kļūdas, vainas tiesāšana. Vai labot grib? Vai vienmēr skumst par otra ļauno darbu? Kad drīkst tiesāt, sodīt. Bērnu dzīvē, skolā. Nerunā neviens, zobo, nicina. Sods. Kāds sods labot spēj, kāds ne. Citi līdzekļi labot palaidnīgo biedru. Kā katrs var palīdzēt, labu darīt. Gudra saudzība, gudra bardzība. Uzsverams, ka Jēzus gan prasa piedot, saudzēt, tomēr, „ej, un vairs negrēko!“ Īstā nožēlošana nepieciešama. Augstas tikumības prasības, liela stingrība pašam pret sevi: „Ja tava acs vai roka apgrēcina, lai tās nemaz nav!“ Grēcinieki ir slimī. Jēzus grib tos ārstēt. Piemēri, protams, variējami, papildināmi.

Māc. A. Birznieks

Pārdomas par rīta lūgšanām skolā

Ar jauno maiņu mūsu valstī daudz kas mainījies arī mūsu skolās. Tagad nebūs vairs skolas, kurā netiktu noturētas rīta lūgšanas. Daudziem pie šī darba bija jāstājas pirmo reizi, vecie skolotāji sāka savu darbu no jauna pārbaudīt. Visiem talkā nāca jaunās rīta lūgšanu grāmatas, kuŗas ar pateicību turam savās rokās. Bet lūgšanas, kuŗas lasām, kuŗas notur citi vai paši turam, rada arvien jaunas pārdomas. Pie dažām šādām pārdomām gribētu pakavēties ar „Ceļa“ lasītājiem.

Mums zināms, cik ļoti svarīga skolas darbā dažādība. Tas pats arī attiecināms uz lūgšanām, kur cenšamies izvairīties no šablonisma, lai būtu dažādība un dzīvība. Mums katram tur būs sava īpatnība, kaut kas individuāls, no kā mēs nevaram atteikties, neiznīcinot sevi. Tomēr ir ļoti daudz iespējas, kur arī individuālākais gars varēs panākt maiņu un dažādību.

Jau mūsu lūgšanu teksti dažādi. Tur redzami bībeles panti un brīvas dzejas panti, to starpā gan veseli bībeles stāsti, gan tautas dziesmas. Tas viss mums kļuvis nevien par saprotamu, bet arī vajadzīgu. Grūti noteikt, cik mēs par tekstiem nemam bībeles pantus, cik citu vielu. Tikai būsīm vienis prāti un pie tā arī paliksim, ka dažādie teksti būs lietojami vairāk starp citu, lūgšanu pamatā jāpaliek bībeles tekstiem. Bībele taču ir mūsu draudzes dzīves un mācības pamats, tādēļ arī skolas rīta lūgšanās pirmā vietā jāpaliek bībeles tekstiem. Nebūtu dabiski, ja mēs savu lūgšanu pamatotu tikai uz dzejas pantiem.

Kur dzeja vai tautas dziesma tekstā, tur dažs to apstrādā ar apbrīnojamu veiklību un prasmi. Izceļ vai nu dzejas zināmu rindu, vai atsevišķas domas un tās skaisti ievij tēlojuma audā. Bet to nevarēs teikt par visām dzejā pamatotām lūgšanām. Tur ir arī tādas, kur no vairāku pantu dzejas nav izcelta nekāda doma, pie kam viss tēlojums stipri izplūdis. Nezin, vai tad nebūtu pareizāk, ja dara tā, kā man kāds skolas pārzinis teica. Viņš esot manijis, ka viņa teksta apstrādājums bieži pat aizklājot teksta domas, tad viņš ņemot rīta

lūgšanā tikai bībeles pantu un brīvu lūgšanu ar sekojošu Mūsu Tēvu, vai bez tā. Ja šos abus veidus vērtējam, tad mēs droši varam teikt: pēdējais ir daudz tuvāk lūgšanai kā pirmais, sevišķi ja brīva lūgšana pie teksta ir koncentrēta, spēcīga. Par rēgulu to uzskatīt ikdienas lūgšanai tomēr nevarēsim, tur vajadzēs arī tekstu skaidrot, tēlot.

Lietojot lūgšanā bībeles tekstus, novērojama bieži tā pati parādība, kāda sastopama mūsu sprediķos — teksts sprediķim ir tikai piekārt. Nav saprotams, kādēļ mēs tad neturam lūgšanu labāk bez teksta. Sprediķī tas grūtāk panākams, bet skolas lūgšanā tas taču pilnīgi iespējams un, šinī gadījumā, tas būtu taisni vēlams. Teksta piekārtšana vien neceļ bībeles autoritāti. Ja mums bībeles teksts ir tikai kā piedēklis, tad ļoti dabiski ir ģimnazista jautājums, kas tika celts skolā, kurā es kādreiz strādāju: kādēļ tad pavisam bībeles teksti vajadzīgi, pareizāk tad pāriet uz slaveno vīru izteicieniem un par tiem tad arī runāt.

Rīta lūgšanās mums nu reiz dota brīva izvēle, mums ir pieejama visa plašā bībeles viela. Bieži jābrīnās cik labi šai vielā orientēts pat neteologs, kas tā prot celt ārā pērles, kuņas mūsu draudzes skatam izslidējušas un nav atmirdzējušas. Ir labi, ka mēs cenšamies nolaisties arī bībeles dziļumos, lai jaunai paaudzei ieaudzinātu pret bībeli to cieņu, kāda viņai pienākas. Nebūtu tad jābaidās arī no grūti saprotamiem tekstiem. Tie noder mums kā izejas punkts un pamats, bet varbūt šad un tad derētu zināmus grūti izprotamus vai viegli pārprotamus pantus vienkārši izskaidrot, nesaistoties ar tiešiem didaktiskiem nolūkiem. Bībele ir mūsu svētie raksti un mūsu ticības pamats, tādēļ viņa pelna, ka mēs zinām arī to, kas stāv rakstīts. Kāds sirms amatbrālis man nesen stāstīja, ka stāvot nāves sliekšņa priekšā, viņš juties, it kā jāslīd tumšā bezdibnī, tad viņš tvēris pēc vecās grāmatas, un viņam mieru un drošību atkal atdevis „stāv rakstīts“. Bez tā varēs būt cilvēks reliģiozs, bet ne ar stipru ticību.

Lielākas rūpes mums sākas tad, kad sākam tekstu pārdomāt. Kā to labāk izskaidrot, attēlot, tā domas izcelt, pārdzīvojumu atraisīt. Dažreiz arī labam tēlotājam grūti pieiet klausītāju uztverei. Varbūt mums liekas, ka mūsu dzīvais tē-

lojums ir taisni tas, kas rada izjūtu. Bet tas mūs var ātri vilt, to pašu, ja ne vairāk, panāks arī tēlojums ar zināmām izceltām un skaidrām domām. Ir jau vienmēr vieglāk apgalvot, bet lielā mērā jāņem vērā audzināšanas princips: ne kaili apgalvot, bet tēlot tā, lai klausītājs pats līdzī mācītos izlobīt spriedumu. Tas nākas gan grūtāk, bet tas stiprā mērā veicina tēlojuma dzīvību. Tā jau vispār skolas darbā ir viena no galvenām prasībām metodikā, lai priekšnesums nebūtu pārāk smags, bet skaidrs, vienkāršs un dzīvs. Dažas iespīestās lūgšanas šai ziņā mums noder par lielīsku paraugu.

Teksts pats jau dod vielu lūgšanas saturam. Tomēr arī saturs ir piemērojams. Katrā ziņā tur ir vieta bērna pasaulei un tām lietām un parādībām, kas ar bērna pasaulī un interesēm stāv ciešā sakarā. Rīta lūgšanā savā reizē un ar vajadzīgu taktu ir vietā skolas notikumiem, kāda pārmaiņa, kāda skolēna slimība, miršana. Dažs zīmīgi prot runāt par rokām, kājām, acīm un ausīm, par bērniem tuvajiem cilvēkiem. Nopietni būs jārunā arī par Dievu. Ticīgam cilvēkam nemaz prātā nenāk jautāt, kā Dievs lūgšanu paklausa. Mūsu dienās šāda ticība būs reta, arī skolā nāk liela daļa tādu bērnu, kas lūgšanu nemaz nepazīst. Kurā lūgšanā mēs gan nemīnam Dieva vārdu, bet reizēm ir nepieciešami runāt tieši par Dievu un viņa īpašībām, par Dievu, kas ir svēts un spēcīgs, par Dieva bardzību un žēlastību u. t. t.

Tēlojuma uzskatāmības labā lietojam gleznas, līdzības un piemērus no bērnu dzīves. Protams, neapmierināmies tikai ar pēdējiem, bet izlietojam arī pasaules vēstures klasīskos tēlus un notikumus, jo mācāmies ne tikai no sev līdzīgiem, bet bieži vairāk no tiem, kas mums pārāki. Tikai to starpā ir daudz kā tāda, ko nevīen lūgšanās, bet arī sprediķos esam nolīetojuši. Kā skolu rīta lūgšanās, tā visā mūsu baznīcas darbā būs reiz jāšāk vielu meklēt mūsu pašu mājās. Mūsu tautā ir pietiekoši daudz tēlu un notikumu, kas noder paraugam. Mūsu literātūra un pasaku un teiku pasaule vēl gluži neizmantota. Ka līdz šim tas tā bija, tas gluži saprotams jau aiz tā iemesla vien, ka nav vēl līdz šim mums noderīgu krājumu, kamēr vācīem tādu diezgan. Mūsu katra pienākums pazīt sava gara ražojumus, tomēr ne katram tas tā panākams, kā būtu vajadzīgs. Tādēļ mēs sīti apsveīsim katru skolas lūgšanu un

sprediķi, kuŗā būs smelts no mūsu gara avotiem, tas vien jau dos materiālu, kuŗu kā tādu varēsīm izlietot tālāk arī savā darbā.

Par savām skolu lūgšanām varam teikt, ka tās stāv sa- karā ar baznīcas gadu. Tādā kārtā baznīcas gada gājums atbalsojas jau bērnos, kas top ievadīti draudzē. Tādēļ mums nepaiet gaŗām nevieni svētki, kuŗu idejiskajam saturam ne- būtu jāvuši atskanēt attiecīgā laikā rīta lūgšanā. Ar kādu cie- nījamu pilsētas mācītāju kādreiz sarunājāmieš par mūsu taga- dējās jaunatnes reliģiozītāti. Viņš varēja liecināt, ka mūsu jaunatnē esot vērojamas dzīvas slāpes pēc Dieva. Beidzot nācām pie pārliecības, ka viena tomēr mūsu jaunatnei trūkst — reliģisku tradīciju. Tradīcijas vien reliģisko neraisa, bet pa- tiesība ir arī tā, ka lielum lielā draudzes daļa pie reliģiskā no- nāk caur reliģiskām un baznīcas ierašām. Mūsu tauta jau vispār nav tradīcijām bagāta, tādēļ sevišķi skolas jaunatni nepieciešami radināt pie labām ierašām. Tas gan ietilptu ti- cības mācību stundu plānā, bet arī rīta lūgšanā savā reizē va- rētu to minēt neapskatot mūsu baznīcas svētku idejisko pusi vien, bet arī gluži vienkārši to nozīmi sadzīvē.

Ikvienu lūgšanu noslēdz lūgšana šī vārda tiešā nozīmē. Šī lūgšana var būt vienkārša, dzejiskāki izteikta, gaŗāka vai īsāka, bet tai ir jābūt, lai nebūtu lūgšana bez lūgšanas. Rīta lūgšanas ir lūgšanas, tāpēc tais nevien mācām un modinām bērnu ziņkārību, bet ar savu teksta brīvo iztirzu mēģinām bērnu tieši lūgšanā ievadīt. To nevarēsīm vienmēr, bet jā- raugās būtu arī uz to, jo lūgšanas īstais nolūks jau ir lūgšana. Nenovērtēsīm lūgšanā sniegto pamācību par zemu, tomēr ik- vienas lūgšanas mērķis ir sajūst Dieva tuvumu. Kur tas pa- nākts, tur skolas rīta lūgšanā būs panākts īstais. Uz to jau vērstas mūsu pūles un arvien jaunās pārdomas, lai paši sev izlobītu jaunas iespējas un gūtu arvien lielākas sekmes.

Nobeidzot nevaru gaŗām paiet tam, kuŗam gaŗām nepa- iet neviens rīta lūgšanu turētājs: atziņa, ka vislabāk sa- gatavojot lūgšana var izdoties vāji un otrādi. Mēs esam atkarīgi visur no Dieva, bet sevišķi, te, kur tik tuvu viņam nākam lūgšanā. Un atzīsīmieš, nevien ticības mācību skolo- tājam jābūt arī lielai un dziļai kristīgai personībai, bet sevišķi

šeit lūgšanu turētājam jābūt bagātam tiem spēkiem, kas nāk no augšienes. Kaut katrā lietā savas teorētiskās zināšanas vajadzīgas un praktiskā māka, tomēr šinī darbā bez vienas lietas mēs būt nevarēsīm. „Jo bez Manis jūs nenieka nespējat darīt“. (Jāņ. 15).

Māc. J. Lapiņš

Skolotāja autoritāte

Skolotāja darbs ir grūts un atbildīgs. To zinās katrs, kas šinī darbā stāvējis un to tuvāk pazīst. Īstam skolotājam, kas patiesi vienmēr stāv savu uzdevumu augstumos, par tādu jāpiedzimst: izmācīties un izskoloties vien par tādu nevar, ja nav sevišķas dāvanas audzinātāja darbam. Strādājot grūto darbu, skolotājam vienmēr ir jāuztur skolēnu acīs augsti sava autoritāte. Ja to skolotājs nevar, tad viņa darbs ir visai nesekmīgs. Tāpēc šim apstāklim jāpiegriež sevišķa vērība, un katram skolotājam jābūt skaidrībā pašam par sevi, vai taisni šinī lietā viņš sevi un savu darbu pareizi novērtē. Nepieciešama paškritika, kas nedrīkst trūkt kādreiz arī tam gudrākam, izglītotākam skolotājam.

Bērni skatās uz savu skolotāju, novēro viņa rīcību, vārdus un darbus. Kādreiz skolotājs izsaka vārdu, nekā ļauna nedomādams, bet bērni to uztver no sava viedokļa, to iztulko pēc sava prāta, un nereti vienam pašam neapdomīgi, pārsteidzīgi izteiktam vārdam var būt pavisam neparedzētas un nevēlamas sekas.

Īpaši tas jāievēro, bērnus norādot, sodot, brīdinot. Tur pārsteigšanās, neapdomība nedrīkst būt. Jāzina, kad un ko bērnam var teikt. Bērnu sastāvs klasē var būt ļoti dažāds. Var gadīties, ka nereti jāņem vērā viena otra bērna individuālitate: jāzina, kam vajadzīga stingrība, barga valoda un kam tāda nemaz nav vajadzīga. Vislielākā atturība jāievēro sodu lietošanā. Nepareizi rīkojoties šinī ziņā skolotājs katrreiz grauj pats savu autoritāti.

Kā jau minēju, skolotājam jābūt uzmanīgam un nereti arī atturīgam vārdos. Skolotāja brīdinājumam, atgādinājumam un taml. jābūt noteiktam un skaidram. Tam jābūt arī tādām,

ka bērns to nepārprastu. Nekādā ziņā skolotājs nedrīkst atkāpties no sava reizi teiktā vārda. Tiklīdz viņš to dara, tas zaudē cieņu savu skolnieku acīs, un neapšaubāmi pats grauj savu autoritāti.

Tāpat tas ir visā skolotāja rīcībā un darbā, ja tam nākas lietot sodus. Ja skolotājs katru dienu kaut vienu reizi tikai vienam skolniekam klasē teiks, ka par sliktu uzvešanos, nemācīšanos jeb taml. tas tiks izslēgts no skolas, tad visi bērni drīz vien pie tā pieradīs, un nepaies nemaz ilgs laiks, kad neviens vairs šādam skolotāja piedraudējumam neticēs un nepiegriezīs tam ne mazākās vērības. Gluži otrādi: skolēni savā starpā nīrgāsies un smiesies par pašu skolotāju un viņa vārdiem. Par parastiem, maziem skolēnu pārkāpumiem nedrīkst vārdiem piedraudēt lielu sodu; nedrīkst to īpaši darīt bieži, jo bērni pie tā pierod un skolotāja vārdiem netic. Tāpēc šī uzmanība vārdos nepieciešama.

Nesen kādā Vidzemes pamatskolā noticis šāds nožēlojams gadījums. Skolas pārzinis kādā dienā sasaucis kopā visus skolēnus, saaicinājis arī skolotājus un tad paziņojis, ka skolēns J. B. izdarījis pārkāpumu — noziedzies pret tās pašas skolas skolotāju; minētajam skolēnam otrā dienā jāatvainojoties skolotājas priekšā visu skolēnu un skolotāju klātbūtē; ja viņš to nedarišot, tad tas nekavējoties tikšot izslēgts no skolas. Visi bērni noklausās šo paziņojumu un ar nepacietību gaida, kas otrā dienā notiks. Bet nu notiek kas negaidīts: skolā otrā dienā atnāk mazais B., bet tam līdzī atnāk arī tā tēvs. Viņš paziņo skolas pārzinim citu skolotāju klātbūtē, ka tas neatļaujot savam dēlam atvainoties, jo viņš, tēvs, esot pārliecinājies, ka bērns nevainīgs un tāpēc tāda atvainošanās esot nevietā. Uz to skolas pārzinis atkārtojis savu pirmo piedraudējumu; ka bērns tikšot izslēgts no skolas, ja tas neatvainošoties, kā tam teikts. Tēvs ar mieru bērnu ņemt tūlī līdzī, ja tikai skolas pārzinis paziņo, ka bērns ir izslēgts no skolas. Tas samulsina skolas pārzini: lai bērns paliekot, tas paskaidrojis, pārdarījis padome par izslēgšanu vēl lemšot. Tēvs aiziet un bērnu atstāj skolā. — Paiet vairākas dienas. Ne bērns atvainojas, nedz arī tas tiek izslēgts no skolas. Skolas pārzinis piesūta skolēna tēvam rakstu un uzaicina bērnu no skolas izņemt. Acīm redzot, izslēgt nevar, jo nav pietiekoša

pamata. Bērna tēvs skolas pārziņa rakstam nepiegriež nekādu vērību: mazais J. B. vēl šodien iet mierīgi skolā. Kas nu notiek? Ne skolēns atvainojies, ne tas izslēgts no skolas, nedz arī tēvs to izjēmis, kaut gan skolas pārzinis visu skolotāju un bērnu klātbūtē stingri noteicis: ja neatvainosies, tad tiks izslēgts.

Tas ir bēdīgs gadījums: skolas pārzinis ar savu pārsteidzīgo, neapdomīgo rīcību grāvis un satricinājis savu un citu skolotāju autoritāti skolēnu acīs. Ne tikai skolēnos, bet arī bērnu vecākos. Kam vērts vairs tāda skolotāja teiktais vārds? Arī labi domāts vārds vairs nerasniedz savu mērķi, un tāds skolotājs uz visiem laikiem ir zaudējis cieņu savu skolēnu acīs.

Šīm lietām jāpiegriež liela vērība. Ja skolotājs bērnos nevar ieaudzināt cieņu pret sevi — augsti turēt skolotāja autoritāti, tad bērnos tāda zūd arī pret citiem. Vispirms pret vecākiem. Tēvs un māte kādreiz vairs mājās nevar izlabot un par labu griezt to, ko skolotājs skolā ir sabojājis un samaitājis. Vecākiem jāpadomā, vai tādiem skolotājiem maz var uzticēt savu bērnu audzināšanu un mācīšanu.

Pietāte un cieņa pret autoritāti bērnos jāieaudzina. To prasa mūsu laiks. Skolai un skolotājam šeit liels, bet skaists uzdevums. Ja šo uzdevumu skolotājs nespēj veikt, tad tas nav savā istā vietā. Kas bērnu acīs autoritāti grauž, tas grauž ģimeni, skolu, līdz ar to ārdā tautas un valsts pamatus.

Grūts un atbildīgs ir skolotāja darbs, bet tam nekad nav jāaizmirst, ka vecāki, uzticēdami tam savus bērnus, ir uzticējuši savu, savu bērnu un līdz ar to arī visas tautas nākotni.

Grāmatu apskats

Raksti par latviešu Bībeli.

L. Bērziņš — **Ernests Gliks**. Darba mūžs un mūža darbs (Gara darbinieki. Biografisku rakstu serija Nr. 1). Izdevusi Latvijas ev.-lut. baznīcas virsvalde Rīgā 1935. g. 40 lp. Maksā 20 santīmu.

G. Šaurums — **Latviešu bībeles vēsture**. (Rakstu Avots Nr. 9.) Rīgā 1935. Izdevēja Ev.-lut. baznīcas virsvalde. 32 lp. Maksā 10 sant.

Jaunās derības latviešu tulkojuma 250 gadu piemiņa devusi abas šīs grāmatas, kas ir pēc temata, ir apstrādājuma viena otru labi papildina. Bērziņš gan iet jau staigātus ceļus, jo monografija par Gliku jau iznākusi latviešu valodā 1918. g. G. Hilners iespieda to papriekš V. Hekera Vidzemes kalendārā un tad paplašinātā veidā izdeva atsevišķā grāmatiņā ar virsrakstu „Ernsts Glücks, latviešu bībeles tulks, miera darbos un kara briesmās“ (87 lappuses). Bet latviešu aprindās šī grāmata maz izplatījies un grūti dabūjama. Man savā laikā nācās dzīt tai pēdas līdz pašai izdevējai. Bērziņam šī grāmata bijusi pazīstama. Viņš min to un arī izlieto savā darbā. — Šauruma brošūra iet ceļu, ko vēl neviens vēsturnieks pie mums nav staigājis. Ir aprakstīti līdz šim atsevišķi Bībeles izdevumi latviešu valodā, bet nevis visu to vēsture. Diemžēl Šaurums, sekodams pie mums diezgan izplatītai peļamai parašai, nemin nevienā vietā avotus, no kuriem viņš smēlies ziņas savam darbam.

Bērziņš savā darbā gribējis savienot divus mērķus: dot monografiju par Gliku un tēlot bībeles tulkošanas darbu latviešu valodā līdz Glika mūža beigām. Ar to grāmatiņai atņemta viengabalainība. Tā sākas ar ievadu par Bībeles nozīmi un pāriet tad uz Glika mūžu, piegriežas tad viņa darbiem rakstniecībā un beidzot stāsta atkal par viņa sakariem ar krieviem un mūža beigām. Vieļas pārskatāmību traucē vēl arī — laikam steigas dēļ ieviesusies — nekārtība satura ārējā iedalīšanā. Gabaliņam ar virsrakstu „Ievadam“ seko nodaļa ar romiešu ciparu I bez īpaša virsraksta par Bībeles nozīmi, tad nāk jauns nodaļas virsraksts „Glika mūžs“ bez jebkāda cipara. Nav šai daļai sākumā nekādu apakšdalījumu, bet uz beigām tādi parādās veseli trīs un katrs ar savu īpašu virsrakstu: Gliks — grāmatu autors, Glika sakari ar krievu tautu un valodu, Ziemeļu karš, mūža beigas. Apakšdalījumi ar virsrakstiem būtu gan bijuši noderīgi visā grāmatā.

Glika biogrāfijā Bērziņš nesniedz neko daudz jaunu, kas jau nebūtu atrodams minētajā Hilnera brošūrā un K. Kundziņa rakstā par Gliku Sētas, dabas, pasaules 4. burtņīcā 1873. g. (arī uz to norāda pats B.). No jauna nāk klāt tikai dati, kas ņemti 1) no Lībekā iznākušā tā laika literārā žurnāla „Nova Litteraria maris Baltici et Septentrionis“, kas liecina par J. Fišera un E. Glika darbības atbalsi un novērtējumu Vācijā. un 2) no Glika iesnieguma ķeizaram Pēterim Maskavas gūsta laikā. Bet

citādi vispār L. Bērziņa lietpratība un tēlošanas prasme padara šo grāmatu par vērtīgu ieguvumu populārzinātniskajā rakstniecībā.

Taču grāmatā ir dažas sīkas kļūdas. 9. lp. teikts, ka M. Luters dzimis Mārtiņa dienā un no tās dabūjis savu vārdu. Bet katoļu sv. Mārtiņa diena, no kuŗas Luters dabūjis savu vārdu, ir nevis Lutera dzimšanas diena (10. novembris), bet viņa kristīšanas diena 11. novembris. Luteriešu Mārtiņa diena 10. novembris ir nevis devusi savu vārdu Luteram, bet dabūjusi to no viņa. 10. lp. minētie 6 mācītāji latv. Vidzemē ir jāraksturo tuvāk par luteriešu mācītājiem un jāattiecina uz poļu laiku beigām. Savā tagadējā veidā teikums vispārina, ka „poļu laikos latviešu Vidzemē esot bijuši tikai 6 mācītāji“ un nav tādā veidā pareizs. 30. lp. minētais mācītājs Klemchens ir no 18. gs. baznīcvēstures Vidzemē pazīstamais Michaels Klembkens, kas dzimis 1657. g. un 1688. g. tika aicināts par Liezeres un 1693. g. par Tirzas mācītāju, bet 1704. g. dabūja mācītāja vietu Valmierā, no kurienes viņu pēc pāris mēnešiem aizveda krievu gūstā līdz 1722. g. Kuŗā viņa darbības laikā līdz 1704. g. nu varēja iekrist viņa bībeles tulkošanas darbs? Tas grūti domājams pirms mācītāja vietas dabūšanas Liezerē, un tāpēc varbūt labāk iedomāties Klembkenu par jau izdotā iespīestā bībeles teksta revidētāju. 32. lp. jāizlabo, ka pilnai bībelei pirmajā izdevumā bijušas 2487 lapas puses, ne lapas. — Nepatikamas ir arī dažas steigā nepamanītās iespīeduma kļūdas. 5. lp. 18. rindā no apakšas punkta vietā pēc iekavām jāliek komats un sekojošā mazā „p“ vietā vārds jāskā ar P. 28. lp. 2. rindā 1687. g. vietā jāliek 1587. 29. lp. būtu vēlams redzēt tekstu paraugus in extenso. 33. lp. nevar atstāt vārdus, ka krieviem ir bībele sarakstīta senslavu valodā; patiesībā tā ir tulkota senslaviski. Vairākās vietās vēl samainīti burti un salikti nepareizi garumi.

Bērziņa brošūru lasot, dabūjam iespaidu, ka autors zin par Gliku vēl vairāk, nekā viņš šai vietā uzrakstījis. Kuŗā ziņā šis apcerējums par Glika mūžu un mūža darbu vēl nav pēdējais vārds. Vēl atklājams un izmantojams viens otrs dokuments par Glika darbību Latvijā. Apskatāma plašāk viņa darbība Maskavā, ko attēlo jau arī jaunākie krievu vēsturnieki. Beidzot jāierāda Glikam viņa vieta vācu piētisma ekspansijas kustībā. Halles bāriņu nama galvenajā bibliotēkā esmu atradis kādu Glika vēstuli no Maskavas, datētu ar 1704. g. 8. martu (v. st.) un adresētu A. H. Frankem, Halles piētisma vadonim. Tā liek ierindot Gliku par redzamu loekli halliešu iespaيدا nostiprināšanā un tālāk virzīšanā un uzliek viņa biografam pienākumu noskaidrot viņa sakarus ar Halli.

Šaurums savā grāmatiņā sniedz vēsturiskā kārtībā no dažādiem autoriem savāktās ziņas par visiem septiņiem latviešu bībeles izdevumiem, bet vairāk kā trešo daļu veltī Glika sagādātajam pirmajam. Par galvenajiem latviešu bībeles teksta veidotājiem sniegtas īsas ziņas, sniegtas arī viņu ģimētnes. Arī te man pret dažiem apgalvojumiem ir savi iebildumi. 3. lp. uzņemto ziņu, ka N. Ramms tulkojis latviski desmit baušļus, atrodām gan dažos vecākos darbos, bet tuvāka iepazīšanās ar Ramma darbu (sk. T. Zeiferta, Latv. rakstn. chrestomatiju I, 8. lp. un A. Pran-

des Latvju rakstniecību portrejās, 14. lp.) nepārprotami rāda, ka teksts, kas iespiests 1615. g. Rīgas dziesmu grāmatā ar virsrakstu „Die heiligen zehen Gebot Gottes durch S. H. Nicolaum Ram anno 1530“ nav nekāds 10 baušļu tulkojums, bet dziesma par 10 baušļiem; un jau L. Arbuzovs savā Einführung der Reformation, 731. lp. aizrāda, ka šai dziesmai nav zināms vācu oriģināls, tā ka tā laikam paša Ramma sacerēta. — Tagadējie uzskati par pirmās evaņģeliskās grāmatas, t. i. Enchiridija, tapšanu pēc L. Bērziņa un J. Strauberga pētījumiem nav tik vienkārši, kā to lasām 4. lp. Tik katēgoriski arī nevarēs teikt, ka „nebij vēl starp latviešiem lasītpratēju.“ Kurzemes lielkunga pavēle par Enchiridija izplatīšanu 1587. g. mazākais paredz, ka grāmata varētu nākt arī latviešu nama tēvu lietošanā, un Rīgas latviešu arodnieku starpā nebūt nebūs arī jau toreiz trūkuši lasītpratēji. Zināms katras garīgās latviešu grāmatas galvenais uzdevums vēl kādus 100 gadus bij kļūt par vācu mācītāju rokas grāmatu. — Par latviešu tautības mācītāja J. Reitera tulkošanas darbiem un personu tagad J. Straubergs publicējis arī jaunus datus (Izgl. min. mēnešraksts 1935. Nr. 10 „Latviešu bībeles tulkojumu mēģinājumi“). Pirmās latv. bībeles izdevumam ir dota nevien zviedru ķēniņa „atļauja“ (6. lp.), bet tiešs rīkojums 1682. g. — Norādījums, ka Gliks pārtulkojis Lutera lielo katķismu (10. lp.) jāizlabo tādā ziņā, ka Glika pārtulkotais katķisms (t. s. Frankfurtes katķisms) gan pie mums dēvēts par lielo katķismu, bet tas nav M. L. lielais katķisms, ko viņš pats izdeva kopā ar mazo katķismu. Fišers un Gliks apgādāja latviešiem to pašu mazo katķismu, bet tikai „ar daudz jautāšanām un atbildēšanām... vairotu un izspežātu“ (sk. augšā minēto Hilnera monografiju, 39. lp.). 16. lp. minēts, ka Tērbatas augstskolas teoloģijas fakultāte izpildījusi Vidzemes konsistorijas vietu. Te laikam domāts laikmets, kad Vidzemes virskonsistorijai bija tikai garīgie locekļi un tie paši g. k. no teoloģijas fakultātes mācības spēku vidus, bet tas taču nenozīmē, ka fakultāte būtu izpildījusi virskonsistorijas pienākumus. Pie jaunākajiem latv. bībeles izdevumiem būtu bijis vietā raksturot viņu valodas pareizību un attiecības ar vispārējo literātūras valodu.

Savādu iespaidu atstāja īpašvārdu rakstība pēc vācu parauga par spīti citādai latviešu izrunai. Ko vienkāršs lasītājs iesāks ar tādiem vārdiem, kā Vierhufs, Glücks, Koehlers? Tā rakstīja paši vācu mācītāji, nevarēdami panest latviešu fonētisko rakstību savos īpašvārdos, bet latviešu rakstos tas nebūtu vairs pielaižams. Žēl, ka autors nav uzdevis agrākos rakstus un avotus, ko viņš izmantojis sava darba sarakstīšanai. Tie vienam otram inteliģentam lasītājam dotu mājienu, kā paplašināt Šauruma sniegtās ziņas par latviešu Bībeles vēsturi.

Novēlu abiem čaklajiem autoriem atrast daudz lasītāju. Grāmatu maksa, cerams, patiesi pašķirs tām ceļu plašākās aprindās un sagatavos mūsu draudzes uz cienīgu visas latviešu Bībeles 250 gadu jubileju 1939. g.

L. Adamovičs.

Ventspils baznīca un draudze. Veltījums baznīcas 100 g. jubilejai. 1935. Izdevēja Latv. ev.-lut. baznīcas virsvalde. 92 lpp.

Nesen Ventspils draudze pieminēja sava dievnama pirmo gadu simtu. Šim atceres gadījumam izdots arī minētais draudzes vēstures tēlojums. Tas ir viens no labākajiem šāda veida darbiem pēdējā laikā: pārdomāts satura ziņā, glīts iespaidumā, bagāti illūstrēts.

Mācītājs A. Grosbachs devis gaŗāko rakstu — „Skats Ventspils baznīcas vēsturē“, kas apskata Ventspils gaŗīgo dzīvi un darbiniekus no sendienām līdz pirmajam latviešu tautības mācītājam Ventspilī — savam priekšgājējam. Pēdējā darbības gados piedzīvoto dod atmiņu veidā pats draudzes gans, tagadējais archibīskaps Dr. T. Grūnbergs. Viņa darbības gaitas iedalās trīs posmos. Pirmie 7 gadi ir panākumu gadi — plaukst pilsēta un draudze, mācītājs nāk ar jaunievedumiem: liturģisko un bērnu dievkalpojumu, baznīcas skolu, dibina pazīstamo Jaunības draugu biedrību. Ja šā posma tēlojumu pavada daļa humora pilna epizode, tad nākošo apdveš liela traģisma vārdi — jau no pirmajām pasaules kara dienām Ventspils ir viena no visvairāk piemeklētām pilsētām. Tad nāk restaurācija mūsu pašas valsts rāmjos.

Tagadējā mācītāja darbības posmu raksturo ilggaŗīgais draudzes darbinieks V. Lapovics. Cits darbinieks, skolotājs J. Sviestipš tuvāk raksturo divi ievērojamas personības draudzes darbinieku vidū — enerģisko Paufleru (vēlāko Pēterpils ģenerālsuperintendentu un bīskapu) un draudzes iemīļoto Grūnbergu — Latvijas baznīcas pirmo archibīskapu. — Beigās Piltenes prāvests un ģimnazijas direktors A. Jaunzems dod baznīcas chronikas ziņas par Ventspils draudzes skolām.

Šo grāmatu ventspilnieki droši būs uzņēmuši ar prieku.

E. K.

Talsu novads 2., enciklopēdisks rakstu krājums Talsu un Tukuma studentu biedrības izdevumā, 1935. g., 177—352. lp.

Viena no Latvijas ūniversitātes studentu organizācijām — Talsu un Tukuma studentu biedrība stājusies pie plaša un vērtīga pasākuma — enciklopēdiska rakstu krājuma izdošanas par Talsu novadu. Rakstu krājums iznāk pakāpeniski, sadalīts 5 burtnīcās, aplūkojot Talsu novada dabu, etnografiju, vēsturi un visus intelektuālās un saimnieciskās dzīves izpaudumus. Starp atsevišķu rakstu autoriem vairāki ūniversitātes mācības spēki un vesela rinda attiecīgo nozaŗu speciālisti.

Nupat klajā nākusi krājuma otrā burtnīca, kuŗā starp citiem atrodami arī trīs raksti par novada baznīcas dzīvi. Doc. Dr. Alb. Freijs aplūko Talsu novada draudzes un baznīcas, virspriesteris P. Gredzens Austrumu pareizticīgo baznīcu Talsu aprīņķi, bet arch. P. Ārends raksta par novada architektūru un baznīcas mākslu.

Doc. Alb. Freijs savā rakstā sniedz ziņas par 11 Talsu novada draudzēm: Ārlavas, Rojas, Sasmakas, Balgales, Kandavas, Mērsraga, Nurmuižas, Sabiles, Stendes, Spārnes un Talsu, noslēgumā pieskaŗoties arī Romas katoļu baznīcai un novada sektu kustībai. Atsevišķu draudžu

apskats izkārtots tā, ka autors vispirms sniedz ziņas par draudzes pirmajiem sākumiem, baznīcas celšanu un pārbūvēm, tad — pilnīgu draudzes mācītāju sarakstu un datus par draudzes apmēriem un pārvaldi. Kur tas bijis iespējams, baznīču grāmatās un mācītāju piezīmēs smeltas dažādas ziņas, kas raksturo draudžu reliģiskās, tikumiskās un sociālās dzīves līmeni. Bet tādu ziņu nav daudz, jo autors bijis spiests datus smelt gandrīz vienīgi sekundāros avotos un pilnīgas un pārbaudītas novada baznīcas vēstures sakārtošanu materiālu trūkuma dēļ uzskata par neiespējamu. Visvairāk materiālu autora rīcībā bijis par Talsu un Kandavas draudzēm. Draudžu mācītāju sarakstos autors apstājas pie izcilākiem darbiniekiem un dod konspektīvas ziņas par viņu izglītības gaitu un darbiem. Draudžu gani, kam paliekams vārds mūsu garīgo lauku kopšanas vēsturē, Talsu novadā — ir vairāki. Tā minami Ārlavas mācītāji F. G. Mačevskis un K. F. J. Hūgenbergers, tad — Balgales mācītājs, Kurzemes prov. sinodes skolu referents un Latviešu Avīžu līdzstrādnieks H. A. Krauze, Talsu mācītājs, Pēterburgas Avīžu līdzstrādnieks J. H. Tilings un citi. Talsi var lepoties arī ar mācītāju, kuŗa vārds sastopams katrā Bēthōvena biografijā — K. F. Amendu, kas bija ģeniālā komponista vistuvākais draugs un Mōcarta bērnu audzinātājs. Rakstam pievienoti izvilumi no Bēthōvena vēstulēm Amendam, un to illūstrē Hūgenbergera, Amendas un Tilinga ģimenes un Talsu baznīcas attēls.

Virspriesteris P. Gredzens rakstā par Austrumu pareizticīgo baznīcu Talsu apriņķī pirmo pareizticīgo draudzi datē 1802. gadā Sasmakā un isā apskatā izseko novada pareizticīgo draudžu attīstībai līdz mūsu dienām. Jautājumu, kas mums šeit interesētu visvairāk — kāpēc 80. gados sākās konversija arī Kurzemē, resp. Talsos, un kādi bija tās dziļākie motīvi — autors tomēr plašāk nenoskaidro.

Arch. P. Ārends, apcerot architektūru un baznīcas mākslu Talsu novadā, konstatē, ka 16. un 17. gadu simteņu kuŗu postījumi Talsu apkārtnī skāruši maz, un šis laikmets iezīmējis pat ievērojamu sakrālās celtniecības uzplaukumu. Aplūkojot valdošo architektūras stilu iemiesojumus novada izcilākās celtnēs, autors piegriežas baznīcām un to iekārtai un ilgāk pakavējas pie mākslas amatniecības priekšmetiem sevišķi bagātajām Nurmuižas un Stendes baznīcām. Rakstu kuplina 32 attēli un plāni.

Rakstu krājuma 2. burtnīcā vēl ietelp komp. J. Graubiņa pētījums par novada tautas meldijām, J. Juškēviča aplūkota novada vēsture ordeņa un hercogu laikos, pilsētu un muižu vēsture stud. phil. K. P. Kundziņa apskatā, cand. phil. et hist. Ž. Karlsona Talsu novada vēsture 1795.—1905. un T. Dzintarkalna raksts par Talsiem 19. un 20. gadu simtā.

„Talsu novada“ izdošana ir dižs studentu aktīvitātes izpaudums. No vienas puses tas liecina par lielu pašaieliedzību un uzņēmību, kādu prasa izdevuma materiālā puse (tiek dots viss labākais un pilnīgākais; apceramā burtnīcā vesela rinda Broces zīmējumu pirmreprodukciju, 2 krāsaini pielikumi). No otras puses par aktīvitāti zinātnes laukā, ko izteic krājumā uzņemtie pašu studentu raksti. Izdevumam noslēdzoties būs paveikts liels un cildens darbs. Lai piepildās!

R. Skrābāns.

Logins Ausējs, **Dzīves dzelzs likums**, Valtera un Rapas izd., 1935. g., 176 lapp.

Tautas balss — Dieva balss. Šī vecu vecā gudrība lasāma grāmatas titullapā kā motto, un tā arī zīmīgi raksturo šo kolektīvdarbu. Mums būs grūti, pat neiespējami atrast otru grāmatu, kas tik lielā mērā dotu tautas domu un uzskatu autentisku atspoguļojumu vienā jautājumā. Grāmatas sakārtotāja, doc. L. Ausēja spalvai pieder vienīgi ievadvārdi, dažas piezīmes, noslēgums un pagājušā gadā Jaunākās Ziņās iespiestais raksts par Dzīves dzelzs likumu — šī tautas domu un uzskatu saplūsuma tiešais izraisītājs. Tā grāmatas kodols ir tās 80 vēstules, kuŗas — pa lielākai daļai anonīmi iesūtītāji — ar devīgu roku piebārstījuši gan pieredzējumiem, gan novērojumiem, gan pašu atzītām dzīves gudrībām par to, kā atmaksājas cilvēka darbi šinī dzīvē? Grāmatas sakārtotājs uzstādījis tezi, „ka ir gan vērts būt krietnam un godīgam — tas brīnišķā kārtā atmaksājas ar bagātīgiem augļu augļiem“ (7. lapp.), un tautas balss šais lappusēs noteikti un gandrīz vienprātīgi atbild un apstiprina: patiesi, labi darbi, domas un jūtas tiek atalgoti un vairums ciešanu ir — sods.

Sakārtoto materiālu vērtība nav noliedzama, nebūs lasītāja, kuŗu grāmata nesaviļņotu. Ikdienas cilvēku likteņi, viņu zemākās kaislības un cēlākie centieni, viņu laime un nelaime rindojas nepārtrauktā dzīves ainu virknē. Pāri visam cilvēka prāts un sirds nojautas neatlaidīgi mēģina tvērt šo parādību jēgu un likumību.

Šeit nevaram diskutēt par grāmatas pamatdomu, par pašu dzīves dzelzs likumu. Tā ir problēma, uz kuŗas atrisināšanu nevar pretendēt arī šis kolektīvdarbs.

R. Skr.

Leonīds Breikšs, **Mūsu ģimene**, (Sabrukums un augšāmcelsšanās). A. Gulbja izd., 1935. g. 300 lapp.

Šī grāmata iznākusi meklēt ceļu uz latviešu tautas dzīvību, saka autors tās ievadā. Tā grib rādīt, kādas gaitas staigājamas ikvienam latvietim, lai Latvija un latviešu tauta pastāvētu mūžīgi. Lai dzīvība, ko Dievs ielicis ikviena latvieša un latvietes rokās, kļūtu par neatņemamu ķīlu mūžīgai Latvijai.

Valsts ir stipra tad, kad stipra ir tauta, bet tauta ir stipra tikai tad, kad garīgi un miesīgi vesela un nesatricināma ir viņas pamatsūna — ģimene. Šis neapstrīdami pareizais viedoklis pamudinājis autoru rakstīt par mūsu ģimeni, tās sabrukumu un augšāmcelšanos.

Problēmas, kas skar tādu fundamentālu tautas dzīvības vienību, kāda ir ģimene, nav pavirši diskutējamas, tās ir smagas. Un sevišķi smagas tad, ja tās sasāpējušas. Ja pie tām ķēries mūsu literatūrā pazīstams, bet tomēr jauns autors, tad lasītāju vēl grāmatu neatverot pārņem divējādas izjūtas. No vienas puses viņš it kā šaubās, vai autors spēs orientēties šās problēmas labirintos, vai viņa skats aptvers parādības to īstajā sakarā, un par visām lietām — vai viņš iespēs uzcelt tiltus, kas sniedz pāri tām aizām, kuŗas apdraud mūsu ģimeni. Bet no

otras puses lasītājā rodas pārlicība, ka tieši šī iepriekšminētā autora ipašība garantēs drosmīgu, nesaudzīgu un nesamierināmu mūsu sadzīves formu kritiku. Grāmatas pēdējo lappusi aizverot jāsaka, lasītāja nojautas nav viņu vilušas. Tāds patiesi ir autora spēks un nespēks.

Nodaļa, kas aptver tagadējās ģimenes, laulības un sadzīves paražu kritiku — „Tie, kas izmirst“ — aizņem 200 no visas grāmatas 300 lappusēm. Jau pašā sākumā autors atzīst, ka, palūkojoties savā apkārtnē, mēs redzam tikai drupas vai jaunceltņus, kas tautai nekā labā nesola (16. lapp.), un ka tauta līdz šim pati sevi izkāvusi (19.), citiem vārdiem sakot — sairušas laulības un izvairīšanos no pēcnācējiem. Šo parādību cēloņus iztirzājot, nesaudzīgs autora vērtējums ņem turpat visus mūsu (sevišķi pilsētnieku) dzīves izpaudumus. Un ņem arī īstajā vietā. Tā pamatots un patiesi ir autora spriedums par indes dievinātajiem (57.), greznuma kultu (86.), par flirtētājiem (93.), par pakļaušanos apkārtnes ietekmei (99.), gaitām ārpus ģimenes (102.), divu bērnu māju (138.). Ja taisnība ir arī daudziem citiem autora novērtējumiem, tad tomēr nekādi nevaram pieņemt viņa slēdzienus tik drūmās un sabiezinātās krāsās. Mēs nevaram pieņemt par īstenību, „ka Rīgā tikai divās vietās ļaudis stāv rindās: lai saņemtu radio abonenta kartīti un lai šķirtos“ (15.), „ka šīsdienas pilsētu ļaudis atgādina pūli, kas ir it kā dzimis un radīts vienīgi tāpēc, lai kalpotu tiem simtiem izpriecu lokālu, kas ir ikvienā pilsētā“ (161.), ka te plosās „tas dvēseļu mēris, kas aptumšo acis un samulsina sirdis un neļauj saprast, kas dzīvē ir dārgāks par visu“ (171.), ka „mēs esam par daudz bieži līdz šim palikuši citu tautu paēnā“ (233.). Tas atgādina kaut kur lasītu anekdotu, ne īstenību, ka „mēs sakām savām jaunajām sievietēm un saviem jaunajiem vīriem „ardievu“, tiklīdz pamanām, ka kafija ir izvārīta par stipru, vai mūsu laulātais draugs vienkārši — nopircis tādu kakla saiti, kas mums nemaz neimpōnē“ (33.). Ja autors ar konsekventi izturēto kāpināto izteiksmi cerējās lasītāju pārlicināt, tad viņš panācis tieši pretējo: lasītājs viņam vairs netic.

Grāmatā izteiktie uzskati — domu te patiešām ļoti daudz — spēj ierosināt pārdomas, par tiem var diskutēt dažādi, tomēr stingri ņemot jāatzīst, ka autora spēkos nav bijis tvert pašu būtisko — laulības dziļākos ētiskos un psiholoģiskos pamatus. Tas jau ir liels trūkums. Bet no otras puses — autors aiz parādībām un lietām nav pratis saskatīt pašu galveno — cilvēku. Pilsēta nav neredzama vilku bedre (160.) un tānī nav arī tikai viens ceļš — uz morgu (173.) Visu nosaka pats cilvēks un viņa attieksme pret lietām un parādībām. Diploms izglītības laukā tomēr var būt arī laime, ne tikai miršanas apliecība (49.), arī tas paša cilvēka ziņā. Un tā tas ir ar visu.

Tāpēc autora uzdevums bija grāmatas pēdējā trešdaļā — nodaļā „Dzīvības augšamcelšanās“ — rādīt tos mērķus un līdzekļus, kas ceļ un audzina cilvēku, dzīvo, patieso cilvēku ar visām viņa vajībām un kaislībām. Uzrādīt tos avotus, no kuriem smelot vairs neslāpst pēc šīsdienas saindētajiem augļiem, uzrādīt tās tekas, kas pāriet tālu garām samakušajiem dzīves dumbrājiem un izpriecu veikaliem.

Šai nodaļā autors pareizi izceļ sievietes īpatnējo misiju. Bet pāris mājiņi, ko autors sniedz jaunās dzīves celšanai, nespēj atbildēt tiem neskaiftāmiem jautājumiem, ko lasītājā sakustinājis šās grāmatas sākums. Augšāmcelšanās paliek neatminēta.

Bet dziļi nozīmīga un cildināma ir grāmatas tendence. Tās dēļ Mūsu ģimene jāizlasa katram, kam nav vienaldzīga mūsu tautas nākotne.

R. Skrābāns.

H. Windisch: **Paulus und Christus.** Ein biblisch-religionsgeschichtlicher Vergleich, Unters. z. N. T. 24. Leipzig: Hinrichs 1934.

1935. g. 8. novembrī ātrā nāve pārsteigusi Halles-Vitenbergas (senāk: Kīles) universitātes profesoru H. Vindišu (Windisch) viņa darba istabā. Jaunās Derības pētnieku rindās Vindišs bija viens no darbīgākiem un aktīvākiem zinātniekiem, teoloģiskās serijas (Unters. z. N. T.) izdevējs un zinātnisko žurnālu (Christl. Welt un Z. N. W.) līdzstrādnieks.

Savam skolotājam, Vecās Derības pētniekam H. Gūtem (Guthe), viņa 85 gadu dzimšanas dienā H. Vindišs veltījis 1934. gadā 313 lp. biezo monogrāfiju „Pāvils un Kristus“.

Vindiša darbi ir vienmēr interesanti, jo viņš meklēja jaunas atziņas, sekoja zinātnes atklājumiem un nebaidījās arī no jaunām metodēm. Minētais raksts ir pēdējais plašākais darbs, ko atstājis mums čaklais pētnieks, kuŗu pusmūžā (55. dzīvības gadā) pārsteigusi nāve.

Problēma: „Pāvils un Jēzus“ autoru nodarbinājusi kopš pirmiem viņa akadēmiskās darbības gadiem. Viņa veidojusies pamazām (no 1909. līdz 1934. g.), kamēr izaugusi par problēmu: „Pāvils un Kristus“, kas šinī formulējumā skan diezgan paradoksi.

Lai autoru saprastu, jāzina, ka viņš pazīst viedokli, 1) kas neļauj Kristu Jēzu, kas bijis cilvēks, bet tagad ir godībā, identificēt ar viņa apustuli Pāvilu (lp. 2., 7., 23. un citur), „Kungu ar savu kalpu“, „vienīgo ar pirmo“ (Deismanis) u. t. t. Vindišs tomēr runā 2) par analogijām (līdzīgām iezīmēm) Pāvila un Kristus tēlos („Gleichartigkeit beider Gestalten, die Apostelhaftigkeit Jesu und die Christusähnlichkeit des Paulus“ — priekšvārdos). Lai pamatotu šo spriedumu, vajaga pierādījumu, lai salīdzinātu divi tēlus nepieciešams t. s. „tertium comparationis“ — kāds trešs tēls, ar kuŗu iepriekšējos var mērīt.

Vindiša plašais raksts atbilst šīm prasībām tai ziņā, ka darbs iedalīts divi lielākās daļās, kas sastāda pētījuma kodolu, ar ievada (lp. 1—23) un noslēguma (lp. 87—315) nodaļām. Pirmā daļā autors sniedz reliģijas vēstures pamatojumus (lp. 24—114) visam turpmākam rakstam. Šinī daļā Vindišs raksturo „Dieva vīra“ („θεός ἄνθρωπος“) tēlu un rāda, kādi priekšstati bija grieķu un romiešu pasaulē un kādi veidojās sakarā ar Vecās Derības bibliskām vietām par cilvēkiem, kas veikuši pārdabiskus un svētīgus darbus.

Vindiša darbā lietāta pa daļai reliģijas fainomenoloģijas metode. (G.

van der Leeuro). Tādēļ R. Otto¹⁾ grāmatā „Dieva valstība un cilvēka dēls“, kas iznākusi tai pašā gadā, zināmā mērā atgādina dažu labu Vindiša patstāvīgo uzskatu. Arī tur Pāvils un Kristus ievietoti „charisma-tiķu“ grupā. Tomēr Otto veltījis vairāk uzmanības „Cilvēka dēlam“, kamēr Vindišs — apustuļa Pāvila izpratnei. Apustuļa Pāvila salīdzinājumam ar Kristu un viņa reliģisko uzskatu un garīgā tēla raksturojumam Vindišs atvēlējis grāmatas otro daļu, kas arī pēc tilpuma (lpp. 115.—286.) ir plašākā. —

Apustuļa Pāvila personības un reliģisko (varētu teikt arī teoloģisko) uzskatu novērtējumi jaunākā laikā ir ļoti dažādi un savā starpā pretrunīgi. Mēs dzirdam dažādas balsis arī par attiecībām, kādas bijušas apustulim Pāvilam ar Jēzu. — Daži atzīst (piem. G. Vitels), ka apustulis sludinājis to pašu evaņģeliju, ko Jēzus. Citi atkal izceļ, ka apustulis „teoloģizē-**jo**t“ Jēzus mācību; viņu pulkā ir arī „naīvie modernisti“, kas apustuļa Pāvila vārdu, nerunājot nemaz par viņa rakstiem, negrib ne dzirdēt. Tomēr nopietnākie pētnieki — citus nemaz nevar par zinātniekiem līgā saukt — vienis prātis atzīst, ka apustuļa Pāvila reliģijas un arī paša sirds centrā ir Jēzus Kristus dzīve. Apustulis tādēļ ir garīgi atkarīgs no Tā, kas viņam parādījās Damaskas vārtos. Viņš sevi dēvē par kalpu (II Kor. 4, 5).

Vindišs tomēr protestē pret vienpusīgu šī apzīmējuma izpratni (lp. 3) un aizrāda, ka pats apustulis arī to laikam būtu darījis. Korintus draudze apustuli esot augsstāki cēlusi. Apustulis bijis daudz lielāka persona. Viņu nevarot identificēt ar caurmēra kristīgās draudzes locekli.

Mācekļa jēdziens Sinoptiskos evaņģelijos vietām (Mt. 10, 24, J. 13,16; 15,20 u. c.) aizrādot uz to, ka mācekļi nespēj savu meistarību pārspēt. Bet pēc nāves mācekļi sapratuši visu (J. 2,22, 12,16 u. c.). Paaugstinātais Kristus pacēlis arī viņus jaunā sfairā, dod tiem varu un pilnvaru (ἐξουσία) draudzē un darbā.

Pāvils nav bijis mācekļis sinopt. evaņģ. izpratnē. Viņš bija apustulis ar savu pašapziņu. — Jēzus, kaut arī nesalīdzināmi pārrāks par viņiem, tomēr mācījis, kā skolotājs, savus klausītājus, pārdzīvojis zināmu kārdināšanas un aicinājuma laiku, bijis pravietis.

Šie piemēri rāda, kurp Vindišs iet. Fainomenoloģijas skolas trūkumi ir tie, ka viņa atstāj individuālās īpatnības bieži pie malas. Meklējot kopējo, salīdzinājumam atbilstošo, arī Vindišs pārrāvis dažus pavedienus, kurus sakopojot un risinot tālāki rastos cits uzskats. par ap. Pāvila un Kristus attiecībām.

Vindišs saka, ka vēsturiskais Jēzus piederot reliģijas vēstures noteiktai katēgorijai („dass der geschichtliche Jesus einer religionsgeschichtlich durchaus fassbaren Kategorie angehört“ lp. 10). Tam varētu pieslieties. Bet vai cilvēki šo katēgoriju spēj izprast? — Mēs taču zinām, cik daudz un dažādu uzskatu ir zinātnē par šo jautājumu. — Kristus mīts Vin-

¹⁾ R. Otto: Reich Gottes und Menschensohn. München 1934. Salīdzini arī prof. Kundziņa recenziju Ceļš 1935. 4. lp. 279. ss.

dišam nav šķērslis salīdzinājumam. Ap. Pāvils pats arī radījis mītu ap savu personu(?).

Interesantas ir lp. 25—89 ar antikās pasaules „θεῖος ἀνὴρ“ raksturojumu. Šeit Vindišs lietā vēstures metodes, saskatāma jēdziena pakāpeniska attīstība no primitīvās pakāpes (mana) līdz Platōnam, kas dievišķus atribūtus rezervē likuma devējiem, filozofiem, valstsvīriem. Tālāk: stoiķi, kas gudros, epikurieši, kas savas skolas dibinātāju dievina. Salīdzinot ar Jaunās Derības Dieva izredzētiem — Vindišs izceļ Jēzus un Pāvila pārākumu.

Vecajā Derībā — īpaši LXX — Vindišs atrod arī kādu prototipu hellēnisma priekšstatam „θεῖος ἀνὴρ“ radniecīgo „ἄνθρωπος θεοῦ“, kas ir ebrēju „iš ha-ēlohim“ tulkojums. Tie ir vīri, kas saņēmuši Dieva aicinājumu, gara iedvēsmotie (ekstātiķi), pravieši un izcilās personības.

Vecās Derības praviešiem līdzīgu tēlu grieķu un romiešu kultūras pasaulē nav. Vienīgi jūdu primitīvie uzskati par augstākās varas un spēka iemiesotājiem daudz neatšķiras no grieķu priekšstatiem. Mocekļu nāvē Vindišs nepaieš vienaldzīgi garām: Jesajas, Jeremijas, Elijas un Dieva kalpa (Jes. 53) traģiskais dzīves noslēgums un leģendas par tiem, kas „nāvē nav redzējuši“ atspoguļojas arī Jaunajā Derībā, īpaši Jāņa Kristītāja dzīves stāstā. Vindišs zina, ka dažās aprindās Jānis Kristītājs nebija priekštecis, bet tā paša darba „iesācējs“, kuŗu noslēdza Jēzus Kristus.

Gribam atzīmēt, ka Filons ir mēģinājis sakausēt jūdu priekšrakstus ar grieķu uzskatiem par „dievišķo gudro“ (θεῖος σοφός) vienā vienībā. Varbūt šis jūdu filozofs nemaz neatšķiras tik daudz no moderniem fenomenologiem? Viņa darbu rezultāti vismaz atgādina šīs skolas pārstāvju tendences.

Virsraksti: 1. apustulis un kalps, 2. pneumatīķis, 3. skolotājs un rakstu mācītājs, 4. mistagogs, 5. „Kristus cilvēks“ (der Christusmensch) un 6. svētais rāda, cik plaši un dziļi aplūkota Pāvila nozīme. Ciešās garīgās saites ar Kristu (Gal. 4,10 un citur) padara Pāvilu par „Kristoforu“ (Deismanis), ja pat par „svēto“²⁾ („es könnte sein dass er (Paulus F. T.) die intensivste Christusinkarnation gewesen ist“ lasām 19. lp.), par to, „kas līdzīgs Kristum“ bijis (lp. 287. ss.).

Pāvils ir ieguvis. Bet kā ar Kristu?

291. lp. gan lasām, ka Pāvils tikai ar zināmo ierobežojumu (proti: ka Jēzus ir pārāks par viņu) un ne vienmēr dibināti var ieņemt vietu tai pašā katēgorijā, kuŗā zinātnieks apraksta Pestītāju. Mēs būtu labprāt vairāk par Kristu dzirdējuši. Viņš nomanāms arī Pāvila raksturojumā, kuŗu mums sniedzis Vindišs. Un tomēr: vai Kristus Jēzus nepaceļas pāri par visām mūsu zinātnes katēgorijām — tai sfairā, kuŗā nāves vairs nav un kurp Viņš aicina visus savus mācekļus?

Mūžībā, kuŗā iegājis arī pats autors, liekami blakus vārdi „Pāvils un Kristus“, bet arī tad labāk formulējumā „Kristus un Pāvils“.

F. Treijs.

Priv.-docents.

²⁾ Svēts Vindišam nav tas, kas grēku nepazīst, bet gan, kas cīņā grēku ir uzvarējis. —

Chronika

Latvija

Brīvības pieminekļa atklāšanas svinības,

sakarā ar valsts neatkarības svētku dienu, notika 18. novembrī. Pirms pieminekļa iesvētīšanas valsts prezidents A. Kviesis sacīja runu, pēc kam pieminekli iesvētīja archibīskaps prof. D. T. Grūnbergs, asistējot Rīgas prāvestam A. Kundziņam, virsmācītājam E. Bergam un armijas mācītājam P. Apkalnam. Pēc iesvētīšanas notika parāde un vakarā ministru prezidents Dr. K. Ulmanis griezās pie tautas plašā radorunā. Rīgas pilsēta un arī citas pilsētas un apdzīvotās vietas bija krāšņi dekorētas un illūminētas.

JUBILEJAS.

Rimst darba dienu trauksme, cilvēks apstājas un raugās atpakaļ uz nostaiģāto ceļa gabaļu. Indriķim Cīrulis audzinātāja darba tekas apsvēstas bagātiem panākumiem, un tās viņa 75 gadu jubilejā tēlojas baltas un mirdzošas, kā viņa baltā galva.

Cīruli apsveica izglītības ministrs prof. A. Tentelis, darba biedri un audzēkņi, izceļot jubilāra nopelnus izglītības laukā. Sirmāis tautas darbinieks ņēmis dzīvu dalību skolotāju organizēšanā un pedagogisku rakstu izdošanā. Apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeni.

Vispusīgais un enerģiskais doc. Longins Ausējs š. g. 30. oktobrī atskatījās uz 50 gadu dzimšanas dienu un 25 gadu pedagogā darba posmu. Darba lauks viņam ļoti liels — do-

cents universitātē, skolotājs un lektors vairākās mācības iestādēs, publicists un plaši pazīstams sabiedrisks darbinieks. Izcili nopelni viņam nacionālo skolotāju organizēšanā un vadīšanā, skolu iekārtas izveidošanā un to administratīvajā darbā. Ausēja speciālitate ir matemātika; viņš izdevis daudz skolas grāmatu šai priekšmetā un sastādījis metodiku skolotājiem. Lielu vēribu viņš piegriež ētiskiem principiēm, par tiem daudz runājis un rakstījis.

Uz 30 skolām veltītiem darba gadiem atskatījis tautskolu direktors Mārtiņš Soste. Viņa bagātā prakse devusi drošu pamatu jaunās latviešu skolas celšanai. Strādādams Bēraines ģimnazijā, viņš iekārtojis priekšzīmīgu ģimnazijas kabinetu, kas vēl tagad skaitās labākais Latvijā.

Atceres dienā M. Sosti godināja un sveicināja plašā skolu darbinieku saime ar izglītības ministru prof. Dr. A. Tenteli priekšgalā. Skolu departamenta direktors K. Ozoliņš pasniedza adresi.

„Ceļa“ redakcija sīrsnīgi apsveic nopelniem bagātos tautas darbiniekus un novēl tiem arī turpmāk ražonas darba dienas tautas dzīvā spēka veidošanā.

„Dievs, dod tautas darbiniekiem“...

L. Ū. teoloģijas fakultātes absolventu biedrības zinātniskās dienas.

Teoloģijas fakult. absolv. b-bai pastāv tradīcija ikrudeni rīkot savas zinātniskās dienas. Šoreiz tās vil-

kās tikai vienu dienu. Šais zinātniskajās dienās vienkopus pulcējas visi teoloģijas fakultāti beigušie un tās mācību spēki, lai atkal smelot no zinātnes skaidrajiem avotiem padziļinātu savas zināšanas un gūtu arī jaunas atziņas. Šogad sanāksme notika 1. nov. teoloģijas fak. semināra telpās. Sanāksmē piedalījās apm. 10 māc. spēki un 50 fakultātes absolventi. Pieminot mūžībā aizgājušo fakultātes māc. spēku prof. Im. Bencingeru, klātesošie nodzied „Kādā nu mierā“. Teoloģijas fak. dekāns prof. V. Maldonis, apsveicot absolventus fakultātes vārdā, izsaka prieku, ka jaunie mācītāji, atrazdamies prakt. darbā, nav apmierinājušies tikai ar universitātē gūtām zināšanām, bet klusībā arvien strādājot un arī jaunas atziņas meklējot, kā celt un izveidot mūsu baznīcas dzīvi. Tika nolasīti vairāki referāti.

Prof. L. Bērziņš referē „Par bībeles valodu“. Lutera bībeles tulkojums ietekmējis visu vācu valodu, tā vēlāk sākusi plūst pa bībeles valodās gultni. Tāpat tas bija ar Glūka latviešu bībeles tulkojumu. Mācītājiem, kas gribēja ar latviešu valodu nodarboties, galvenais palīgs bija bībele. Arī pats Glūks izmanto visu to, kas tanī laikā bija sasniedzams, īpaši tautas valodu un Manceļa rakstus. Glūka bībeles tulkojums un Kr. Barona mūža darbs ir divi lielākie monumenti latviešu literātūrā.

Māc. A. Mačulāns referē par: J. derības emendācijas komisijas darbu. 1929. g. mācītāju konference nolēma, ka laiks ir domāt par jaunu bībeles emendāciju. Izrādījās par vajadzīgu nevis bībeles revīzija, bet gan pilnīgi jauns tulkojums. Gar J. Derības tulkošanu strādā īpaša komisija ar 11 dalībniekiem. 1932. g. iznāca jau 4 evaņģēliji. Darbā ir daudzas grūti-

bas, rodas arī dažādas problēmas. Līdz Ziemasvētkiem cer darbu pabeigt.

Prof. K. Kundziņš referē: Grūtības Jaunās derības grieķu jēdzienu latviskošanā.

Grieķu valodas skaistie kristalli Jaunajā derībā. Vēlēšanās, kaut arī latviešu valodā mēs to pašu panāktu. Šini zinā tulkošana rada grūtības. Tulkojumam jābūt zinātnes līmeņa cienīgam. No otras puses tradīcija prasa tekstu negrozīt. Vēl sarežģītāks darbs kļūst tāpēc, ka dažu grieķu jēdzienu piem.: „charis“, „logos“ u. c. īpatnējā nokrāsa grūti izteicama latviešu valodā.

Pēc šiem referātiem notika ļoti dzīvas debātes. Daudzus, to starpā diezgan asus pārmetumus nācās saņemt tulkošanas komisijai. Sanāksme vēlējās tulkojumu redzēt latvisku un zinātnisku. Baznīcai nevar būt sava atsevišķa valoda. Valodai jābūt latviskai, vienkāršai un skaidrai, arī svinīgai. Iekavās nelikt neko citu, ka tikai to, kas kritiskajā teksta izdevumā (Nestles) ir iekavās. Ja Nestles teksts ir ņemts par pamatu, tad pie tā arī jāpieturas. Uz tradīciju vienmēr nevar atsaukties, var arī reiz to lauzt. Četrus evaņģēliju tulkojumā nav vienības, katrs tulko savādāk, arī pats tulkojums dažos evaņģēlijos slikts. Komisijai jādo tādš tulkojums, kas mūsu dienām būtu piemērots kā satura, tā valodas ziņā. Ar līdzšinējās tulkošanas komisijas darbību nemierā bija arī daži šās komisijas locekļi teoloģijas fak. māc. spēki. Sanāksme pieņēma arī divas rezolūcijas (prof. L. Adamoviča un priv. doc. F. Treua) par vēlamiem labojumiem Jaunās derības tulkojumā.

Vec. doc. J. Rezevskis referēja: Koinonia jēdziens Jaunajā derībā un

prof. L. Adamoviča: Kristīgi elementi latviešu folklorā. Kristīgā ticība pat vēlākā laikā (piem. pareizticība) ir ietekmējusi mūsu folkloru.

Bez tam notika arī absolventu b-bas biedru sapulce. Par biedriem tika uzņemti 15 teoloģijas kandidāti.

Teoloģijas studentu brālības Betānijas desmit gadl.

Šā gada 1. decembrī Latvijas universitātes teoloģijas studentu brālībai Betānijai noslēdzās 10 gadu darbības posms. Brālību Betāniju 1925. gada 1. decembrī nodibināja septiņi teoloģijas studenti, spraužot par jaunās organizācijas mērķi teoloģijas studentu apvienošanu reliģiski-ētiskas personības izkopšanai Dievam par godu un dzimtenei par svētību. Pašlaik brālībā 21 aktīvs biedrs — teoloģijas students un 30 vecbiedri. Starp tiem divi teoloģijas fakultātes mācības spēki, bet pārējie darbojas kā mācītāji un reliģijas skolotāji.

Gada svētkus Betānija atzīmēja 28. novembrī savās telpās, atklātas svinības nerikojot.

Pa Sēlpils un Latgales iecirkņu draudzēm.

(Beigas.)

D a g d ā jau 1922. gadā sākuši domāt par savu draudzi, bet līdz šim draudzes noorganizēšana nav novesta līdz galam. Pēc vizitācijas dievkalpojuma salasījās pulciņš draudzes locekļu un nozīmēja no sava vidus draudzes pārvaldes amata kandidātus un lūdza, lai tie tiktu Baznīcas virsvaldē apstiprināti. Sapulcē valdīja sirsniņa vienprātība un izpaudās izjusta vēlēšanās pēc garīgas apkopšanas. No

fonda iegūta zeme baznīcas celšanai. Cer iegūt zemi arī citām vajadzībām.

Ludz ā kā aprīķa pilsētā draudzē vairāki valsts un pašvaldības ierēdņi. Kapsētā tika likts pamats kapliņai, kuŗas celšanai kādā draudzes locekle dāvinājusi Ls 3000,—.

Zilupes jaunā baznīca vēl prasa dažus nobeigšanas darbus. Tomēr draudze jau tik daudz gādājusi, ka vizitācijas dievkalpojumā archibīskaps varēja iesvētīt ērģeles. Draudzē skaitās 97 locekļi. Luterticīgo draudzes robežās var saskaitīt līdz 300. Vairāki aizbildinās, ka pieder pie dzimtenes draudzēm, nezina, cik ilgi še dzīvos, un tādēļ pie draudzes nepierakstās. Ir zeme, mācītājam 14 ha un kapu sargam $\frac{3}{4}$ ha.

K ā r s a v a s draudzei nav vēl baznīcas. Ir tikai lūgšanas nams un 5 ha zemes. Draudzes locekļu 160, no kuŗiem puse ierēdņi. Draudzes locekļu skaits varētu vairoties.

G o l i š e v ā dievkalpojums notika robežsargu namā, par ko bija gādājuši robežsargi.

K o k o r e v a s draudze var skaitīties jau pie lielākām. Tai 700 draudzes locekļi un varētu pienākt vēl kādi 200. Šinī apgabalā ir jau daudzi luterticīgi lauku iedzīvotāji. Ir draudzes māja. Baznīca celta pirms 5 gadiem. Nav vēl zvana un ērģeļu. Vietējā draudzes kapsētā tika likts un iesvētīts pamatakmens partizāņu piemineklim.

B a l t i n a v a agrāk bijusi Stružānu draudzes lūgšanas punkts. Te pastāv glīts lūgšanas nams. Draudzes locekļu 362. Varētu pienākt vēl ap 100. Draudzei pieder 12 ha zemes.

J a u n l a t g a l e no agrākās nelie-lās dzelzceļa pietātnes izaugusi par glītu pilsētiņu. Draudzes darbība patlaban koncentrēta ap jaunas baznīcas

celšanu, kuŗa ir jau zem jumta, un tanī notika vizitācijas dievkalpojums. Draudzē 236 draudzes locekļi, no kuriem lielākā daļa ierēdņu, pārējie zemkopji. Draudzei pieder 12,6 ha zemes.

Pokrova ir veca draudze, kas agrāk piederējusi pie Pēterpils apgabala un to apkalpoja mācītāji no Pliskavas. Pokrova bijusi latviešu kolonija agrākā Pliskavas guberņā, kur latvieši nometušies drīz pēc izceļošanas brīvības piešķiršanas. Dievvārdi noturēti lūgšanas namā, kuŗš ir masīva mūra celtnē, un tagad to grib pārvērst par baznīcu. Vizitācijas dievkalpojumā tika iesvētīts pamatakmeņš tornim. Reģistrēto draudzes locekļu ap 600. To varētu būt vairāk, jo visu luterāņu skaits ap 1270 dvēseļu, un nodokļu maksātāju varētu būt līdz 800. Draudzei pieder 12,5 ha zemes apdzīvotas vietas centrā.

Liepna draudzei no Latvijas tapšanas radusies doma, tikt pie savas baznīcas. Ir pieliktas pūles līdzekļu vākšanai, kuŗu tagad ir sakrājies daži tūkstoši latu, un baznīcas celšanai nodomātā vietā dievkalpojumu noturot tika jaunajam dievnamam iesvētīts pamatakmeņš. Līdz šim dievkalpojumi noturēti skolā. Draudzē reģistrēti 290 locekļi, bet draudzē ir 1800 dvēseļu. Mācītāja zemes 11 ha, un bez tam draudzei pieder 2 amatnieku gabali.

Vizitācijas dievkalpojumi vēl notika vecajā Stružānu un jaunā Viļakas baznīcā.

Balvi bija pēdējā vizitācijas vieta. Šī draudze kā Vidzemei tuvu stāvoša var līdzināties Vidzemes draudzēm. Reģistrēti 1500 draudzes locekļi, un draudzei ir vēl tendence uz augšanu. Baznīca labi apkopta. Ir mācītāja māja un 16 ha mācītāja dienesta zemes. Draudzes Rugāju galā pastāv nodoms celt jaunu baznīcu. Draudzes

locekļu lielais vairums zemkopji. Tikai sajūtams trūkums, ka tik lielai draudzei nav pašai sava mācītāja.

Metot vispārēju skatu uz notikušo vizitāciju, jāsaka, ka garīgā apkopšanā pastāv stipra prasība pēc mācītājiem. Tagad vietām vienam mācītājam nākas apkalpot pat 5 baznīcas. Sāk jau palikt par diezgan parastu parādību, ka dievvārdi draudzē notiek vienu reizi mēnesī. Ir arī draudzes, kur dievvārdi notiek 5—6 reizes gadā. Draudzes locekļi ar to visai neapmierināti un daudzās vietās izteica vēlēšanos, lai būtu savs mācītājs. Ja vietām draudzes locekļu skaits nesamērīgi mazs, salīdzinot ar draudzē dzīvojošo luterticīgo skaitu, tad tur liela vaina reti noturētiem dievkalpojumiem un mācītāja tālūmam no draudzes. Draudzes locekļi grib, lai mācītājs dalītos ar viņiem tiklab priekos, kā bēdās. Prasība pēc garīga apmierinājuma nomalus draudzēs, liekas, lielāka kā centrā.

Tāpat bieži tika dzirdēta vēlēšanās, lai luterticīgiem skolēniem tiktu rūpīgāk pasniegtas ticības mācības. Ir skolas, kur luterticīgo skolēnu skaits pārsniedz likumā paredzēto skaitu, kādam tiesība prasīt ticības mācības pasniegšanu, bet tam netiek piegriezta vērība. Tiek prasīts, lai ticības mācības pasniegtu mācītāji vai labi sagatavoti skolotāji. Tāpat pastāv prasība pēc ērgelniekiem. Tā tad atzīta vajadzība pēc mūzikāliem un ticības mācībās spējīgiem skolotājiem. Jūtams ticības mācību pasniegšanas pārraudzības trūkums.

Par slimmieku un nespējnieku apmeklēšanu maz gādāts. Tāpat mirušo apbedīšana ne visur var notikt ar pienācīgu ceremoniju. Gandrīz nemaz netiek gādāts, lai, mācītāja dievkalpojumam iztrūkstot, dievvārdus noturētu kāds draudzes vecākais vai skolotājs

— ērgelnieks, kā tas vecākai paaudzei būs atmiņā no agrākiem laikiem. Par dievkalpojumu neapmeklēšanu nebūtu ko sūdzēties. Pēc tā sevišķi prasa tur, kur luterticīgie dzīvo mazākumā starp citticībniekiem. Tagadējos apstākļos mācītāju darbs arī iznāk kā pagūtņēm strādāts, kur to no vienas vietas ar nepacietību gaida jau otrā.

Dāmu komitejas pie draudzēm visai parastas. Tām lieli nopelni draudžu materiālā stāvokļa stiprināšanā. Viņām labi sekmējas līdzekļu vākšana. Sevišķi jauncelāmās baznīcas stipri sajutušas sievietes palīdzīgās rokas. Vajadzētu padomāt par to, lai sievietes vairāk kā līdz šim piegrieztu vērību draudzes garīgā darba sekmēšanai. Sieviete varētu būt tā, kas vieglāk atrod ceļu uz bēdīgo un grūtsirdīgo durvīm. Nav šaubu, ka pie draudzēm pastāvošās dāmu komitejas arī to piekoptu kā māju darbu, ja tikai tas tiktu tadā virzienā novadīts.

Žēlošanās par materiālām grūtībām ir parasta, un sevišķi mazām draudzēm stāvoklis nav viegls. Vietām redzama draudzes locekļu vēlēšanās pacelt draudzes stāvokli. Ir draudzes, kur caurmēra draudzes nodoklis ap Ls 20. Tādu draudžu gan nav daudz, bet tās lai noder citām draudzēm par paraugu, kā nākas savu baznīcu mīlēt. Līdzekļu trūkuma dēļ nav labs arī mācītāju stāvoklis. Gandrīz jāsaka, ka stāvoklis grūti pānesams. Apkopt vairāk draudzes, kur katrs tās vidējais lielums rēķināms 30×30 kilometru, nav viegla lieta, un pie tam nereti mācītājam alga daži desmiti latu mēnesī. Šis stāvoklis prasīt prasa pārkārtošanu.

Ar draudzes nodokļu iekasēšanu vislabāk veicas tur, kur draudzes valdes sadarbojas ar pagasta valdēm, kur pagasta nodokļu maksātājiem tiek atgādināts, samaksāt arī draudzes nodokļus. Cik labi būtu, ja šis dažās vietās piekoptais, labais paradums tiktu tērpts tiesiskā formā.

Par pašu vizitācijas braucienu jāsaka, ka tas gāja caur daudziem goda vērtiem, zem ziedu lietus un pa puķu paklāju. Tā savu virsganu sagaidīja un pavadīja draudzes, pagasti, skolas, aizsargi, aizsardzes, kareivji, robežsargi un sevišķi jūsmīgi bija bērni un jaunā paaudze. Daudz vietās godināšana notika, kur tā nemaz nebija sagaidāma. Apriņķa administrācijas sagaidīja uz apriņķu robežām un pavadīja pa savu apriņķi. Tāpat uzmanību parādīja kareivji. Vairākās vietās archibīskapa automobilim sekoja jātnieku eskorts. Apsveikšanas runas bija izjustas un aizkustināja. Starp svešticībniekiem dzīvojošie sanākuši pulciņos apsveica virsganu pie savu zemju robežām.

Starp apsveicējiem netrūka arī citticībnieku, kuri uzsvēra, ka visiem viens Dievs un viena tēvu zeme. To dzirdēja arī no vairākiem tiem, kuri var gan dalīties ticībā uz vienu Dievu, bet ne uz Kristu. Tie pasniedza pat maizi ar sāli.

Daudzās runās tika pasvītota pag. gada 15. maija pārgrozības, kas labi ietekmējušas baznīcas dzīvi. Ar to draudžu dzīve sākusi uzplaukt un draudzes locekļi sākusi justies drošāki.

A. B.

Ā r z e m e s

Baznīcas sapulce Tallinā 1. un 2. novembrī 1935. g.

Pulksten $1\frac{1}{2}$ Tallinas meiteņu komercgimnazijas telpās bija nozīmēta Igaunijas baznīcas sapulces svētnīgā atklāšanas sēde. Kā goda viesi bija ieradušies: ministru prezidents Eenpalu, mēropolits Aleksandrs u. c.

Īsi pirms plkst. 2 zālē ienāca valsts vecākais, svētku korāļa skaņu pavadīts.

Apsveikuma uzrunā bīskaps D. Rahamāgi teica, ņemot par pamatu Jezajas vīziju un viņa aicinājumu (Jez. 6.): Ar visu laiku cilvēci mēs stāvam Dieva svētā vaiga priekšā, kas prasa bijību no visiem cilvēkiem. Tālo austrumu tautas evaņģēliju bieži vien noraida ar pamatojumu — kristība der vairāk rietumiem. Bet rietumos dzirdamas balsis, ka kristīgā ticība nes austrumu vaibstus. Šinī situācijā baznīcai jāatzīst Dieva aicinājums, kas tagad dod uzdevumus un dod tos katrai tautai īpatnējos apstākļos. Dievs dara svētus savam dienestam grēcīgus cilvēkus, baznīcu kalpa stāvokli.

Pēc korāļa bīskaps griežas ar runu pie valsts prezidenta, godā viesiem un svētku sapulces. Bīskaps ar siltu pateicību piemin, ka pēc smaga pārejas laika dzimtenes valsts atzinusi baznīcu par vienību, ar valdības pretimnākšanu baznīca dabūjusi likumu, kas dod iespēju baznīcas darbību apzinīgi izveidot, lai dzimtenes tautai kalpotu ar evaņģēliju.

Dievs Kungs lai dod valsts vecākajam ticības pilnu palāvību sekmīgajai sava augstā un atbildības pilnā amata pildīšanai. Bīskaps lūdz nodot baznīcas pateicību valdībai un

visām oficiālajām iestādēm, kas palīdzējušas radīt baznīcas likumu. Bet baznīcas sapulcei bīskaps veltī vārdus: starp mums lai nebūtu partiju, bet turēsimies pie pirmās kristīgās draudzes pazīmes: „viena sirds un viena dvēsele“.

Piekrišanas saucienu pavadīts valsts vecākais kāpa tribīnē un sacīja ļoti ievērojamu runu, kurā valsts galva izteicās par baznīcas nozīmi apm. šādi:

Ļoti godātie baznīcas sapulces dalībnieki!

Baznīcas cienījamais galva savos izteicienos pasvītēja, ka mēs pārdzīvojam sevišķu laiku. Meklējam jaunus valsts, tautas un sabiedrības pamatus, radām jaunas organizācijas uz jaunas bāzes, taču blakus tiem pastāv arī vecas valsts formas, kas uzglabājušās gadsimteņiem ilgi.

Šinī notikumu plūsmā mēs nesam iekļuvuši nejauši, mēs paši esam dibinājuši savu valsti, un pie tam mūs vadīja tikai teorija un grāmatu gudrības. Vajadzēja nākt laikam, kur tauta saprot, ka tas tā nevar turpināties. Mēs esam iekļuvuši laikmētā, kur mums jānolemj, vai ejam tālāk pa šo vai kādu citu ceļu. Tāpēc tagadējā valdība, kad tā stājās savā vietā, bija nostādīta daudz smagāku un atbildīgāku uzdevumu priekšā, kā jebkuŗa valdība pirms tās. Vajadzēja nolemt, vai mēs padodamies vienam atsevišķam vadonim, vai arī vēlamies dibināt valsts iekārtu uz tautas organizāciju pamata.

Ja uzdevums vadīt valsti tagad piekritis man, tad daru to kopā ar valdību, izejot no viedokļa, ka valsts jāceļ pēc tautas gribas, ar tās patstāvīgajām organizācijām. Mēs palie-

kam pie pamata principa, kā valsts varas pastāvīgam pamatam jāparādās pašas tautas gribai. Taisni šā principa dēļ piem. Anglija ir stipra.

Ja mēs tagad stāvam augstākās baznīcas institūcijas priekšā, tad varam teikt, ka to radījusi pati baznīca. Baznīcas institūcijas nedrīkst mūsu valstij būt nepazīstamas. Nedrīkst pielaist domu, ka šīs institūcijas savu laiku pārdzīvojušas un tās jāatbaida pie malas. Tieši ar baznīcas starpniecību mūsu tauta smēlusies gadsimteņu plūsmā garīgās vērtības, un baznīcas atmešana nozīmētu valsts pamata iznīcināšanu. Mēs esam dziļi pārliecināti, ka baznīca savas tiesības lietos un pienākumus pildīs valsts labā.

Mēs esam pārdzīvojuši politiskas un partijas cīņu laiku. Līdz šim baznīca tikai partijām varēja likt pārstāt savas intereses, bet es ceru, ka nākotnē tā pie valsts uzbūves darba varēs piedalīties pati. Ja mēs reiz ar mūsu pārstāvībām stāsimies tautas priekšā, tad arī baznīca varēs teikt savu vārdu kopējā uzbūves darbā ar brīvu institūciju tīklu, bet ne pēc atsevišķu cilvēku gribas.

Sapulces pateicību valsts prezidentam izteica bīskaps, pēc kam noziedāja valsts himnu.

Pēc tam vārdu ņēma mētopolits Aleksandrs. Valstis vada ar likumiem. Dieva valstī norma ir Dieva vārds, bet stiprākajai varai Dieva valstī jābūt mīlestībai. Lai Dievs svētī Igaunijas ev.-lut. baznīcu un uztur labās attiecības ar apustuliski-pareizticīgo baznīcu.

Bīskaps Rahamāgi atbild:

„Attiecības pret apustul.-par. baznīcu ir labu kaimiņu attiecības, tas nedrīkst arī citādi būt, jo esam taču viena tēva bērni un vienas dzimtenes dēli un meitas.“

Sevišķi sirsnīgus sveicienus sūtījis archibīskaps Kaila somu ev.-lut. baznīcas vārdā. Zelta āmuru, somu garīdzniecības dāvanu, lietos baznīcas sapulces sēdēs, kā tas ir parasts arī pārējās ziemeļu baznīcās. Ģenerālis Soots kā pilsētas galva atsūtījis sveicienu telegrammu.

Baznīcas sapulcē ir 80 balsstiesīgi locekļi. Ar padomdevēju balsi piedalās ēmeritētie mācītāji, kā arī diezgan daudz oficiālas personas, ko bīskaps ielūdzis.

Baznīcas sapulces vadībā ievēlēja prof. Dr. Koppel'u un ķesteri Anniko. Ex officio vadībā ieieta bīskaps, konsistorijas viceprezidents Dr. Masing's un konsistorijas asesors prāvests Lauri.

Pēc sekretāriāta un nepieciešamo komisiju ievēlēšanas pirmā sēde beidzās.

Pēcpusdienas sēdē no 1/25—8 bīskaps sniedz baznīcas darbības pārskatu, no kuŗa gūst jēgu par ārkārtīgi plašo darbu, ko bīskaps un baznīcas vadība veikuši kopš pagājušās baznīcas sapulces.

Par centrālās darbību, kas turpmāk sauksies baznīcas kase, ziņo prāv. ēmer. G. Hallers. Grūtā un grūtākajā laikā centrālās kase ir sargājusi valsts baznīcas un draudžu saimniecības vajadzības, kārtojusi pensiju jautājumus un pēc iespējas pabalstījusi trūcīgos un veicinājusi daudz kristīgu darbu visas valsts mērogā.

Baznīcas sapulce silti pateicās centrālās kases ilggadīgajam vadītājam par viņa ar upuriem saistīto, uzticīgo darbību.

Baznīcas sapulces otrā diena bija veltīta 1935. g. budžeta pieņemšanai, kas ar 149.920 kronām atrodas līdzsvarā.

Konsistoriju (11 locekļi) izveidoja šādu: prezidents — bīskaps R a h a -

māgi, viceprezidents — Dr. Masing's, asesori: mācītājs Sommer's, prāvests Lauri, prāvests Jürgenson's, Matto — (saimniecības asesors), K. Saarman's prāvests Aunwer's, prāvests Kubu, H. Nuth's, A. Tammiks.

No četriem jaundibinātajiem vikāriātiem pirmais, kuŗa priekšgalā stāv bīskaps, aptver Tallinas prāvesta iecirkni, vācu un zviedru prāvesta iecirkni, Doma un Universitātes draudzi. Otro vikāriātu, ko vada mācītājs Sommer's, sastāda Läänu-Harju, Ida-Harju, Jārwa, Narwa-Alutaguse un Wiru iecirknis. Trešais iecirknis, kas atrodas prāvesta Lauri vadībā, aptver Tartu, Walgas, Wiljandi un Wõru prāvesta iecirkni. Ceturtais vikāriāts (prāvesta Jürgenson'a vadībā) sastādās no Lääne, Pärnu, Saare un Saare-Lääne prāvesta iecirkņa.

Baznīcas tiesu sastāvu konstruēja šādu:

Baznīcas tiesas pirmā instance Tallinā: priekšsēdis — A. Hintzer, locekļi — G. Kurg un L. Raudkepp (substitūti: K. Waarmann, A. Walekõrs, P. Kuusik).

Baznīcas tiesas 1. instance Tērbatā priekšsēdis Wiilu, locekļi — Sumberg un mācītājs Wöhrmann (substitūti: Treumuth, Kasak, mācītājs Kruus).

Augstākā baznīcas tiesa: priekšsēdis — advokāts R. Kuuskmaa, locekļi — prof. Dr. jur. A. Ein, notārs Kristelstein, mācītājs Liin, prāvests Rutopõld — Tērbatā. (Substitūti valsts tiesnesis Klaasen, advokāts Anderson, advokāts S. von Brunen, prāvests Kägerdal un viceprāvests Uustal.)

Par biedriem baznīcas saimniecības padomē, ko vada saimniecības

asesors Matto, ievēlēja: prāvestu G. Haller, J. Hendrikson, prāvestu A. Grünberg, ķesteri H. Anniko, mācītāju Th. Tallmeister un A. Kask, revīzijas komisijā — J. Jakobson (vicepriekšsēdis), A. Wollmann un ķesteri Tuwike.

Tālākajā sēdes gaitā baznīcas sapulce ņēma ievēribai pa tam izlaistos konsistorijas nosacījumus un nodeva priekšlikumus, kas attiecas uz baznīcas uzturēšanu, saimniecības komisijas atsauksmei. Pēc tam atzina par labu baznīcas tiesu tiesas un kancelejas nodevu likumprojektu, ko tiks priekšā iekšlietu ministrijai. Likumprojektu caurskatīšanai un izstrādāšanai ievēlēja komisiju šādā sastāvā: priekšsēdis K. Saarman's, locekļi — mācītājs Th. Tallmeisters, mācītājs, Sternfeldt's un konsistorijas ģenerālsekretārs Rossmann's.

Nākošo baznīcas sapulci, kur starp citu pieņems arī nākošā gada budžetu, nolika 1936. g. februārī. Nākošā gada beigās sasauks vēl otru baznīcas sapulci, kur starp citu skatīs cauri 1935. g. gada pārskatu.

Jautājumā attiecībā uz baznīcas draudžu robežu noteikšanu, kuŗa piekritī konsistorijai, izteica uzskatu, ka dibinot jaunu draudzi dvēseļu skaitam jābūt vismaz 3000. Bez tam izteica vēlēšanos, kaut pie konsistorijas nodibinātos komisija, kas rūpētos par grāmatu lietām, kuŗas domātas reliģijas mācībai skolās.

Pēc tam, kad somu ev.-lut. baznīcas archibīskapam bija nosūtīta vēl viena apsveikuma tēlegramma, pirmā baznīcas sapulce ar bīskapa prof. Rahamāgi vārdiem, lūgšanu un kopīgu dziesmu beidza savu darbību.

(Rev. Zeit. Nr. 252, 253.)

Atbild. redaktors: māc. G. Šaurums.

Izdevēja: Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.